

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering
*Fresh Vegetables Every Thursday
*Book your catering now.
Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400
Like our Facebook page:
BigBazaarIndianGrocery
5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB
ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ
Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

You dont marry the person you can live with
You marry the person you can't live without
ROK USA
Coming Soon

Buying/Selling in Michigan
All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
Raj S. Shergill
Broker
5820 N Canton Center Rd, Suite 145
734-751-4455 (Cell)
Rajshergill@yahoo.com
CANTON REALTY

Twenty-Fourth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ
Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
Punjab Times, Vol 24, Issue 52; December 30, 2023 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਸ਼ਰ

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਵਾਬ

ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਉਤੇ ਉਠੇ ਸਵਾਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਦੇ ਕਤਲ ਜਾਂ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਸ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਥੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 25 ਸਾਲ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚ ਦਫਨ ਰਹੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਬੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾੜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 1999 ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗੌੜਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
1980-90ਵਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਵੀ ਸਾਫ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ

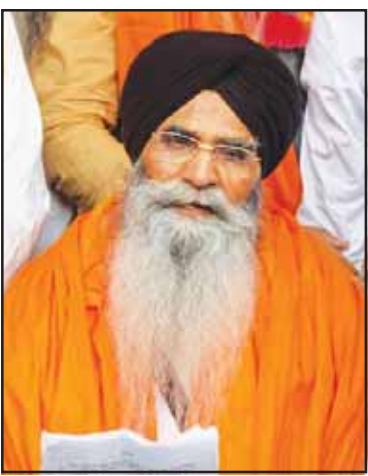

ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਾਪਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਤਕਾਲੀ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਅਤੇ ਹੁਣ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 25 ਦਸੰਬਰ 1992 ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜੋ ਮੁੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਆਗੂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ 1998

ਕੌਣ ਸਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ?
ਲੁਧਿਆਣਾ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਜਗਰਾਓਂ ਸਬ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਾਉਂਕੇ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਸਾਲ 1986 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਤੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ 14ਵੇਂ ਮੁਖੀ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੋਡੇ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਸੀ।

ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਬੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾੜੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 25 ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚ ਦਫਨ ਰਹੀ, ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਜਨਤਕ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ 1992 ਤੋਂ 93 ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਮਾਫੀਵਾੜਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਦੀ ਰਿਹਾਈ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਤੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਉਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦਈਏ।' ਸ੍ਰੀ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੁਆਫੀਆਂ ਮੰਗ ਕੇ ਛੱਡੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਿਖਾਵੇ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨਾਲ ਦੋ ਮੀਟਿੰਗਾਂ

ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।
ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਫਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਈ ਰਾਜੇਆਣਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਾਜੇਆਣਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੰਦਰਵਾਂਤੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਮਾਤਮੀ ਬਿਗਲ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਹੈ।

India Palace Restaurant
And Banquet Hall
Restaurant-Fine Indian Cuisine
4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Indian Restaurant
Restaurant-Fine Indian Cuisine
12510 N. Meridian St., Carmel, IN
Ph: 317-580-0828
We do private party's & catering at your home or business.
Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com
Best Buy Motors
1805 Elmwood, Lafayette, IN 47904
Ph: 765-449-0490
www.bestbuymotorsin.com
University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

DREAM MOTOR CARS
QUALITY USED CAR SALES FOR OVER 30 YEARS
WE WILL FIND ANY CAR YOU WANT AT A WHOLESALE PRICE
RAMESH PUNATAR
Main: 847-455-0000
Cell: 847-778-7722
2462 E OAKTON ST
ARLINGTON HEIGHTS, IL 60005
WE WILL BUY YOUR CAR!
WE SHIP CARS ANYWHERE IN THE U.S.
CALL US FOR YOUR AUTO REPAIR & BODY WORK NEEDS
www.DreamMotorCarsChicago.com

RAJVEER GILL
847-907-1525
Regal Jewels
NEW SPECIALS EVERY MONTH
22KT GOLD & DIAMONDS
MITHA COLLECTION
KAAJAL COLLECTION
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ
2625 W. DEVON AVE. CHICAGO, IL 60659
773-262-4377 773-517-0574
www.RegalJewels.com

ਓਹਾਇਓ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਬਿੱਲ ਸੰਬੰਧੀ ਦੂਜੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲ

ਕੋਲੰਬਸ: ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਬਿੱਲ (ਐਚ ਬੀ 171) ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਓਹਾਇਓ ਸਟੇਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਤੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨਮਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਸਣੇ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 70 ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਮੇਟੀ

ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਰਿਪਰੈਜ਼ੇਂਟੇਟਿਵ ਮੈਰੀ ਲਾਈਟਬੋਡੀ ਨਾਲ।

ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਓਹਾਇਓ ਸੂਬੇ ਦੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ 4 ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ (ਰਿਪਰੈਜ਼ੇਂਟੇਟਿਵ) ਮੈਰੀ ਲਾਈਟਬੋਡੀ ਜੋ ਕਿ ਡੈਮੋਕਰੈਟ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਹਨ, ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰੀਕਨ ਤੇ ਪੈਸੀਫਿਕ ਆਈਲੈਂਡ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਬਾਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਸਣੇ ਕਈ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਓ ਪੀ ਏ ਡਬਲਊ ਐਲ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲਾਵਾਲਾ, ਲੀਜ਼ਾ ਫੈਕਟੋਰੀ ਬੋਰਚਰਜਸ, ਉਸਦੀ 8 ਸਾਲ ਦੀ ਧੀ ਰੋਜ਼ਾਰੀਓ ਬੋਰਚਰਜਸ ਅਤੇ ਓਹਾਇਓ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਦਿ ਸੋਸ਼ਲ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ

ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਮੇਤ ਏਸ਼ੀਅਨ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਕਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਛੇੜਖਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਸਕੇਗੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਪਰੈਜ਼ੇਂਟੇਟਿਵ ਮੈਰੀ ਲਾਈਟਬੋਡੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਰਿਪਰੈਜ਼ੇਂਟੇਟਿਵ ਮੈਰੀ ਲਾਈਟਬੋਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਓਹਾਇਓ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ।

ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਜਵਾਬ

ਮਾਨਸਾ: ਮਰਹੂਮ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੰਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿੰਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਉਤਪਾਦ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਤਲ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਲੜਨੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਮੂਸਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਹਾਲ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਸ਼ੁਭਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਸਿੰਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ) ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਕ ਉਤਪਾਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਕ ਉਤਪਾਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੌਣ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਇਕ, ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੀ ਕਬਿਤ ਆਉ-ਭਗਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਛੋਟਿਆਂ ਨੂੰ

ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਗੈਂਗਸਟਰ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਮਿਕ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਲੀਹ ਤੋਂ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਜਵਾਕਾਂ ਦੇ ਗੋਡੇ ਗਿੱਟਿਆਂ 'ਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਲਈ ਹੋਸਟਲ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

Health Insurance

Qualified Health Plans Under Affordable Care Act

Don't Miss out !

Open Enrollment From 11-01-2023 to 1-15-2024

We also have short term Medical, Dental & Vision plans.

We are licensed in Indiana, Ohio, Texas & Michigan.

Contact:
Ph: 317-900-5151
Fax: 317-900-5152
 E-Mail: health@meharinsurance.com
Office Address:
 12574 Promise Creek Ln.
 Suite# 114
 Fishers, IN 46038
www.meharinsurance.com

Baljinder Singh Saini

Dhillon Travel Plaza

Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 571-606-0829, 317-242-9936

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ '84 ਕਤਲੇਆਮ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਭਰੋਸਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ '84 ਕਤਲੇਆਮ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਥੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਕਲੋਨੀ ਦੁੱਗਰੀ ਵਿੱਚ 1984 ਕਤਲੇਆਮ ਪੀੜਤ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਉਪਰੰਤ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲੇਆਮ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵੀ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਨਵਰੀ 2024 ਤੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ 39 ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਰੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸੌਂਪਿਆ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਲਈ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ '84 ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ 15

ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Well educated Jatt Sikh Bay area family is seeking a suitable match for their July 2000 US born Son, height 5' 10". He has a BS in Computer Science from UCLA and a MS in CS BioMedical Imaging from UCSF. He does not drink. He wears a turban and keeps his hair. He is now working for a Software Company. Beyond education (BDS, DDS preferred), girl must be with a family-oriented mindset and should have good moral family values. Please contact ph:5108616491 or email: pgrrealty@gmail.com

52-03

Jat Sikh Mann parents seeks a SMF for their son, 34 years old, 5'-6" tall, Ph.D. Chemistry, working as scientist in USA, very shortly divorced. Girl should be American or Canadian. Upper caste welcome. Marriage bureau excuse. Call/text +1 572 273 4588.

52-03

Looking for suitable Ramgarhia Sikh Dhiman match in USA/Canada/Punjab for our well settled boy (US citizen), 30 years old, 5' 11", residing in Chicago. Please contact: manpreetrupal24@gmail.com

52-03

Verma family looking for a suitable match for their son. Age 31, Ht 5' 10", USA citizen, divorced (No Kid), well settled. Caste no bar. Please send biodata/pictures at Whatsapp: (224) 595-9926 or E-Mail: inderjeetverma08@gmail.com

51-54

Ramgharia Sikh family looking for a suitable Sikh girl living in the US or Canada for their 29 years old 5' 11" son, qualification PhD from University of Michigan in Industrial & Operations Engineering, working as Software Engineering Advisor in Los Angeles, California. Please contact us at: Email: kaur.parminder41@gmail.com

50-53

Arora Sikh family looking for a suitable match in USA or Canada for clean-shaven highly placed Sikh Surgeon in New York, USA, age 53, height 6' 1", recently divorced, with Gursikh values no drinking, no smoking, vegetarian. Caste no bar, but the girl also should have Gursikh values, and no drinking, at least a graduate, and preferably working. Contact: E-Mail: jawa222@gmail.com or Call. 785-304-6280

50-53

Sikh Ahluwalia family looking for a Gursikh girl with educated background for their 37, 5' 8" son. Qualification BTech IT and PG in software development. Working as an IT professional in New York based company. He is turbaned Gursikh boy having faith in Guru Granth Sahib ji. Current location- Hartford CT. Please contact us at +1 315-849-6562 or Email @richiewalia@gmail.com

50-53

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Jatt Sikh parents invite matrimonial alliance for their US born daughter 38, 5'9" beautiful, family oriented, never married. Master's in Bioengineering Management- executive position in Bay Area, California. The boy must be from the USA, professionally qualified; good-natured and well settled, with family values. Serious enquiries only. Please respond with latest photo and biodata to kaurprincess11@yahoo.com or whatsapp 669-946-5891

41-44

Jatt Sikh family seeks suitable match for their daughter who has her MD and is currently working in the Bay Area (California) as a Doctor. 38 yrs old (never married). 5'-5". The boy should be settled in the Bay Area (California) with a University degree and professionally employed. Please contact 408-763-3949

39-42

Hindu/Sikh Nai family looking for a suitable match for their U.S. citizen daughter, 26 years, 5'6". She has completed Bachelors of Science and currently in her final dentistry year pursuing DMD degree. The whole family is settled here and are U.S. citizens. Please contact us at: 516-510-9744

39-42

QUALIFIED MEDICAL PROFESSIONALS COULD BECOME HOMEOWNERS FOR NO MONEY DOWN

The Wintrust Physician Mortgage program makes it easier for eligible medical professionals* to become homeowners, with no down payment required for loans up to \$850,000 for a single-family residence.

CONTACT ME TODAY TO SEE WHAT'S POSSIBLE!

*Available to MD, DO, DPM, DDS, DMD, pharmacists, chiropractors, veterinarians, doctors completing fellowships, and doctors who have less than 6 months of residency remaining.

URVISH PUNATAR
Loan Originator
NMLS # 576046
DIRECT: 408.887.5141
CELL: 224.595.9129
upunatar@wintrustmortgage.com

Property must be a primary residence purchase or cash-term refinance in AZ, CA, FL, IL, IN, MI, MN, ND, OH, VA, WI, WA. Minimum FICO score of 740 required. Other eligibility restrictions of funds may apply. Program, rates, terms and conditions are subject to change at any time and without notice. All approvals are subject to underwriting guidelines. Wintrust Mortgage is a division of Barrington Bank & Trust Company N.A., a Wintrust Community Bank NMLS #4449042. © 2023 Wintrust Mortgage

WINTRUST MORTGAGE

UMA TRAVELS

2541 West Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad,
Hydrabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

ਬਹਿਬਲ-ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੀਲਬੰਦ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਰਾਜੀਵ ਕਾਲਤਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 20 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲੀ ਆਈ.ਜੀ. ਪਰਮਰਾਜ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨਗਲ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਚਰਨਜੀਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੁਹੇਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹਿਬਲ ਅਤੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ 20 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬਹਿਬਲ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਲੱਗੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਿਆਮੀਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਬਹਿਬਲ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਬਕਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਈ.ਜੀ. ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਜਰੂਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਆਈ.ਜੀ.

ਧੰਨਵਾਦੀ ਸਮਾਗਮ ਨਾਲ ਬੇਅਦਬੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚਾ ਚੁੱਕਿਆ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਬਠਿੰਡਾ-ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਬੇਅਦਬੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਦੀ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਲੜਾਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਨਾਲ ਲੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੱਖਣੀ ਤੋਂ 'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ 'ਤੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 2015 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਵਾਂ ਦੇ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮਰਹੂਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਿਆਮੀਵਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ

ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਮੱਧਮ ਪੈਂਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਬਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਮੰਗ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਾਮ ਬਾਗ ਗੇਟ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਯੂਨੈਸਕੋ ਏਸ਼ੀਆ ਪੈਸੇਫਿਕ ਐਵਾਰਡ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਾਮ ਬਾਗ ਗੇਟ ਨੂੰ ਯੂਨੈਸਕੋ ਏਸ਼ੀਆ ਪੈਸੇਫਿਕ ਐਵਾਰਡ ਤਹਿਤ 'ਐਵਾਰਡ ਆਫ ਐਕਸੀਲੈਂਸ' ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਮਬਾਗ ਗੇਟ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਨਵਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਇਹ ਗੇਟ ਤਕਰੀਬਨ 200 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਡੀ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੰਧ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ 12 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਮਬਾਗ ਗੇਟ ਵੀ ਇਕ ਸੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਵਾਲੀ ਕੰਧ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਾਮਬਾਗ ਗੇਟ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ

ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕੋਠੀ-ਪਿੱਪਲ ਹਵੇਲੀ ਨੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ 2023 ਦਾ ਯੂਨੈਸਕੋ ਏਸ਼ੀਆ-ਪੈਸੇਫਿਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ-ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਰਾਜ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਦੋ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਅੱਪਰਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਨਹਿਰ ਕੰਢੇ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ 125 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਪਿੱਪਲ ਹਵੇਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਗੁਰਮੀਤ ਸੰਘਾ ਰਾਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੰਯੁਕਤ ਦੇ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਮਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਕੋਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁਆਫੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਥੇ ਸਾਝੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ

ਬਾਦਲ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੁਰਮਾਂ ਦਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਉਨੀ ਦੇਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਂਦਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਜਥੇਦਾਰ ਕਾਉਂਕੇ ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਗੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਜਨਤਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਰਹੱਸਮਈ ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਗੀ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਕਤਲ ਦੇ 31 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਜਨਤਕ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਇਕ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ (ਪੀ.ਐਚ.ਆਰ.ਓ.) ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਜੁਲਾਈ 1999 ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1998 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਬੀਪੀ ਤਿਵਾੜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਇਥੇ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਚ.ਆਰ.ਓ. ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਰਕਾ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ।

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ: ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਖਰੇਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਖਲ ਮਗਰੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਮੰਤਵ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਸੀ ਵਖਰੇਵੇਂ ਉੱਭਰੇ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵਾਇਰਲ

ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜਨਤਕ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ

ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲਕਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ: ਸੁਖਬੀਰ

ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਤਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਆਪਸੀ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੂਰ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜੋਆਣਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਤੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਅਹਿਮ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਕੌਮ

ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਵਲਟੋਹਾ ਨੇ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਸਾਰੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁੜ ਲੀਹ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਝਟਕਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੀਮਾ 'ਚ ਤਕਰੀਬਨ 2300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਪਾਵਰਕੌਮ ਦੇ ਸਾਲ 2022-23 ਦੇ 4700 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਦਾ 50 ਫੀਸਦੀ ਬੋਝ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਾਲ 2023-24 ਦੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਹੱਦ 'ਚ 2300 ਕਰੋੜ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰ੍ਹਾ 2023-24 ਲਈ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੀਮਾ 45,730.35 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਹੁਣ 2300 ਕਰੋੜ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਸੂਬੇ ਲਈ ਇਹ ਕਟੌਤੀ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਪੈਂਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਪੱਤਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਟੌਤੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ

ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀਮਾ 'ਤੇ 18 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕੱਟ ਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪਾਵਰਕੌਮ ਸਾਲ 2015-16 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ 'ਉੱਜਵਲ ਡਿਸਕੌਮ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਯੋਜਨਾ' ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪਾਵਰਕੌਮ ਨੇ 15,628 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ 5210 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੂਬੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਵਾਲੇ ਬਾਂਡ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਪਾਵਰਕੌਮ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਟੌਤੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ...
ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਟੌਤੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 2022-23 ਵਿੱਚ ਪਾਵਰਕੌਮ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਕਈ ਪੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੋਲਾ ਖਰੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੋਲੇ 'ਤੇ ਵਾਧੂ 3850 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇਵੇਂ ਪੈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 1721 ਕਰੋੜ ਦਾ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਵੀ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 2022-23 ਵਿੱਚ ਪਾਵਰਕੌਮ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਕਈ ਪੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੋਲਾ ਖਰੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੋਲੇ 'ਤੇ ਵਾਧੂ 3850 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇਵੇਂ ਪੈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 1721 ਕਰੋੜ ਦਾ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਵੀ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਾਵਰਕੌਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤਰਕ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਟੈਰਿਫ਼ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2020-21 ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ 0.71 ਫੀਸਦੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ 2021-22 ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦਰਾਂ 0.89 ਫੀਸਦੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਵਰ੍ਹੇ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਾਲ 2022-23 ਵਿੱਚ 300 ਯੂਨਿਟ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ 20,200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਬਸਿਡੀ 21,163 ਕਰੋੜ ਨੂੰ ਫ਼ੂਫ਼ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 2024 ਤੱਕ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਬੋਝ ਲਗਭਗ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਪਾਵਰਕੌਮ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪਛਵਾੜਾ ਕੋਲਾ ਖਾਣ ਚਾਲੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੋਲਾ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਚਾਲੂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤਿਮਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਵਰਕੌਮ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਕਰੀਬ 2600 ਕਰੋੜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵੱਲ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਕਾਏ ਖੜੇ ਹਨ।

ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਫੰਡ ਘੁਟਾਲੇ 'ਚ 9.7 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ.) ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਫੰਡ ਘੁਟਾਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ 9.7 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਚੱਲ ਤੇ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਪਾਲੀ ਸਰਮਾ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਕੌਰ, ਟੀਨਾ ਵੋਹਰਾ, ਰੇਣੂ ਵੋਹਰਾ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਰੋੜਾ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ

ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਐਫਡੀਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਚੀਫ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼ ਵਿੱਚ 2017 'ਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਈ.ਡੀ. ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 27 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਘੁਟਾਲੇ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਵਿੱਤ ਅਤੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦਮਨ ਭੱਲਾ ਨੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਛੇ ਜਾਅਲੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ 71.40 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੇ

ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਜਾਅਲੀ ਖਾਤਿਆਂ ਤੋਂ 27.12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਢਵਾਏ ਜਾਂ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੁਪਾਲੀ ਸਰਮਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਭਰਤੀ ਘੁਟਾਲਾ: ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸਤਵੰਤ ਮੋਹੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਿਆ
ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ.) ਵਿੱਚ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ 312 ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ 'ਚ ਕਬਿਤ ਘੁਟਾਲੇ ਸਬੰਧੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਡਾ. ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੋਹੀ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਰਿਮਾਂਡ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮੋਹੀ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇ ਹੋਰ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੋਹੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਮੇਸ਼ ਜੈਨ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੋਹੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਧਰ, ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਜੇ ਵੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਵੀ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਭਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਂਦਲੀਆਂ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਮੋਗਾ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕ 15 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਸਮੇਤ ਨੌਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਦੋ-ਦੋ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਤੇਜਪਾਲ ਭਾਰਦਵਾਜ ਅਤੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵਸਿਸਟ ਸੁਨਾਮ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜਿੰਦਰ ਦੀਪਾ ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੁਨਾਮ ਤੋਂ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਹਨ, ਨੇ 2008 ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ

ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਟੌਤੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ

ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ 15 ਸਾਲ ਚੱਲੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਗੁਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਵਰੀ ਦੇਵੀ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਜਾ ਬੀਰਕਲਾਂ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘ ਨਮੋਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਸੇਰੋਂ, ਚਿਤਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਲੱਕੀ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੀਲੋਵਾਲ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 452 ਤਹਿਤ ਦੋ-ਦੋ ਸਾਲ ਤੇ ਧਾਰਾ 323 ਤਹਿਤ ਇਕ-ਇਕ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਦੀਪਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 15 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਏਕੇ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋਈਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਰ ਨਰਮ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਸੰਯੁਕਤ) ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਗਾਮੀ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਧਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਸੰਯੁਕਤ) ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ 'ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ' ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਢੀਂਡਸਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ 'ਏਕਤਾ' ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਪਾਰਟੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰ ਵੱਖਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਸੰਯੁਕਤ) ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਏਕੇ ਦੀ

ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ

ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਵਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਢੀਂਡਸਾ ਦੀ ਪੰਥਕ ਸੋਚ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ

ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਾਇਆ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਅੱਜੋਕੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਤੋਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਸਬੰਧੀ ਰਾਏ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਉਲੀਕੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Punjab Times

Established in 2000
24th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Amrit Pal Kaur

Photographer
Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
Corrpondents
California
Ashok Bhaura
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 115 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ

ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਾਲਾਨਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋਤ ਮੇਲ ਮੌਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਕਤਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੜ੍ਹੀ

ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਤਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸਣੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈਆਂ। ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋਤ ਮੇਲ ਦੇ ਦੋ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੜ੍ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮਹੱਲਾ ਕੱਢਿਆ ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਲੌਕਿਕ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਕਤਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਕਤਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਅਖਾੜਾ ਤੇ ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਏ।

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਸਾਥੀਆਂ ਸਣੇ ਮੁੜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਦਿੱਲੀ

ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਗੋ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ।

ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ਈ ਕੀਤੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਰਜ਼ਈ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਖਾਤਰ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ 'ਵਿੱਦਿਆਕ ਲੋਨ' ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ਈ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਜੋ ਵਿੱਦਿਆਕ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 38,877 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲ 2891.59 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। 'ਵਿੱਦਿਆਕ ਲੋਨ' ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਟੇਟ ਲੈਵਲ ਬੈਂਕਰਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਹ ਤਾਜ਼ਾ ਵੇਰਵੇ ਹਨ ਕਿ 'ਵਿੱਦਿਆਕ ਲੋਨ' ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ 13,747 ਲੜਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ 924.18 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਬਕਾਇਆ ਹੈ ਜਦਕਿ 3896 ਐਸ.ਸੀ. ਵਰਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ ਜੋ ਹਾਲੇ ਤੱਕ 265.45 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਚਾਲੂ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ 3855 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 475.47 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਜਾਗੋ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਗੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਤ ਸਕੇ ਸਨ।

ਸਿਰੜ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ: ਟਰੂਡੋ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਹਵਾ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ 2023 ਦਾ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਭਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰੜ ਤੇ ਸਿਦਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਸਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦਖਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਸਰਾਬ ਘੁਟਾਲੇ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਦੱਸਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੀਰਾ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਜਿਊਣਾ ਸਿਖਾਇਆ: ਮੋਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਜਿਊਣਾ ਸਿਖਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਕਰਵਾਏ 'ਵੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਬਲਿਦਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ 'ਚ ਬਲਕਿ ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਜਰੀਏ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਵੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਤ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਸਰਾਬ ਘੁਟਾਲੇ 'ਚ ਉਲਝੇ: ਸਿੱਧੂ

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਕਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਿੱਜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਿਮਲਾ ਨਾਲੋਂ ਠੰਢੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਾ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਠੰਢਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਔਪਾ ਦਰਜਨ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਿਮਲਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਠੰਢੇ ਰਹੇ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸਭ ਤੋਂ ਠੰਢਾ ਰਿਹਾ ਜਿੱਥੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 2.8 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਨਾਲੋਂ 3.7 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੱਕ ਘੱਟ ਰਿਹਾ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਮਲਾ ਦਾ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 5 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਪੈਣ ਸਬੰਧੀ ਅਲਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਮੋਗਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਸ਼ਿਮਲਾ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਰਿਹਾ। ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 4.8 ਡਿਗਰੀ, ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ 4.6, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ 4.5, ਜਲੰਧਰ 'ਚ 3.7 ਡਿਗਰੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਸ਼ਰ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਦਸੰਬਰ 1992 ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੜਾ-ਪੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਸੌਂਪਣ ਮਗਰੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ

ਭਾਈ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਤਸੱਦਦ ਦੌਰਾਨ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਬੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਪਿੰਡ ਕੰਨੀਆਂ ਦੀ ਹੱਦ ਉੱਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਬੈਲਟ ਤੋੜ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਝੂਠਾ ਕੇਸ

ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਅੰਦਰ ਜੋ ਮਾਹੌਲ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮਨੀਆਂ ਲਿਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ

ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਕੇਸ ਅਜੇ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਘੋਖ ਕਰਦਿਆਂ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਤਲਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ

ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ)

ਹੱਕ ਹੱਕ ਅੰਦੇਸ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਰਵੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥

ਸਰਬੰਸ ਦਾਨੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2024 ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ) ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ
ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ
5 ਜਨਵਰੀ, 2024
ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ
7 ਜਨਵਰੀ, 2024
ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਹਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਅਰਜੁਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕਥਾਵਾਚਕ ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

Sikh Religious Society of Wisconsin

DBA Gurduara Brookfield, Wisconsin

3675 N Calhoun Rd, Brookfield WI 53005 Ph: 262-790-1600

ਕੋਰੋਨਾ ਦਾ ਮੁੜ ਹੱਲਾ; ਡਬਲਿਊ.ਐਚ.ਓ. ਵੱਲੋਂ ਚੌਕਸੀ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੋਵਿਡ-19 ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਬ-ਵੇਰੀਐਂਟ ਜੇ.ਐਨ.1 ਅਤੇ ਸਰਦੀ ਜੁਕਾਮ ਸਣੇ ਸਾਹ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਰਮਿਆਨ ਆਲਮੀ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ (ਡਬਲਿਊ.ਐਚ.ਓ.) ਨੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਚੌਕਸੀ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਆਲਮੀ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹਤਿਆਤ ਵਜੋਂ ਭੀੜ ਭੱਤਕੇ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਾਸਕ ਪਾਉਣ ਸਣੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ। ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਲਈ ਡਬਲਿਊ.ਐਚ.ਓ. ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਡਾ.ਪੁਨਮ ਖੇਤਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕੋਵਿਡ-19 ਵਾਇਰਸ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ, ਬਦਲ ਤੇ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਬੂਤ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ.ਐਨ.1 ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਜ਼ੋਖਮ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚੌਕਸੀ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਇਕ ਇਥੇ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਰਸਾਲੇ 'ਪੰਚਜਨਯ' ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ 'ਸਾਗਰ ਮੰਥਨ 2.0' ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਧਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਲੋਕਭਾਉਣ ਖਾਸੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਨਾਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ

‘ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ’

ਪਟਿਆਲਾ: ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿਹਤ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਵਿਡ ਵਾਰਡ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਵੇਂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਇਹ ਕਿਸਮ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਓਮੀਕਰੋਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਿਹੀ ਉਪ-ਕਿਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਤਾਦਾਦ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਚੌਕਸੀ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਇਹ ਕਿਸਮ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਸਪੇਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਸਮੇਤ ਲਗਭਗ 35 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਿਸਬਤਨ

ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੇ ਕੇਸਾਂ ਪਿੱਛੇ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੱਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਅਜੇ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਹ ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਵਾਲੇ ਵਾਇਰਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬਚਾਅ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ‘ਤੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਣਗੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਜਾਗੋ-ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਇਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ 15 ਤੋਂ 17 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ 10 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਸਜਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਸਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ 16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 15 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲ ਦੌਰਾਨ ਮਾਤਮੀ ਬਿਗਲ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਿਰੋਧ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲ ਦੌਰਾਨ ਮਾਤਮੀ ਬਿਗਲ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਸੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਸੋਗ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ

ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਖ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ: ਜਥੇਦਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਤਮੀ ਬਿਗਲ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਤੁਰਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਰਧਾ-ਸਤਿਕਾਰ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਿੱਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਅਵਚੇਤਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਬਰ-ਜੁਲਮ ਖਿਲਾਫ ਜੂਝਣ ਲਈ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਪੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੂੰ ਸਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰੇ।

ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਹੈਰੋਇਨ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਰੈਕੋਟ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ. ਵੱਲੋਂ ਹੈਰੋਇਨ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਕਸ਼ੈ ਛਾਬੜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਪੰਦਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੱਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਕਿੱਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਸਣੇ ਇਕ ਔਰਤ ਅਤੇ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਕਸ਼ੈ ਛਾਬੜਾ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਛਾਬੜਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ 'ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪੁੱਛਗਿਛ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਇੰਚਾਰਜ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਟੀਮ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੈਰੋਇਨ ਸਣੇ ਹਰਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਦੀਪ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੁੱਛਗਿਛ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਸਪਾਲ ਗੋਲਡੀ ਅਤੇ ਅਮਨਦੀਪ ਜੇਠੀ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਪੰਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਰਮਨਦੀਪ ਨੂੰ ਵੱਧ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਮਨਦੀਪ ਜੇਠੀ ਦੀ

ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈਰੋਇਨ ਸਣੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿਛ ਦੌਰਾਨ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੇਠੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੈਰੋਇਨ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਇਸ ਗੌਰਖਧੰਦੇ ਦਾ ਮਾਸਟਰਮਾਈਂਡ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਅਕਸ਼ੈ ਛਾਬੜਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ. ਨੇ ਅਕਸ਼ੈ ਛਾਬੜਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਫੋਨ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲਗਰੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ

ਕੈਲਗਰੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲਗਰੀ ਦੀ ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ 24 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਕੋਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ, ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਉੱਪਲ ਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਸਮਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਸਭਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ। ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੇ ਫਿਰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਿਲ ਵਿੰਨ੍ਹਵੀ ਗਾਥਾ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸ਼ਾਇਰ ਅਹਿਮਦ ਸਲੀਮ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਨਾਮੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਇਮਰੋਜ਼ (ਇੰਦਰਜੀਤ) ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਵਿਚ ਗੀਤ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਭਾਵੁਕ ਗੀਤ ਸੁਣਾਇਆ।

ਨਾ ਕੋਈ ਲਕੀਰ ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ ਜਿੱਥੇ ਵੱਸਦੇ ਨੇ ਪੀਰ ਜਿੱਥੇ

ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੀ ਜਿੰਦ-ਜਾਨ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਸਦਕਾ ਹਰ ਸਮਾਗਮ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 'ਛੋਟੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਵੱਡੇ ਸਾਕੇ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਈ।

ਮਨਮੋਹਨ ਬਾਠ, ਅਵਤਾਰ ਕੌਰ ਤੱਗਤ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਈ।

ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ 28 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ (403 968-2880) ਜਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਨੂੰ (403 605-3734) 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਰਨੈਲ ਤੱਗਤ, ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਭਰਦਵਾਜ, ਮਨਜੀਤ ਬਰਾੜ, ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਉੱਪਲ, ਮੰਗਲ ਚੱਠਾ, ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਗੋਰਾ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਬਲਬੀਰ ਗੋਰਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼

ਚੱਲ ਚਲੀਏ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਬਟਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਬਾਡਰ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰੱਬ ਦੇ ਲਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰੋਟੀ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ

ਚੱਲ ਚਲੀਏ ਚਲ ਚਲੀਏ। ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿਚ ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਕਰਮਨ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ

ਕਰਮਨ: ਇੱਥੋਂ ਨੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਕਰਮਨ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ ਤੇ ਤਿੰਨੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂਪਘਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ

ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਭਾਈ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ

ਜਮਸ਼ੇਰ ਦੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੰਡਿਆਲਾ ਮੰਜਕੀ ਵਾਲੇ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਢਾਡੀ ਜਥਾ ਸਾਰੰਗੀ ਵਾਦਕ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲ,

ਗਏ। ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਕਰਮਨ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਰ-ਦੂਰਾਡੇ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ

ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂਪਘਰ ਵਿਖੇ

ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂਪਘਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ

ਇਤਿਹਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਚੱਲੇ ਢਾਡੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਿਸਟ ਗਿਆਨੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ

ਢਾਡੀ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜ, ਢਾਡੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਆਦਿਕ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੇ ਸੇ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਵੀ ਲਾਏ

ਦੇ ਲੰਗਰ ਅੱਤ ਵਰਤੇ। ਇਸ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਢਾਡੀ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣ ਲਈ ਸ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਵਧਾਈ ਦੀਆਂ ਪਾਤਰ ਹਨ।
-ਕੁਲਵੰਤ ਧਾਲੀਆਂ/ ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ

ਡੇਅਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਫ਼ਰ-ਏ-ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਾਪ ਕੀਤੇ

ਉਹਾਇਓ: ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਡੇਅਟਨ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਾਤਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ

ਕੀਤੇ ਗਏ। ਐਤਵਾਰ 24 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਵੱਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ

ਏ-ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਭਰ ਆਏ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ

ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਕਿਲਾ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜਾ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਗੁਰੂ

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਸਰਹੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੱਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ 22 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀ ਡੇਅਟਨ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਹੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਦਿਆਂ ਤਬਲਾ ਵਾਦਕ ਯਤਨ ਸਿੰਘ,

ਇਲਾਵਾ ਸਫ਼ਰ ਏ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਆਲ ਜੁਆਬ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ। ਸਫ਼ਰ-

ਵਿਚ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਛਾਈ ਰਹੀ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਲਾਏ ਗਏ।
-ਵੱਲੋਂ: ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ

**ਕੌਮਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ, ਅਣਖ ਮਰੇ ਤੋਂ ਕੌਮ ਹੈ ਮਰ ਜਾਂਦੀ।
ਉਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੂਜੇ, ਬਿਪਤਾ ਹੱਸ ਕੇ ਕੌਮ ਜੋ ਜਰ ਜਾਂਦੀ।**

ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਲਾਸਾਨੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੰਗ-ਏ-ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਫੇਰ ਜਿਸ ਜੁਰੱਅਤ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ 9 ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਤੇ 7 ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹਰ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਉਦਾਹਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਬਸਾਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਕੋਟਨਿ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ!

ਵਲੋਂ: ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਜ਼ੁਬੇਰ ਅਹਿਮਦ ਨਾਲ ਰੂ-ਬ-ਰੂ

ਬਰੈਂਪਟਨ: ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2023 ਦਾ ਅਖੀਰਲਾ ਸਮਾਗਮ 17 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਘੇ ਕਵੀ ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪ੍ਰੋ. ਜ਼ੁਬੇਰ ਅਹਿਮਦ ਨਾਲ ਹੋਏ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਦੌਰਾਨ ਲਹਿੰਦੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭਾ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਲਰਾਜ ਚੀਮਾ, ਕਮੇਟੀ ਆਫ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨਜ਼ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਫੋਜ਼ੀਆ ਤਨਵੀਰ ਤੇ ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਵੱਲੋਂ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਸਮੀ ਸੁਆਗਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਚ-ਸੰਚਾਲਕ ਪ੍ਰੋ. ਤਲਵਿੰਦਰ ਮੰਡ ਨੇ ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਜ਼ੁਬੇਰ ਅਹਿਮਦ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ੁਬੇਰ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਦਮ ਯਾਦ ਨਾ ਕੀਤਾ' ਤੇ 'ਸੱਦ' ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮੀਂਹ, ਬੂਹੇ ਤੇ ਬਾਰੀਆਂ', 'ਕਬੂਤਰ, ਬਨੇਰੇ ਤੇ ਗਲੀਆਂ' ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੰਧ' ਛਪੇ ਹਨ। ਉਪਰੰਤ, ਜ਼ੁਬੇਰ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ 1947 ਦੀ 'ਵੰਡ' ਸਮੇਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਵਟਾਲਾ' (ਬਟਾਲਾ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚੇ

ਸਨ। ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਮੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ-ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ, ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ, ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਟੱਪੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਉਪਰੰਤ, ਮਕਸੂਦ ਚੌਧਰੀ, ਕਰਨ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਡਾ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਬੱਗਾ, ਸੁਖਿੰਦਰ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ, ਫੋਜ਼ੀਆ ਤਨਵੀਰ, ਅਹਿਮਦ ਭੱਟੀ,

"ਆਜ ਮੌਸਮ ਬੜਾ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ" ਗਾ ਕੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤਮਈ ਬਣਾਇਆ। ਉਪਰੰਤ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇਕ ਗਜ਼ਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਗੀਤ ਤਰੰਨਮ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ-ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਮੰਚ-ਸੰਚਾਲਕ ਪਰਮਜੀਤ ਗਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵੱਲ ਵਧਦਿਆਂ ਬਲਰਾਜ ਚੀਮਾ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਬੁਲਾਰੇ ਜ਼ੁਬੇਰ ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਆਏ ਸਮੂਹ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ੁਬੇਰ ਅਹਿਮਦ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਰਵਾਹਾ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ, ਪਰਸੋਤਮ ਸਿੰਘ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਮੇਸ਼ ਜੀਵੇਵਾਲ, ਮੋਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਿਸਿਜ਼ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੰਜਲ ਕੌਰ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਰਾਜ, ਵਸੀਮ ਅਹਿਮਦ, ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਗੋਂਡਲ, ਅਰਸਦ ਭੱਟੀ, ਜ਼ਹੀਰ ਅਹਿਮਦ, ਉਜ਼ਮਾ ਅਜੀਜ਼ ਇਰਫਾਨ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

'ਗੁੜ੍ਹਤੀ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਮੀ ਕੋਲੋਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਟੁਕੜਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ। 'ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੰਧ' ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅਖੀਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਡਾਹੜਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਉਹ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਏ।

ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸੰਘਾ, ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ, ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਰਫ਼ਪਾਲ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਹਰਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ ਤੇ ਸੁੰਦਰਪਾਲ ਰਾਜਸਾਂਸੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ

ਤਸੱਲੀ-ਪੂਰਵਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਇਕ ਸੁਆਲ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਜੋਕਰ ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਉਣ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ 50-60 ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ 'ਕਾਇਦੇ' ਛਪਵਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ।"

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਵੀ-ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਰਿੰਟੂ ਭਾਟੀਆ ਨੇ ਜ਼ੁਬੇਰ ਅਹਿਮਦ ਦੇ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਜੱਸੀ ਭੁੱਲਰ, ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਮੰਡ, ਸੁਖਚਰਨਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਰੂਬੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ, ਸੁੰਦਰਪਾਲ ਰਾਜਸਾਂਸੀ, ਹਰਭਜਨ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਹਰਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਮਲਵਿੰਦਰ ਸ਼ਾਇਰ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਿੰਧੜ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਕਬਾਲ ਬਰਾੜ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ

GoldenKey LENDING

Grow your business with our Strategic

COMERCIAL LOAN SOLUTIONS

Partner with us for expert guidance and support

Contact Us at

317-620-4100

www.goldenkeylending.com

We speak your Language
English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

NMLS 147421

Singh Tax & Accounting Services LLC.

Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

Services: Individual & Small Businesses Tax Filing, Tax Planning, Set up of new Businesses, IRS Audit representation & Amended Tax Returns

Ph: 248-982-2036

Office Locations

Michigan:
36167 Ford Rd. Westland, MI 48185

Minnesota:
6043 Hudson Rd, Suite#399A
Woodbury, Minnesota 55125

Mohan Singh
Master in Taxation.
IRS Enrolled agent,
Notary Public

Email : STS2021@SinghTaxServices.com;
www.SinghTaxServices.com

AVEER TRAVEL SOLUTIONS LLC

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

- US Passport Services
- EAD Renewal
- Indian Passport Renewal
- Flight Tickets
- US Citizenship Application
- Visa Services
- Green Card Renewal
- Notary Services
- OCI & Renunciation
- Power of Attorney
- Airport Pick-up & Drop-Off Services

Contact: Aman Kaur Ph: 847-338-2141
(Consular Expert with more than 10 years of experience)

E-mail: Aveertravel@gmail.com

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

For Airport Drop-Off and Pickup Indy to Chicago Please Contact AVI at:
847-226-2323

Located in INDIANAPOLIS (IN)

Corporate NMLS# 68434
AZ License# BK-0945946

Sistar Mortgage

A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans

Available In Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859

balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal.sistarmortgage.com
https://www.nmlsconsumeraccess.org

ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਮੁਅੱਤਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਡਬਲਿਊ.ਐਫ.ਆਈ.) ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੀਂ ਚੁਣੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅੰਡਰ-15 ਤੋਂ ਅੰਡਰ-20 ਕੌਮੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਬਜਰੰਗ ਪੂਨੀਆ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡਬਲਿਊ.ਐਫ.ਆਈ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਆਪਣਾ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਕਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਓਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਆਈ.ਓ.ਏ.) ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਡਬਲਿਊ.ਐਫ.ਆਈ. ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਬਲਿਊ.ਐਫ.ਆਈ. ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 21 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬ੍ਰਿਜਭੂਸ਼ਨ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਨਲ ਨੇ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਡਬਲਿਊ.ਐਫ.ਆਈ. ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਮੁਅੱਤਲ ਰਹੇਗੀ। ਡਬਲਿਊ.ਐਫ.ਆਈ. ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਾ ਕੰਮਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।' ਵਿਨੋਬ ਫੋਗਟ ਤੇ ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਲਿਕ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਜਭੂਸ਼ਨ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੋਣੀ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ

ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਾਲੇ ਬਜਰੰਗ ਪੂਨੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਟੈਕੀਓ ਓਲੰਪਿਕਸ 'ਚ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਬਜਰੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ

ਮੇਰਾ ਕੁਸ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ: ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਮਹਾਸੰਘ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਨ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੇਡ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧ ਤੋੜ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅੱਗੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੇਡ ਨਾਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧ ਤੋੜ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਖੇਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੇਂਦਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਜਾਗਿਆ: ਸੰਧਵਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਨੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਡਬਲਿਊ.ਐਫ.ਆਈ.) ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰੀ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਦੋਰੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਅਤੇ ਛੇਤਛਾਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਵਿਨੀਪੈਗ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵੋਟਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣ।

ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰੈੱਸ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।' ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦਾ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਤਾਜ਼ਾ ਸਰਵੇਖਣ 'ਚ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਛੜਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚਿਹਰਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੇਕਰ ਟਰੂਡੋ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਕਟ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਰੂਡੋ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਹੈ।

ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸਟੀਆ ਫ੍ਰੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਮੇਲਾਨੀਆ ਜੌਲੀ, ਫਰਾਂਸਿਸ ਫਿਲਿਪ ਸੈਂਪੇਨ ਤੇ ਭਾਰਤੀ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਨੀਤਾ ਆਨੰਦ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਮਾਰਕ ਕਾਰਨੋ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ: ਜੈਸ਼ਕਰ

ਗਾਂਧੀਨਗਰ: ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐੱਸ. ਜੈਸ਼ਕਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ ਲਿਖਣ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਕਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਮੌਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਖਬਰ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਅਤੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਡੇ ਵਣਜ ਦੂਤਘਰ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਬਾਰੇ (ਯੂ.ਐਸ.) ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।'

ਪੇਟੀਐਮ ਵੱਲੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਛਾਂਟੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੇਟੀਐਮ ਨੇ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਟੀਐਮ ਦੀ ਮੂਲ ਕੰਪਨੀ ਵਨ97 ਕਮਿਊਨਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ 1000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਟੀਐਮ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਛਾਂਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਇਸ ਛਾਂਟੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ 10 ਫੀਸਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਲੇ-ਆਫ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਮਾਲ ਟਿਕਟ ਕੰਜਿਊਮਰ ਲੈਂਡਿੰਗ ਅਤੇ ਬਾਇ ਨਾਓ ਪੇਅ ਲੇਟਰ ਵਰਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੀਬ 60 ਫੀਸਦ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਫੈੱਡਰਲ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ 2025 ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 69 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟਰੂਡੋ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣ। ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 63 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਅਸਤੀਫਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਦਰਅਸਲ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਵੀ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਮਰਾਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਮੋੜੀ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦਫਤਰ ਨੇ ਤੋਸ਼ਾਖਾਨਾ ਖ਼ੁਸ਼ਟਾਦਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦਫਤਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 185 ਤਹਿਤ ਇਹ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਕੀਤੀ। ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11 ਦਸੰਬਰ, 2023 ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰਫੇ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦਫਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਕਈ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਮਰਾਨ ਨੂੰ 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੋਰਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਹਨ।

ਅਦਾਕਾਰ ਅਰਬਾਜ਼ ਖਾਨ ਤੇ ਸ਼ੌਰਾ ਖਾਨ ਨੇ ਨਿਕਾਹ ਕੀਤਾ

ਮੁੰਬਈ: ਅਭਿਨੇਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਰਬਾਜ਼ ਖਾਨ ਅਤੇ ਮੇਕਅੱਪ ਆਰਟਿਸਟ ਸ਼ੌਰਾ ਖਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੱਜੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਸਮਾਰੋਹ ਅਰਬਾਜ਼ ਦੀ ਭੈਣ ਅਰਪਿਤਾ ਖਾਨ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਘਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਰਬਾਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਅਕਾਊਂਟ ਉੱਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸ਼ੇਅਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਸ਼ੌਰਾ ਨਾਲ ਤਸਵੀਰ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਕਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੀਂ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਖਾਸ ਦਿਨ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਅਤੇ ਦੁਆਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।' ਵਿਆਹ ਸਮਾਰੋਹ 'ਚ ਅਰਬਾਜ਼ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਰਹਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸਲੀਮ ਖਾਨ ਅਤੇ ਸਲਮਾ ਖਾਨ, ਉਸ ਦੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਹੈਲਨ, ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਸੋਹੇਲ ਖਾਨ, ਭਤੀਜੇ ਨਿਰਵਾਨ ਖਾਨ, ਭੈਣ ਅਲਵੀਰਾ ਖਾਨ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਅਤੇ ਜੀਜਾ

ਅਤੁਲ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਲੂਲੀਆ ਵੰਤੂਰ ਅਤੇ ਰਵੀਨਾ ਟੰਡਨ ਨੇ ਵੀ ਵਿਆਹ ਸਮਾਰੋਹ 'ਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਅਰਬਾਜ਼ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪਤਨੀ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਮਲਾਇਕਾ ਅਰੋੜਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ 19 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਅਰਹਾਨ ਖਾਨ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ ਲਿਖੇ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸੂਬੇ 'ਚ ਇਕ ਮੰਦਰ 'ਚ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੰਭਾਲੀ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਨੇਵਾਰਕ 'ਚ ਸਿਟੀ ਆਫ ਨੇਵਾਰਕ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਖਬਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਕਰੀਬ 8.35 ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸਵਾਮੀਨਾਰਾਇਣ ਮੰਦਰ 'ਚ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘਟਨਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਟੀ ਆਫ ਨੇਵਾਰਕ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਕ

ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ, 'ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਦੀ ਦਿੱਖ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੀ

ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।'

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਸਥਿਤ ਕੌਂਸਲੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੌਂਸਲੇਟ ਨੇ 'ਐਕਸ' ਉੱਤੇ ਪੋਸਟ 'ਚ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਨੇਵਾਰਕ 'ਚ ਐਸ.ਐਮ.ਵੀ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੀ ਸਵਾਮੀਨਾਰਾਇਣ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਸਖਤ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਫੌਰੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਛੇਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਹੈ।' ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੋਕਟਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 40 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਲੰਬਾ ਅਰਸਾ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੋਕਟਿਸ ਕੀਤੀ। ਉਹ 1949 ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਹੱਕ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਹ 1954 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾਈ ਤੇ ਉੱਟਵਾ ਜਾ ਕੇ ਤੱਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾਇਫੇਨਬੇਕਰ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 30 ਦਸੰਬਰ, 2023

ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲ ਮੌਕੇ ਮਾਤਮੀ ਬਿਗਲ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਖਰਕਾਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਬੜਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਭੱਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸੇ ਪਹੁੰਚ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪੱਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਪੰਦਰਵਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਜੋੜ ਮੇਲ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜੋੜ ਮੇਲ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਇਹ ਦਿਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਹਨ। ਉਂਝ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਂਝ, ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਜੋੜ ਮੇਲ ਮੌਕੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਹਟਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਰਗੇ ਬਿਆਨ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਵਕਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾੜ ਇਸ ਨੂੰ ਝੱਲਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਘੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲੀਹੋਂ ਲਹਿ ਚੁੱਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ- ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ, ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਖਾਨਾਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਦੱਬੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਡੇਢ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੱਡੀ ਲੀਹੇਂ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਢਾਂਚਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਖੜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਤਵੱਜੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਦੇਣੀ ਆਰੰਭ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਹਾਜ਼ੀਏ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੂਬਾਈ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਸੰਜੀਦਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਗਿਰਾਵਟ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਬੰਧਿਤ ਧਿਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉੱਕ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨਤੀਜੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ 'ਬਦਲਾਅ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇ ਕੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਮਿਸਾਲੀ ਜਿੱਤ ਦਿਵਾਈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਸੰਵਾਰੇਗੀ ਪਰ ਡੇਢ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੈ।

ਇਹ ਹਾਲ ਇਕੱਲੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੀਤੀ-ਰਣਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਫਿਲਹਾਲ ਹਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਕੁਝ ਥਾਈਂ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਮੌਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਿਨ ਸੋਗ ਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਮੌਕੇ ਜਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਿਨ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ 25 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ: ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਤਕਰਾਰ ਹੈ? ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਇਸਾਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਇਸਾਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਨੁਕਤਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਇਸੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ 'ਬੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ' ਬਣਾ ਕੇ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਜਿਹੇ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ 'ਬੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ' ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰ ਕੇ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਪਾੜਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੁਸ਼ਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ

ਭਾਜਪਾ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਇੰਨੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਦਰਅਸਲ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਘ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। 1992 'ਚ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮੁੱਖ 40 ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਇੱਕ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ 1999 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ, ਹੁਣ ਜਦ ਭਾਜਪਾ 2024 ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਭਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਿਆਂ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਭਾਰਤੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਦੀ ਟੀਮ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਕੇ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਭਾਜਪਾ ਵਰਗੀ ਕੱਟੜ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਪਿਛਲ-ਮੋੜਾ ਸੋਧਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਮਹਿਲਾ ਭਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਹੱਕੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਾਂਗ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਬੇਟੀ ਬਚਾਓ, ਬੇਟੀ ਪੜ੍ਹਾਓ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇ ਕੇ ਔਰਤ ਪੱਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਲਦੀਪ ਸੋਗਰ ਵਰਗੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀਆਂ 'ਕਰਤੂਤਾਂ' ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਹਿਲਾ ਕੁਸ਼ਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨਾਲ ਲੀਹੋਂ-ਲੀਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੌਰਾਨ (18 ਜਨਵਰੀ 2023 ਨੂੰ) ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਨੋਜ ਫੋਗਟ, ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਲਿਕ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਪੂਨੀਆ ਸਣੇ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਮਹਿਲਾ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ। ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਲਟਾ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧਰਨਾ ਚੁਕਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤਿਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਐਡੋ ਜੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੰਸਦ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਭਲਵਾਨ ਉਦਘਾਟਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ ਡੇਢ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 28 ਮਈ ਨੂੰ ਧਰਨਾ ਦੇ ਰਹੇ ਭਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹਟਾ ਕੇ ਧਰਨਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਭਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਸ਼ਤੀ ਮਹਾਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ 15 ਜੂਨ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਚਰਚਾ ਵੀ ਚੱਲੀ ਕਿ ਗ੍ਰਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਦੋ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ 21 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਮਹਾਸੰਘ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਚ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਤਿ ਕਰੀਬੀ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਮਹਿਲਾ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਔਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾ ਜਿਤਵਾ ਕੇ ਮਹਿਲਾ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਚਿਤਾਉਣ' ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੇਤਰਲ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਨੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਲਈ ਅੰਡਰ-15 ਅਤੇ ਅੰਡਰ-20 ਵਰਗ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਨੰਦਨੀ ਨਗਰ, ਗੋਂਡਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਥਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਿਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਗੋਂਡਾ ਨੂੰ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਚੁਣਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਅੱਜ ਵੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਰਹੇਗਾ। ਮਹਿਲਾ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੌਮੀ ਕੈਂਪ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਹਿਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਈ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਚਤ ਵਿਚ ਮੁੜ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਗੋਂਡਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੁਣਨਾ ਕੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

ਉਂਝ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਰਵੱਈਏ ਤੋਂ ਖਫਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵੱਕਾਰੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਲਿਕ ਵੱਲੋਂ ਬਜਰੰਗ ਪੂਨੀਆ ਤੇ ਵਿਨੋਜ ਫੋਗਟ ਵੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਕੁਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਭਲਵਾਨ ਬਜਰੰਗ ਪੂਨੀਆ ਵੱਲੋਂ 2019 ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਆਪਣਾ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਸਨਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਖਿਲਾਫ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਓਲੰਪਿਕ ਦੇ ਗੁੰਗਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜੇਤੂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵਿਰੋਚਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਮਹਿਲਾ ਭਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਟਿਕੈਤ ਭਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਇਹ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮੈਡਲ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਵਗਾਉਣ ਲਈ 'ਹਰ ਕੀ ਪੌੜੀ' ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਨਰੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਅਤੇ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਟਿਕੈਤ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦਮ ਉਠਾਏ?

ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਖਿਡਾਰੀ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਇਸ ਕਦਰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਕਿ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖੇਡ ਕਰੀਅਰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਵੱਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਔਰਤ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੀ ਕੌਮੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਭ ਕੁਝ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਿਯਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੌਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘਦਾ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਇਹ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਜਦ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਖਿਲਾਫ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੁਸ਼ਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2010 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੈਚ ਫੀਸ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ 'ਹਾਕੀ ਇੰਡੀਆ' ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 'ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖੇਡ ਨਹੀਂ' ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਮੁਤਾਬਕ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਕੰਟਰੈਕਟ ਅਤੇ ਮੈਚ ਫੀਸ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਬਲਕਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀਨੀਅਰ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਕੀ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਹਾਕੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਸੀ।

ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਇੰਨੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਦਰਅਸਲ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਘ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। 1992 'ਚ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮੁੱਖ 40 ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਇੱਕ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ 1999 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ, ਹੁਣ ਜਦ ਭਾਜਪਾ 2024 ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਗਲੂਤ

ਦਲ ਬਦਲਦੇ ਨਿੱਜ ਦੇ ਲਾਭ ਕਰਕੇ ਲੋਕਨ 'ਹੋਰ' ਬਹਾਨੇ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਨੇ। ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਪੀ ਜਾਣ ਬੇਸ਼ਰਮ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕੀ 'ਤਿੱਖੇ ਵਿਅੰਗ' ਜੋ ਕੱਸਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ 'ਮੁਕਾਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ' ਫੇਰ ਉਹਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਜਾ ਝੱਸਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਕਲਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਗ ਕਾਲੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ 'ਛੱਸਦੇ' ਨੇ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ 'ਰੀਸ-ਘੜੀਸ' ਕਰਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗਲੂਤ ਹੀ ਰੱਟਿਆ ਐ। ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਨੀ ਹੈਗਾ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬੁੱਕਿਆ ਚੱਟਿਆ ਐ!

ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੱਦਬਦਲ ਨਾਲ ਤਾਕਤਾਂ ਹਥਿਆ ਰਹੀ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ

ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨਵੇਂ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ-2023, ਬਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ-2023 ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਪਰਸਨਲ ਡੇਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਐਕਟ-2023 ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਭਾਵੇਂ 'ਵੇਲਾ ਵਿਚਾ ਚੁੱਕੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ' ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਕਵਾਇਦ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸੰਦ ਈਜ਼ਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। 60 ਮੀਡੀਆ ਸਮੂਹਾਂ/ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਡਿਜੀਟਲ ਡਿਬੇਟ 'ਚ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਰੀਕੀ 'ਚ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਚ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਲਈ ਭਗਵਾ ਪ੍ਰਚਾਰਤੰਤਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ 'ਦਿ ਵਾਇਰ' ਵਰਗੇ ਜਾਅਲੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਡਰ 'ਚੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਵਾਦੇਲਾ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇੱਕੋ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੱਥੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਅਤੇ ਬਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਬਿੱਲਾਂ ਉੱਪਰ ਹੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। 20 ਤੋਂ 21 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਟੈਲੀਕਾਮ ਬਿੱਲ-2023 ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਰਸਮੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਟੈਲੀਕਾਮ ਬਿੱਲ 'ਇੰਡੀਅਨ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ-1885, ਇੰਡੀਅਨ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ-1933 ਅਤੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਵਾਇਰ ਐਕਟ (ਅਨਲਾਅਫੁੱਲ ਪੋਜ਼ੈਸ਼ਨ) ਐਕਟ-1950 ਦੀ ਥਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਕੂਮਤ ਕੋਲ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬਥੇਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਇਕ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਹਕੂਮਤ ਸੰਚਾਰ 'ਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੈਗਾਸਸ ਵਰਗੇ ਮਹਿੰਗੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਰਤ ਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਲੋਚਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਟੈਲੀਕਾਮ ਬਿੱਲ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬੇਹੱਦ ਵਸੀਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ/ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬੇਲਗਾਮ ਤਾਕਤਾਂ

ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੇਠ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਸੱਤਾ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਰੂਪ 'ਚ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। 'ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਐਨੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵੱਟਸਐਪ, ਪੇਅਟੀਐਮ ਅਤੇ ਗੂਗਲਪੇਅ ਵਰਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਧਰਅਸਲ, ਇਹ ਬਿੱਲ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਸੇਜਿੰਗ, ਕਾਲਾਂ, ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਵਗੈਰਾ; ਭਾਵ ਵਾਇਰ, ਰੇਡੀਓ ਜਾਂ ਆਪਟੀਕਲ ਫਾਈਬਰ ਦੁਆਰਾ ਟੈਕਸਟ, ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਟੈਲੀਕਾਮ ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੀਟਰਿਕ ਸ਼ਨਾਖਤੀਕਰਨ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਯੋਗ ਡੇਟਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਆਧਾਰਿਤ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਸ਼ਨਾਖਤ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ। ਵੱਟਸਐਪ, ਸਿਗਨਲ, ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਵਰਗੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੈਟਫਾਰਮ 'ਐਂਡ ਟੂ ਐਂਡ' ਇਨਕਿਪਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਉੱਪਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਵੀ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਨਵਾਂ ਬਿੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲੈਟਫਾਰਮਾਂ ਤੋਂ 'ਡੀਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ' (ਨਿੱਜਤਾ ਦੀ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ 'ਚ ਘੁਸਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਨਿਗਰਾਨ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣ) ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਐਂਡ ਟੂ ਐਂਡ' ਇਨਕਿਪਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਸਰੋਤ ਵੀ ਗੁਪਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਣਗੇ। ਪਹਿਲੇ ਡਰਾਫਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਓ.ਟੀ.ਟੀ. (ਓਵਰ-ਦੀ-ਟਾਪ) ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਰੋਲਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਬਿੱਲ 'ਚ 'ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਹੁੰਚ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਡਿਜੀਟਲ ਫਰਾਡ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਪਲੈਟਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਦੱਸਿਆ

ਗਿਆ ਹੈ; ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲ 'ਚ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਟੈਲੀਕਾਮ ਬਿੱਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਅਣਅਧਿਕਾਰਕ' ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਮਾਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸਰਵਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ 'ਚ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਊਜ਼ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਨਿਊਜ਼ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਤੁਕ ਹੈ? ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੈ? ਇਹ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਵੀ ਨਿਰਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਫਰਕ ਵੀ ਪੁੰਦਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਮੀਡੀਆ ਲਈ ਜੋ ਰੋਕਾਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਣਗੇ ਜੋ ਆਨਲਾਈਨ ਸੋਸ਼ਲ ਤਬਸਰਾਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਮੇਡੀਅਨ, ਇਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਮੀਮ (ਹਾਸਰਸ) ਪੇਜ, ਵੱਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿਚ 'ਨਿਊਜ਼ ਐਂਡ ਕਰੰਟ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਜ਼' ਦੀ ਜੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦੇ ਹਿਤ 'ਚ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਆਲੋਚਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਤਾਂ ਕਥਿਤ ਕੋਡਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਹਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਹੈ, ਕੀ ਅਸਭਿਯਾ ਵਰਤਾਰ ਹੈ, ਕੀ ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਸਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਰਾਨ ਪਿਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ, ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰਦੇ, ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਦੋਂ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਤਬਸਰੇ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੋਣ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹਕੂਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਬੇਹੱਦ ਕਾਰਗਰ ਸੰਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ! ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬੰਦ ਰੱਖ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਿਹਾਇਤ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ। ਇਹ

ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿਚ 'ਨਿਊਜ਼ ਐਂਡ ਕਰੰਟ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਜ਼' ਦੀ ਜੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦੇ ਹਿਤ 'ਚ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਆਲੋਚਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਤਾਂ ਕਥਿਤ ਕੋਡਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਹਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਹੈ, ਕੀ ਅਸਭਿਯਾ ਵਰਤਾਰ ਹੈ, ਕੀ ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਸਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਰਾਨ ਪਿਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ, ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰਦੇ, ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਦੋਂ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਤਬਸਰੇ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੋਣ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹਕੂਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਬੇਹੱਦ ਕਾਰਗਰ ਸੰਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ! ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬੰਦ ਰੱਖ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਿਹਾਇਤ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ। ਇਹ

ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਉੱਪਰ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਠੱਪ ਰੱਖ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਉਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਨਵੇਂ ਬਿੱਲ ਨਾਲ 'ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ', 'ਸਟੇਟ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਅਤੇ 'ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਕਸਾਵੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ' ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧੌਸਬਾਜ਼ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 'ਮੰਡੀ ਮੁਖੀ ਪਹੁੰਚ' ਤਹਿਤ ਟੈਲੀਕਾਮ ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਨਾਲ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੈਕਟਰਮ ਵਰਗੇ ਕੌਮੀ ਵਸੀਲੇ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਵੰਡ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਟੈਲੀਕਾਮ ਖੇਤਰ 'ਚ ਹੋਏ ਮਹਾਂ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੋ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਇਹ ਬਿੱਲ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਬੋਲੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਪੈਕਟਰਮਾਂ 'ਚ ਘਾਲਮਾਲੇ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਪੱਖੋਂ ਨਵੇਂ ਬਿੱਲ ਦੇ 20 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 23 ਤੱਕ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਬੇਹੱਦ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਘੋਖ-ਪਰਖ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਦਮਦਮ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਹ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਉਣੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਸਦ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰ ਲਏ। ਕਿੰਤੂ-ਪੁੱਤੂ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲੇ 143 ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਐੱਮ.ਪੀ. ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਦਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਿਰ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀਏ ਹੀ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ। ਇੰਝ ਆਪਣੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਧੌਸ ਜ਼ਰੀਏ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮਤੇ ਨਾਲ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸਟੇਟ ਯੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿੰਨਾ ਘੇਰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਰਸਮੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀਆਂ।

ਯੂਕਰੇਨ ਉੱਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਭਾਵੇਂ ਅੰਸ਼ਕ ਹੀ ਸਹੀ, ਸਥਾਈ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਵੱਲੋਂ 2022 ਵਿਚ ਗੁਆਏ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ (2014 ਵਿਚ ਗੁਆਏ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਓ) ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮਾਂਦ ਪੈ ਰਹੀਆਂ

ਟੀ.ਐੱਨ. ਨੈਨਾਨ

ਹਨ। ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਦੀ ਫ਼ੌਜੀ ਇਮਦਾਦ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ੌਜੀ ਅੰਤਰੋਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜ ਗਏ ਤਾਂ ਰੂਸ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਬਿਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਇਮਦਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਲੋੜ ਮੁਜਬ ਆ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਵੀ ਆਵੇ। ਯੂਕਰੇਨ ਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰੂਸ ਦੇ ਮੁਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਫ਼ੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕੌਣ ਚੁੱਕੇਗਾ? ਇਹ ਗੱਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਕੋ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ ਪਰ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਢਹਿ ਵੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। 2022 ਵਿਚ ਰੂਸ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ 2.1 ਫ਼ੀਸਦ ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ 2023 ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ 2.8 ਫ਼ੀਸਦ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ; ਹਾਲੀਆ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ 5.5 ਫ਼ੀਸਦ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚਲੰਤ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਭਰਵਾਂ ਸਰਪਲੱਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਰੂਸ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਖਰਚ ਵਿਚ ਤਿੱਖਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ 2024 ਤੱਕ ਇਹ ਖਰਚਾ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 6 ਫ਼ੀਸਦ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬਜਟ ਘਾਟਾ 2.8 ਫ਼ੀਸਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ ਮਹਿਜ਼ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 20 ਫ਼ੀਸਦ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬਜਟ ਘਾਟੇ ਨਾਲ ਸਿੱਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਬਰੀ ਭਰਤੀ, ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਰਵਾਸ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਉੱਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ ਕਾਰਨ

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 2.9 ਫ਼ੀਸਦ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ 7.5 ਫ਼ੀਸਦ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਚੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਵੇਂ ਵਿਆਜ ਦਰ 12.4 ਫ਼ੀਸਦ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਰੂਬਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਠੁੰਮਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਿਛਲੇ 22 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਰੀਬ 20 ਫ਼ੀਸਦ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉੱਝ, ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ 7 ਫ਼ੀਸਦ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਜੰਗ ਨਾ ਛੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਰੂਸ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਸੂਚਕ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉੱਝ, ਆਰਥਿਕ ਅੰਕੜੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਪੱਛਮੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਫਰਵਰੀ 2022 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਆਇਦ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ 'ਕਿਲ੍ਹੇਬੰਦ ਰੂਸ' ਹੁਣ 'ਰੂਬਲ ਰੂਸ' ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਪਰਖਚੇ ਉੱਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਹਾਲੇ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਪੂਤਿਨ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਪੂਤਿਨ ਅਤੇ ਰੂਸ, ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੰਗ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਜੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਘਾਤਕ ਅਸਰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੂਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇਲ ਦੇ ਚੀਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਜਿਹੇ ਗਾਹਕ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਲੀਆ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਇਦ ਕੀਤੀ ਫੀ ਬੈਰਲ 60 ਡਾਲਰ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ। ਜਿਣਸਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਉਛਾਲ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਬਰਾਮਦਾਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ (ਤੁਰਕੀ, ਲਿਥੂਆਨੀਆ, ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ, ਇਰਾਨ ਤੇ ਚੀਨ) ਰਾਹੀਂ ਦਰਾਮਦਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਯੂਆਨ (ਚੀਨੀ ਕਰੰਸੀ) ਵਿਚ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਰੂਸ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉੱਝ,

ਰੂਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਲੰਮੇ ਦਾਅ ਤੋਂ ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ ਲਈ ਬਦਲਵੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ (ਜਿਸ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੀਨ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜਚ ਕੇ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਹੈ) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਅਸਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੇ ਹਰਜੇ ਕਰ ਕੇ ਅਰਥਚਾਰਾ ਵਧੇਰੇ ਸਟੇਟ (ਰਿਆਸਤ) ਮੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਜ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵੀ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ ਆਪਣੇ ਦਮ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਰੂਸ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਇਮਦਾਦ ਦਾ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠੇਗਾ ਕਿ ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੱਛਮੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪੈਰਿਫੇਰੀ 'ਤੇ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਵੀ ਕਈ ਸਵਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੂਸ ਉੱਪਰ ਲਾਈਆਂ ਵਿਆਪਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਗਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਦੇ ਸਵਾਲ

ਫਲਸਤੀਨੀ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਕਾਮੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਬਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ

ਆਪਣੇ ਹਿੰਸੇਦਾਰ ਅਲ-ਆਵਾਦਾ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਕਸ਼ਨਏਡ ਨੇ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। “ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਕਰੀਬਨ ਕੋਈ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਉਹ ਟੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰਲਾ ਜਨਰੇਟਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕੁੱਝ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਟੈਂਕਾਂ 'ਤੇ ਬੰਬ ਵਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਖਾਣ ਦੇ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸਾਧਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

“ਡਾਕਟਰ ਮੁਹਾਨਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਾਲ ਅਦਵਾਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਐਚਮਦ ਅਲ-ਕਹਿਲੋਤ ਅਤੇ ਅਲ-ਸ਼ਿਫਾ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬੂ ਸਾਲਮਿਆ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬੰਦੇ ਚਕਿਤਸਾ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦਰਜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਬਚਾਉ ਪਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਣ।” ਉਤਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣ ਤੱਕ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਰਲਡ ਹੈਲਥ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਅਦਵਾਨ ਹਸਪਤਾਲ 'ਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਅੱਠ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਫੈਕਲਟੀ “ਨਕਾਰਾ” ਹੋ ਗਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ 12 ਬੱਚੇ ਇਨਕਿਊਬੇਟਰ 'ਤੇ ਹਨ, ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਐਮਐਸਐਫ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਬਿਸਤਰੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚਕਿਤਸਕ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਸਰਜਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਰਲਡ ਹੈਲਥ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲ-ਸ਼ਿਫਾ ਹਸਪਤਾਲ, ਜੋ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੈਡੀਕਲ ਭਵਨ-ਸਮੂਹ ਹੈ, ਹੁਣ ਕੇਵਲ “ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ” ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਨਰਸਾਂ ਨਾਲ ਸਟਾਫ ਸਿਰਫ਼ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਘਾਤ ਸਥਿਰੀਕਰਨ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਖੂਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਲੋੜਵੰਦ ਮਰੀਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੰਬਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ 36 ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 12 ਹਸਪਤਾਲ ਅਧੂਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ

ਯੋਗ ਹਨ। ਯੂ ਐਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 300 ਸਿਹਤ ਕਾਮੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਫਾਰ ਪੈਲੇਸਟੀਨੀਅਨਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ 2016 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿਹਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ।

ਵੈਸਟ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਵੀ ਫਲਸਤੀਨੀ ਸਿਹਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਮਐਫਐਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਜੈਨਿਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਫੌਜ ਦੇ ਛਾਪਿਆ ਸਮੇਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਐਂਬੂਲੈਂਸਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਪੀਸੀਆਰਐਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕਸ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਾਲਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ।

ਜੈਨਿਨ ਆਧਾਰਤ ਇਕ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਅਵਾਜ਼ੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, “ਸਾਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜ਼ਖਮੀ ਲੋਕ ਕਸ਼ਟ ਝਲਦੇ ਹਨ। ਲੰਘਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।”

“ਪੈਰਾਮੈਡਿਕਸ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਨਿਰਵਸਤਰ ਹੋਣ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਕੇ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬੰਬੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਕੁੱਝ ਦੋਸਤ ਜੋ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਹਨ, ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀਆਂ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਅਪਮਾਨ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਸਤੂਰ ਦਾ ਸਾਡਾ ਨਵਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਗਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਵੈਸਟ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੈਅਭੀਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕਬਿਤ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।”

ਰਿਹਾਮ ਜਾਫ਼ਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਸੀ ਅਤੇ ਐਕਸ਼ਨਏਡ ਪੈਲਿਸਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਕਮਿਊਨਿਕੇਸ਼ਨ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ: “ਦੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੋ ਚੱਲੇ ਹਨ ਕਿ ਅਮਲਾ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਅਲ-ਅਵਾਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਅੰਦਰ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਭਿਆਨਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਘੋਰਾਬੰਦੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਮਰੀਜ਼ ਮਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਅਮਲਾ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਤੜਫਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਅਹਿਮਦ ਮੁਹਾਨਾ, ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ, ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚ

ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

“ਹਸਪਤਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਉਤਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣ ਤੱਕ ਉਹ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਵਾਰਡ ਮਲਬੇ ਦਾ ਢੇਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ

ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਬਲਾਂ ਵਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਲ-ਸ਼ਿਫਾ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬੂ ਸਾਲਮਿਆ।

ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਵਰਾਡਿਆਂ ਦੇ ਫਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਹਾਦਰ ਅਮਲਾ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਖੂਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਜਾਨ-ਬਚਾਉ ਯੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੀਧਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।”

“ਹਸਪਤਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ, ਜ਼ਖਮੀ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਡਾਕਟਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਆਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਅੱਜ ਗਲੋਬਲ ਡੋਆ ਅਫ ਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲਗਪਗ 90 ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਲਈ ਸੰਵੇਗ ਬੇਰੋਕ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਅਸੀਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ।”

ਅਲ ਜਜ਼ੀਰਾ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਫੌਜ ਫਲਸਤੀਨੀ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੈਸਟ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਅਮਲੇ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਿਉਂ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ?

ਸਬਰੀਨ ਜਾਰਾਦਤ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ “ਮੈਂ ਜ਼ਖਮੀਆ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਪੀੜ ਅਸਹਿ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਹੋਸ਼ ਖੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਸੀ।” (ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਫੌਜੀ ਫਲਸਤੀਨੀ

ਪੈਰਾਮੈਡਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ।) ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ 802 ਨੰਬਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਵੀ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਬੂਤ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਲ ਜਜ਼ੀਰਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਕਤਾ ਚਾਰਲਸ ਸਟਰਾਟਫੋਰਡ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਫੌਜ ਡਾਕਟਰੀ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਮੋਰੀ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਉਹ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹਨ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਗੋਲੀ ਆਰ-ਪਾਰ ਲੰਘੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਹੁੰਘਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਸਬਰੀਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬੰਬ ਦੀਆਂ ਛਿਲਤਰਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕੇਗੀ।

ਅਜਿਹੀ ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਿਮੂਦ ਅਲ ਸਾਦੀ ਜਲਨ ਨਾਲ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਐਂਬੂਲੈਂਸ 'ਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। (ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਤੀ ਹੋਈ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ)। ਹੁਣ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਹਿਮੂਦ ਅਲ ਸਾਦੀ ਜੈਨਿਨ ਦੇ ਰੈਡ-ਕਰੈਸੈਂਟ ਦਾ ਹੈ। ਫੌਜੀ ਡਾਕਟਰੀ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਕਰ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਪਰਨੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਿੱਧੀ ਧਮਕੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਤਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਵਾਹਨਾਂ ਨਾਲ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਵਕਤਾ ਨੇ ਜੈਨਿਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਦੁਆਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਬਖ਼ਤਰਬੰਦ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਜੈਨਿਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵਸੀਮ ਬੇਕਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਾਜ਼ਾ ਦੀ ਜੰਗ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵੈਸਟ ਬੈਂਕ 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਅਮਲੇ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸਬਰੀਨ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਗਾਜ਼ਾ ਦੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਅਮਲਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਐਂਬੂਲੈਂਸਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਸਤਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।

ਲੁਜ਼ ਸਾਵੇਦਰਾ 'ਐਮਐਸਐਫ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ' ਅਨੁਸਾਰ ਵੈਸਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪ 'ਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ 70 ਫਲਸਤੀਨੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜੈਨਿਨ ਦਾ ਇੱਕ ਕੈਂਪ 1948 ਨਕਬਾ (ਨਕਬਾ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਜਾੜਾ) ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਤ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਸੰਨ 1967 ਤੋਂ ਉਹ ਫੌਜ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਚਾਰ ਸਥਿਰੀਕਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਅਮਲਾ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਖੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਉਥੇ ਡਰੋਨ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਚਾਰ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਸਾਬੀਆਂ ਨੇ ਡਰੋਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਲਈ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਬਚ ਗਏ। ਇਥੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿੰਸਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਦਖਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਜ਼ਖਮੀ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ-ਸੰਭਾਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਹੀ ਘੁਸਪੈਠ ਵਧਦੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਮੈਡਿਕ ਅਮਲੇ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਬਜ਼ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਬੜੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਨੋਟ: ਐਕਸ਼ਨਏਡ ਅਤੇ ਅਲ ਜਜ਼ੀਰਾ ਵੱਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤ ਅਮਲੇ ਦੀ ਜਾਨ ਕਿਵੇਂ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਤੱਕ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿਹਤ ਕਾਮੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਹਤ ਅਮਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਫਲਸਤੀਨ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਅਤੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੁਰੰਤ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਲਈ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਲਸਤੀਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ? ਜਾਪਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤ ਕੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਵਰਗੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਦਾਰੇ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ/ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਫਰਕ

ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਰੰਗ ਵੀ ਹਨ ਕਾਲਾ ਤੇ ਚਿੱਟਾ। ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਕਾਨ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਗਵਾਚਣ ਕਾਨ ਨਹੀਂ। ਆਹੀ ਨਾਹੀ ਦੀ ਸਿਆਣ ਸੰਗਤ ਸੰਗ ਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਲ ਦੀ ਪਰਖ ਤੇ ਹਰ ਪਲ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਈ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਲ ਵੀ ਆਹੀ ਦੀ ਨਾਹੀ ਨਾ ਹੋਈ ਓਹ ਪਲ ਚਾਲੂ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗਾ ਤੇ ਵੱਖਰ ਬਣ ਕੇ ਮੰਡੀ ਢਾਹਏ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਚਾਲੂ ਵਿਹਾਰ ਹੈ ਈ ਵਪਾਰ

ਡਾ. ਆਸਮਾ ਕਾਦਰੀ

ਵਿਹਾਰ। ਵਪਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੋਇਆ ਸੌਦਾ ਵੇਚਣਾ ਤੇ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣਾ। ਜਿਤਨਾ ਲਾਹਾ ਜੋੜਨਾ ਸਿੱਖੇ ਉਤਨੇ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀ ਬਣੇ। ਵਪਾਰ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਆਪਣੀ ਆਹੀ ਹੈ। ਵਪਾਰੀ ਆਪਣੀ ਨਾਹੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਲਾਹਾ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਸਕਦਾ। ਵਪਾਰੀ ਜਿਤਨਾ ਲਾਹਾ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਉਤਨੀ ਹਵਸ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਤਨੀ ਹੀ ਕੁਦਰਤ

ਤੋਂ ਓਪਰ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹੋਂਦ ਅੰਦਰ ਸੱਚ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇ? ਜੇ ਆਪ ਤੋਲ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਖਰਾ ਵਪਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵੱਖਰ, ਧਨ, ਰਾਸ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤੀਏ ਅੱਖਰ ਹਨ। ਇੰਝ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੂੜ ਵਪਾਰ ਲਈ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਈ ਚਿੱਤ ਚੇਤਿਓਂ ਧੋਹ ਛੱਡੋ ਨੇ।

ਸਚੁ ਵਖਰ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ਲੈ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਪਰਗਾਸਿ॥

ਜਿਉ ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਜਲਿ ਪਾਇਐ ਤਿਉ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਿ॥

ਜਮ ਜੰਦਾਰੁ ਨ ਲਗਈ ਇਉ ਭਉਜਲੁ ਤਰੈ ਤਰਾਸਿ॥੨॥ (ਪੰਨਾ 22, ਮ: 1)

“ਭਾਈ ਰੇ ਰਹਿ ਹੀਰਾ ਗੁਰ ਮਾਹਿ॥

ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਤਗੁਰੁ ਪਾਈਐ ਅਹਿਨਿਸਿ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹਿ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਚਾਨਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਵੱਖਰ-ਸੌਦਾ ਧਨ ਦੀ ਰਾਸ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਪਾਵਣ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਲਾਲਚ ਤੇ ਹਵਸ ਵੀ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੌਤ ਦਾ ਜਲਾਦ ਮੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਜਿਹੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਤੇ ਇਹ ਚਾਲੂ ਵਿਹਾਰ ਤਰ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੈ ਜੋ ਏਸ ਚਾਲੂ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਘਣਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਰਾਸਵਾਲ ਵਿਹਾਰ ਨੇ। ਏਸ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਕੀ ਵਿਹਾਜਣੇ ਹਾਂ ਪਏ ਇਹ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵੀ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰਿਆ ਸੀ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਕੇ ਘਰੀਂ ਪਰਤਿਆ। ਮਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾ ਜੋ ਧਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਹੈ? ਧਨ ਦੇ ਬਹੁਤੇ

ਵਰਤੀਏ ਅਰਥ ਦੌਲਤ, ਮਲਕੀਅਤ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਮਾਲ ਨੇ। ਧਨ ਰੂਹ, ਤੱਤ, ਦੁੱਧ, ਸੈਰ, ਸਰੀਰ, ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਤੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਧਨ ਤਾਂ ਹੈ ਈ ਰੂਹ, ਤੱਤ ਤੇ ਦੁੱਧ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਦਾਨ ਮਿਲਿਆ ਜਿਉਂਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ। ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਦਾਨ ਹੋਏ ਏਸ ਸੱਚ ਧਨ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਈ ਕੁੜ ਦਾ ਧਨ ਜੋੜਨ ਲੱਗਾ ਮਨੁੱਖ। ਧਨ ਦੀਆਂ ਵੰਨੋ-ਵਨ ਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ ਹਰ ਵਾਰੇ। ਪਹਿਲੋਂ ਦੁੱਧ ਦੇਵਨ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਜੀਵਕਾ ਆਹਾ। ਤ੍ਰੀਮਤ ਵੀ ਧਨ ਆਹੀ, ਨਵੀਂ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਜੰਮਦੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੀ। ਕੁਦਰਤ ਸਿਰਜੀ ਹਰ ਹੋਂਦ ਧਨ ਹੈ। ਧਰਤ ਵੀ ਧਨ ਆਹੀ ਜੋ ਜੀਵਕਾ ਉਪਜਾਊ, ਜਿਉਂਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਨ। ਜਦੋਂ ਸਾਂਭਨਹਾਰ ਤੇ ਕਰਨਹਾਰ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ ਉਦੋਂ ਈ ਧਨ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਰੂਪ ਵਟਾ ਗਏ। ਮਾਲਿਕ ਕੰਮੀ ਦੀ ਵੰਡ ਨੇ ਧਨਵਾਨ ਤੇ ਧਨ ਹੀਣ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਕਰਨਹਾਰ

ਦੀ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਨੇ ਈ ਧਨ ਦੀ ਬੱਝੀ ਸ਼ਕਲ ਵਟਾਈ, ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਧਨ ਬਣਿਆ। ਫੇਰ ਏਸ ਧਨ ਤੋਂ ਸਿੱਕੇ ਬਣਨ ਲਈ ਟਕਸਾਲਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਧਨ ਦਾ ਅਸਲ ਰੂਪ ਭੁੱਲਦਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਧਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਈ ਪਹਿਲੋਂ ਪੈਸੇ ਤੇ ਸੋਨਾ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸਾਂਭ ਕੇ ਜੁੜਿਆ ਇਹ ਕੁੜਾ ਧਨ ਸੱਚ ਦਾ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਵਿਹਾਜ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਪਾਣੀ ਤੇ ਜਿਉਣ ਮਰਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਈ ਸੱਚ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤੇ ਕੂੜ ਦਾ ਜੀਵਨ ਉਲਟ ਹੈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ। ਵਿਹਾਰੀ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਕਮਾਇਆ ਧਨ ਲਾਲਚ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਨ ਜਿਸ ਕੋਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇ ਓਹੀ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਰਾ ਮਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਧਨ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਏਸ ਨੂੰ ਖੁਸ ਨਾ ਲਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਜੀਅ ਲਈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਭੋਇਲ ਏ, ਡਰ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ। ਸੱਚ ਵੱਖਰ ਤੇ ਧਨ ਰਾਸ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਏਸ ਨੂੰ ਤਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਏਸ ਮੱਲ ਵਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ।

ਇਸ਼ਕ 'ਚ ਨਿੱਤ ਮਰ ਕੇ ਜਿਊਣ ਵਾਲਾ ਇਮਰੋਜ਼

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਓਮਾ ਤਿਲੋਕ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਇਮਰੋਜ਼-ਇਕ ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ' ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਬਣੀ ਓਮਾ ਨੇ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ, ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਗੁਫਤਾਰੂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸਦਾ

ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੇਖ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਅਨੁਵਾਦ ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ 45 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਲੋਂ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੁੰਪਰਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘ ਕੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੀਕ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਦੇਣੇ, ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰ ਦੀ ਇਤਹਾਸੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਅ ਉਮਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਅਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ? ਜਦ ਮੈਂ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਪਿਆਰ-ਕਥਾ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਣਦਿਸਦਾ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

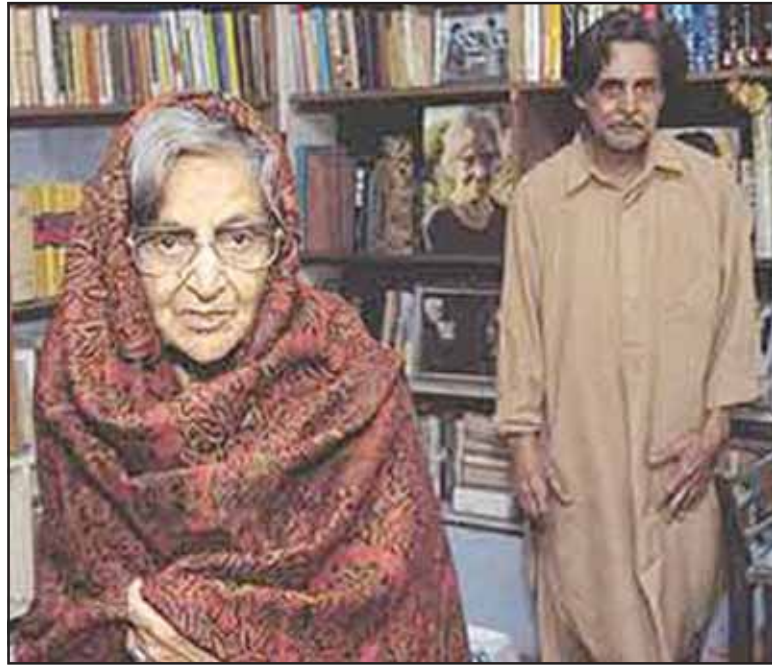
ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਦੇ ਬੰਬਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਮਰੋਜ਼ ਵੀ ਬੰਬਈ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਹੁਣ ਮਿਲਿਆ ਏ, ਉਹ ਵੀ ਸਾਹਿਰ ਵਾਂਗ ਸਦਾ ਲਈ ਗਵਾਹ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਮਰੋਜ਼ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਥ ਲਗਭਗ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੀਕ ਚੱਲਿਆ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮੁੱਚਾ ਕੈਰੀਅਰ ਵੀ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਮਾਲ ਇਸ ਗੱਲ

ਦਾ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਸ਼ਹਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਜ਼ੀਰੋ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਮਿਲੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਬਤੌਰ ਕਲਾਕਾਰ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ? ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੋਂ ਈਰਖਾ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੱਬੀ ਰਹਿ ਕੇ ਹੋਕੇ ਨਾ ਭਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਵੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਲਾਮਈ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਕਲਾ-ਜਗਤ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ? ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪੋ ਤੋਂ ਹੀ ਬੇਮੁੱਖ ਕਰ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਰਪਿਤਾ ਵਿਚ ਬੇਆਸਿਆ ਵਾਂਗ ਜਿਊਣਾ। ਕਲਾ ਨੂੰ ਜਿਊਣ, ਸਿਰਜਣ ਅਤੇ ਜੱਗ-ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਣ ਲਈ ਇਕ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਅਜੇਹਾ ਮਾਹੌਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿਤਾ?

ਇਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ, "ਇਮਰੋਜ਼ ਸਕੂਟਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ, ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਉਗਲ ਨਾਲ ਸਾਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ"। ਇਸਦੇ ਮਾਇਨੇ ਬਹੁਤ ਵਸੀਰ ਨੇ। ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ, ਇਮਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਅੰਦਰੋਂ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੀ ਰਹੀ? ਕੀ ਇਹ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਕਿੱਥੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤਿਤਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਇਮਰੋਜ਼ ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸਾਹਿਰ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਮਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜਿਊਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਗੁਜਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਕਿਥੇ ਗਈ? ਕਿਥੇ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ? ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਹਲਚਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਇਮਰੋਜ਼? ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸੱਚੀ ਹੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਸੀ?

ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਮਰਪਣ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕੇਹਾ ਕਮਾਲ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਜਾਂ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਬਾਹਰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ, ਘਰੋਂ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਜਾਂ

ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਘਰ ਪਰਤ ਆਉਂਦਾ। ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਇੰਨੀ ਵੀ ਜ਼ਾਅਰਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਹਰ ਰੰਗ ਨੂੰ ਮਾਣਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਜਾਂ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਜਾਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਉਚੇਚ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਤੀਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ

ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ? ਕੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਉਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ, ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਘਰੇਲੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਇਮਰੋਜ਼ ਪਾਠਕ ਸਾਹਵੇਂ ਤਿਤਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ? ਕੀ ਉਸਦੇ ਕਈ ਰੂਪ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਸੁਵਿਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ?

ਇਕ ਹੋਰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ, "ਕਿਸੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ'ਜ਼ ਕੈਪਟ ਮੈਨ' ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਜ਼ਰਾ ਸੋਚਣਾ! ਕੀ ਬੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਸਮੇਂ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਪੱਖੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਤਸ਼ਬੀਹ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ? ਕੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਆ? ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਿਥੇ ਗਈ? ਕਿੰਨਾ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਾ ਵੀ ਲੱਗਣ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ? ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠੀ ਚੀਸ ਤਾਂ ਬੇਕਾਬੂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ? ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੀੜਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮਰਨਾ ਅਤੇ ਜਿਊਣਾ। ਪਰ ਪਿਆਰ-ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ

ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁੱਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਗੂਣੇ ਸਨ? ਜਦ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਕੁਝ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਮਰੋਜ਼ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਤਾਮੀਰਦਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੱਭਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉਪਰ ਉਠ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਜੇਹੀ ਅਵਸਥਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਪਰ ਕਦੇ ਉਸਨੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਝਾਕ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਣ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣੇ? ਉਸਨੂੰ ਲੋਕ ਹੱਥੀ ਛਾਂਵਾਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਆਯੋਜਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ? ਕੀ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਸਵਾਰਥੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਘਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਦੀਵ ਯਾਦਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਕ ਦਮ ਖੋਹ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਉਹ ਘਰ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਵਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਮਰੋਜ਼ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸੰਗ ਜਿਊਂਦਾ, ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ? ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹ ਹੀ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ?

ਇਸ ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਜੇਹੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕੀ। ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਸਾਹਿਰ, ਹਾਉਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜ ਅਕਸਰ ਹੀ ਉਸ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਮਰਦਾ ਅਤੇ ਜਿਊਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਉਹ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਰ ਗਏ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਪਿਆਰ-ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਮਰਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ।

ਕਲਾਕਾਰ ਇਮਰੋਜ਼ 97 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਚੌਕ 36 ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਸੀ ਤੇ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਜੰਮੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਵਾਲੇ ਸਾਲ 1919 'ਚ ਜਨਮੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਨਾਵਲ 'ਪੂਰਨਮਾਸੀ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ 1958 ਤੋਂ ਕੰਵਲ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ 'ਪੂਰਨਮਾਸੀ' ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਨਾਵਲ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਸ ਸਾਹ ਨੂੰ' ਮੈਨੂੰ

ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661

ਮੂੰਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸੀ। ਕੰਵਲ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਮੈਂ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। 1962 'ਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ ਏ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ/ਇਮਰੋਜ਼ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਮਿਲਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ 1967 ਤਕ ਦਿੱਲੀ ਰਿਹਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤੇ 'ਇਮਰੋਜ਼' ਦੀ ਇਕ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ

ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਇਕੋ ਯਾਦ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ 1966-67 ਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਵਿਮਈ ਵਾਰਤਕ ਸ਼ੈਲੀ 'ਚ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ 'ਉਡਦੀ ਪੂਤ ਦਿਸੇ' ਆਪਣੇ ਜਾਣੂੰ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇੰਡੀਅਨ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਆ ਜਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਓਥੇ ਆ ਜਾਨਾ।" ਉਹਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਖੁੰਜੇ ਵੱਖਰੇ ਬਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਗਾਰਗੀ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਜੋ ਗੱਡੀਆਂ ਵਾਲੀ ਤੇ ਵਾਗੀ ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਤੱਕਣੀ ਦੇ ਹੋਏ ਪਿਆਰ ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਤੁਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਪਏ ਵਿਛੋੜੇ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਂ ਕੰਵਲ ਦੀ ਟੁਕ 'ਗੱਡੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਯਰਾਨਾ ਕਾਹਦਾ, ਭਲਕੇ ਤੁਰ ਜਾਣਗੇ' ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਰਸਮੀ ਸਲਾਹੁਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੱਤ ਵੀ ਦਿੱਤੀ, "ਗੱਡੀਆਂ ਵਾਲੀ ਤੇ ਵਾਗੀ ਨੇ ਇਕੋ ਗਲਾਸ 'ਚੋਂ ਘੁੱਟਾ-ਬਾਟੀ ਚਾਹ ਤਾਂ ਪੀ ਲਈ। ਸੁਆਦ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਤੇਰਾ ਫਿਕਰਾ, 'ਚਾਹ ਮੁੱਕਦੀ ਗਈ ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ' ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਐ। ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਤਦ ਬਣੂੰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਛ ਕਲੋਲਾਂ ਵੀ

ਕਰਾਵੇਂ!" ਅਸਲ ਵਿਚ ਗਾਰਗੀ ਖੁਦ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਗ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਬਈ ਪਾਠਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ? ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਗਾਰਗੀ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚ ਕਲੋਲਾਂ ਤੇ ਚੋਹਲ ਮੋਹਲ ਕਰਨ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ, ਸਾਉ ਤੇ ਸੁਰਮਾਉ ਲੇਖਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਜ ਕਲੋਲਾਂ-ਕਲਾਲਾਂ ਕੀਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ? ਕਈ ਤਾਂ ਖੱਟੀ ਹੀ ਕਲੋਲਾਂ ਦੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਅਵਾਰਡ ਮਾਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗਾਰਗੀ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਕੁਮੈਂਟ ਕਰ ਕੇ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ 'ਚੋਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਲੱਗਾ ਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਗਾਰਗੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਆਲੋਚਕ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਸਟਿਸ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ੀ ਹੋਰੀ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਬੰਦੇ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਅਚਾਨਕ ਉੱਜਬੇਕਸਤਾਨ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਓ ਭਗਤ 'ਚ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹੋ-ਲਿਖੋ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਸੀ।

ਜਸਟਿਸ ਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰ 'ਚ ਅਸੀਂ ਚਾਰੇ

ਜਣੇ ਬਹਿ ਗਏ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਕੇ-25 ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਸਿੰਗਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਅਰਧ ਨਗਨ ਸਨ। ਇਮਰੋਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬੰਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਉੱਜਬੇਕਸਤਾਨ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੇਖਕਾਵਾਂ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਕਿਤੇ ਅਸਲੀਲ ਨਾ ਲੱਗਣ। ਕਿਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਵੇ। ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਕ ਦੇਈਏ ਜਾਂ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦੇਈਏ?"

ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, "ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਆਖੇ ਕਰ ਦਿੰਨਾਂ।" ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਦੁਚਿੱਤੀ 'ਚ ਸਾਂ ਕਿ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਾਲੇ ਬੁਰਕਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਨ। ਸੁਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਗਿਆ। ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਸਮਝ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਤਾੜੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਮਾਰੀਏ ਦੇ ਟੱਪੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬੋਲੀ ਪਾਈ ਤਾਂ ਦਲਜੀਤ ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਣਾ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਉੱਠ ਖੜੇ

ਹੋਏ। ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਭੰਗੜੇ ਨਾਲ ਮਾਹੌਲ ਐਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨੱਚਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਮਹਿਫਲ 'ਚ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਸਾਡਾ ਉਚੇਚਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੰਗ ਭਾਗ ਹੀ ਲਾ ਦਿੱਤੇ! ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਓ। ਪਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।

1967 'ਚ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲੈਕਚਰਾਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਕੰਵਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਢੁੱਡੀਕੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਲਾਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੁੜ ਕੇ ਮੇਰਾ ਕਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਜਾਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਉੱਜ ਉੱਦਣ ਇਮਰੋਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਏਨਾ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ।

2005 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਅਲਵਿਦਾ 'ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਫਿਰ ਮਿਲਾਂਗੀ' ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2007 ਵਿਚ ਜਦ ਮੇਰਾ ਸਫਰਨਾਮਾ 'ਫੇਰੀ ਵਤਨਾਂ ਦੀ' ਛਪਿਆ। ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਬੁੱਕ ਸਾਧ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਛਾਪਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਾਨ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਇਮਰੋਜ਼ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਟਾਈਟਲ ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜੋ ਮੇਰੀ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਮਰੋਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਰ ਗਿਐ ਪਰ ਉਹਦਾ ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤਾ ਕਿਤਾਬੀ ਟਾਈਟਲ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ!

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪੋਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦਾ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹਿੰਦ ਨੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਵੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਅੱਖੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਉਸ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਉਘੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਰਾਜਮੋਹਨ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪੰਜਾਬ: ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ ਤੱਕ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲਦਿਆਂ...

ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲੀ। ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮੁਖੀਵਾਲ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਸਿੱਖੀਆਂ। ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਸਿੱਖੀ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ,

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਡਾਉ। ਕੁਝ ਰਾਜੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹੇ ਪਰ ਕੁਝ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਗੀ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਫੌਜ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਗਈ ਪਰ ਨਿਰਾਸਤਾ ਪੱਲੇ ਪਈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਦੁਆਬਾ ਵਿਚ ਦਬਦਬਾ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫੌਜਾਂ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਟੇਟ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚਲੇ ਬਾਗੀਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਮਿਲ ਕੇ ਖਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਣ ਦਾ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਭੇਜ ਕੇ ਵਿਸਾਖੀ 1699 ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸੱਦੀਆਂ। ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ। ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਇਆ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਖੁਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਕੌਰ ਲਾਉਣਗੀਆਂ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ ਮਨਸਬਦਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਧੰਨ ਭਾਗ, ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਹੋਵੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਹਰੇਕ ਮਿੱਟਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਮ ਰਾਇ, ਧੀਰ ਮੱਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਇਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹਸਤੀ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਤੇਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਏਨੇ ਵੱਡੇ ਹੱਕ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਤਾੜੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਪੀੜਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੰਢਿਆ।

ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਚਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ, ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਫੈਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- ਤੁਹਾਡੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਕਿਰਪਾਨ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਘਾਹ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕੱਢਦਿਆਂ ਕਿਹਾ- ਜ਼ਾਲਮ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਹੁਣ ਇਉਂ ਜੜ੍ਹ ਉੱਖੜੇਗੀ।

ਖਾਲਸਾ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਜੁੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਉਹ ਬਠਿੰਡੇ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਇਕ ਰੱਬ, ਇਕ ਗੁਰੂ, ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ, ਇਕ ਮਨੋਰਥ, ਉਚ ਨਾ ਨੀਚ, ਜਾਤ ਨਾ ਪਾਤ, ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਜੱਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

ਕੁਝ ਜੱਟਾਂ ਕੋਲ ਧਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਮਾਝੇ ਅਤੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਕਈ ਵੱਡੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਸੋਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਉੱਪਰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰੇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਈਸ ਵੱਡੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਨ, ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਮੁਰੀਦ ਸਨ, ਤਕੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਬੀਲੇ ਸਨ, ਜੱਟ ਤੇ ਰਾਜਪੂਤ ਵੀ ਸਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਵਰਾਜ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਢ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ, ਸੋ ਦਿਨ ਕਈ ਕਰੀ ਚਲੇ। ਕਈ ਕਦਾਈਂ ਗੱਖੜ, ਜੰਜੂਏ ਤੇ ਭੱਟੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੂਝਦੇ ਪਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ? ਤੁਰਾਨੀ, ਇਰਾਨੀ, ਰਾਜਪੂਤ, ਅਫਗਾਨ ਲੜਨ ਮਰਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਕਰਨ, ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਬਚੇ; ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਨੀਤੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਵੱਡਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਤੋਂ ਕਰ ਉਗਰਾਹ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਪਰਜਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹੋ ਪੁਲ ਹੁੰਦਾ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਅਕਸਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦਾ, ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਰਸੂਖ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਕ ਲੱਠਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਰ ਕੁਰਸੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਅੱਗ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ ਸੀ।

ਮੁਗਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਰੁਤਬਾ ਜਾਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖੜਕੇ ਹੀ ਖੜਕੇ ਸਨ। ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪਰਦੇਸੀ ਫੌਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਉੱਪਰ ਛਾਈਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਭਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਮੁਗਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ ਹੀ ਨਾ।

ਰਾਜਮੋਹਨ ਗਾਂਧੀ
ਅਨੁਵਾਦ: ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਨੇਜ਼ੇਬਾਜ਼ੀ, ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਰਿਆਸਤੀ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਦੁਰਗਾ ਜਾਂ ਚੰਡੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ।

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਲੱਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰਨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਿਰਮੌਰ (ਨਾਹਨ) ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਮਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਸਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਜੰਗੀ ਮਸ਼ਕਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਜਈ ਰਹੀਆਂ।

ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਲ 1688 ਤੱਕ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਿਆਸੀ ਤਣਾਉ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਗਾਵਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਕਾਰਨ ਅਫਸਰਾਂ ਉੱਪਰੋਂ ਯਕੀਨ ਉੱਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕਤਾ ਡਗਮਗਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਅਫਸਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਰ ਨਚੋੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿਸਾਨੀ ਵਿਚ ਰੋਸ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੂਚ ਕਰਦਾ; ਟੈਂਟ, ਖਾਧ ਪਦਾਰਥ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ, ਘੋੜਿਆਂ, ਹਾਥੀਆਂ, ਉਠਾਂ ਦਾ ਮੀਲਾਂ ਲੰਮਾ ਕਾਰਵਾਂ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖਬਰ ਰੱਖਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਗੀ ਸਿੱਖ ਆਨੰਦਪੁਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, 1693 ਵਿਚ

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਡਾਉ। ਕੁਝ ਰਾਜੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹੇ ਪਰ ਕੁਝ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਗੀ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਫੌਜ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਗਈ ਪਰ ਨਿਰਾਸਤਾ ਪੱਲੇ ਪਈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਦੁਆਬਾ ਵਿਚ ਦਬਦਬਾ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫੌਜਾਂ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਟੇਟ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚਲੇ ਬਾਗੀਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਮਿਲ ਕੇ ਖਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਣ ਦਾ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਭੇਜ ਕੇ ਵਿਸਾਖੀ 1699 ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸੱਦੀਆਂ। ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ। ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਇਆ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਖੁਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਕੌਰ ਲਾਉਣਗੀਆਂ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ ਮਨਸਬਦਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਧੰਨ ਭਾਗ, ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਹੋਵੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਹਰੇਕ ਮਿੱਟਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਮ ਰਾਇ, ਧੀਰ ਮੱਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਇਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹਸਤੀ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਤੇਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਏਨੇ ਵੱਡੇ ਹੱਕ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਤਾੜੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਪੀੜਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੰਢਿਆ।

ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਆਖਰ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਥਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਫੌਜਾਂ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਈਆਂ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜਾਂਦੀ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਪਰਤ ਆਏ। ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ।

ਸੈਨਾਵਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰ ਲਈ। ਆਖਰ ਦਸੰਬਰ 1704 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਫੌਜਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਉੱਪਰ ਸਹੁੰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਦਿਉ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਪਰ ਕਸਮਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ ਜਦੋਂ ਰੋਪੜ ਲਾਗੇ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵੱਡੇ ਦੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਵਿਛੜ ਗਏ। ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਸਮਰਥਕ ਸਿੰਘ ਸਭ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਭੱਜਣਗੇ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਜਦੋਂ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਨਬੀ ਖਾਨ ਤੇ ਗਨੀ ਖਾਨ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਚ ਦਾ ਪੀਰ ਕਹਿ ਕੇ ਬਚਾਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਘਟਨਾ ਹੈ; ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਣਲਿਖਤ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਗੰਗੂ ਦੀ ਗੱਦਾਰੀ ਸਦਕਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਸਦਮਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਗਈ।

ਸਰਹਿੰਦ ਨਜ਼ਦੀਕ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਚਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ, ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਫੈਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- ਤੁਹਾਡੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਕਿਰਪਾਨ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਘਾਹ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕੱਢਦਿਆਂ ਕਿਹਾ- ਜ਼ਾਲਮ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਹੁਣ ਇਉਂ ਜੜ੍ਹ ਉੱਖੜੇਗੀ। ਖਾਲਸਾ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਜੁੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਉਹ ਬਠਿੰਡੇ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਇਕ ਰੱਬ, ਇਕ ਗੁਰੂ, ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ, ਇਕ ਮਨੋਰਥ, ਉਚ ਨਾ ਨੀਚ, ਜਾਤ ਨਾ ਪਾਤ, ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਜੱਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

ਸਰਹਿੰਦ ਨਜ਼ਦੀਕ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਚਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ, ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਫੈਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- ਤੁਹਾਡੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਕਿਰਪਾਨ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਘਾਹ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕੱਢਦਿਆਂ ਕਿਹਾ- ਜ਼ਾਲਮ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਹੁਣ ਇਉਂ ਜੜ੍ਹ ਉੱਖੜੇਗੀ। ਖਾਲਸਾ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਜੁੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਉਹ ਬਠਿੰਡੇ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਇਕ ਰੱਬ, ਇਕ ਗੁਰੂ, ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ, ਇਕ ਮਨੋਰਥ, ਉਚ ਨਾ ਨੀਚ, ਜਾਤ ਨਾ ਪਾਤ, ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਜੱਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਅਮਾਨਵੀ ਵਤੀਰਾ

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੁਅਰਤ ਨਾ ਦਿਖਾ ਸਕਣ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਰਾਨਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਜਿਹੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੁਚਲਿਆ ਹੈ।

ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-76960-30173

ਖਿਲਾਫ਼ ਸਮੇਂ ਉਠੀਆਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਜਨਤਕ ਲਹਿਰਾਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਐਸਮਾ, ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, ਪੀ.ਐੱਸ.ਏ., ਮੀਸਾ, ਟਾਡਾ, ਪੋਟਾ, ਅਫਸਪਾ, ਮਕੋਕਾ, ਪੀ.ਐੱਮ.ਐੱਲ.ਏ., ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ (ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.) ਆਦਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ। 2014 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਜਬਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ 1948 ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੌਮੀ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਪੱਧਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਪਰ ਖ਼ੁਦ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਮਨਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਉੱਤੇ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨੇ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਕਾਰਵਾਈ, ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਰੀ, ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤਾਂ, ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ

ਮੁਕਾਬਲੇ, ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ, ਦਫ਼ਾ 144 ਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ, ਅਗਵਾ, ਬਲਾਤਕਾਰ, ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ, ਫਿਰਕੂ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ, ਹਜ਼ੂਮੀ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ, ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਹਿੰਸਕ ਹਮਲੇ, ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ, ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰੀ, ਮਿਲਾਵਟਖੋਰੀ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ,

ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਉਜਾੜਨ 'ਤੇ ਤੁਲੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਓਵਾਦ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੈਂਕੜੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਤਹਿਤ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕਿਆ

ਇਹ ਹਕੂਮਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਭੀਮਾ ਕੋਰੇਗਾਓ ਕਥਿਤ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਵੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਮਵਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਵਕੀਲਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਬੇਗੁਨਾਹ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਾਵਰਜ਼ ਐਕਟ (ਅਫਸਪਾ) ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅਰਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ, ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖਣ, ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਢਾਹੁਣ, ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਅਫਸਪਾ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਮੰਗਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਮਨੀਪੁਰ ਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਇਰੋਮ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਨੇ ਅਫਸਪਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੇ 16 ਸਾਲ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਰੱਖੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਲੋਂ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਹਕੂਮਤਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਪੁਲਿਸ, ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਘਾਟਾਂ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਲੰਮੀ ਦੇਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਬੇਗੁਨਾਹ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 80ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਤਲ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ, ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ, 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਕਤਲੇਆਮ, 1992 ਵਿਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਗਿਰਾਉਣ, 2002 ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਕਤਲੇਆਮ, 2013 ਦੇ ਮੁਜ਼ਫ਼ਰਪੁਰ ਫਿਰਕੂ ਫ਼ਸਾਦ, 2020 ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗੇ ਆਦਿ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਫਿਰਕੂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਰਸੂਖਵਾਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਾਰਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਤੀਸਤਾ ਸੀਤਲਵਾੜ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ, ਸਿਦੀਕੀ ਕੱਪਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਭੁੱਖਮਰੀ, ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਫਿਰਕੂ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਵਿਕਸਤ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਮੂਹ ਲੋਕ ਪੱਖੀ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਾਂਗ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੌਰਨ ਵਿਚ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ, ਗੈਂਗਸਟਰ, ਸਹੀ ਇਲਾਜ ਖੁਣੇ ਮੌਤਾਂ, ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਮੰਗਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਠੀ/ਗੋਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਹੇਠ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਂਡਾ ਸੈੱਲ ਦੀ ਕੈਦ ਆਦਿ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਢਾਂਚਾ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਹੀ ਘਿਨਾਉਣਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਛੱਤੀਸਗੜ, ਉੜੀਸਾ, ਝਾਰਖੰਡ, ਬਿਹਾਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚਲੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਜਲ, ਜੰਗਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਂਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਲੁਟਾ ਕੇ ਪਿਛੜੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖਿਆਂ

ਗਿਆ ਹੈ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤੇ, ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ 650 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਵਕੀਲ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲੋਕ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ, ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀ ਅਤੇ ਅਰਬਨ ਨਕਸਲ ਕਹਿ ਕੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੁਫ਼ਨਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 75ਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਲ ਦਾ ਮਹਾਂ ਉਤਸਵ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਜੀ.ਐੱਨ. ਸਾਈ ਬਾਬਾ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਨੱਬੇ ਫੀਸਦੀ ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ਉੱਤੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਕ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਨਾਗਪੁਰ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਆਂਡਾ ਸੈੱਲ ਵਿਚ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਬਿਸਤਰ ਆਰਾਮ, ਸਰਜਰੀ ਅਤੇ ਫਿਜ਼ਿਓਥੈਰਪੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਸਹੀ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਈਟਸ ਆਫ ਪਰਸਨਜ਼ ਵਿਚ ਡਿਸਅਬਿਲਟੀ ਐਕਟ-2016 ਤਹਿਤ ਮਿਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤਹਿਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 82 ਸਾਲਾ ਪਾਦਰੀ ਸਟੇਨ ਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਪਾਂਡੂ ਨਰੋਟਾ ਦੀ ਮੌਤ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਹੋ ਗਈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਵਤੀਰਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤਹਿਤ ਮਿਲੇ ਜ਼ਿਉਣ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਨਿਆਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲੇ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੌਮੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਐਲਾਨ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਯੂਏਪੀਏ ਤਹਿਤ 2015 ਤੋਂ 2020 ਤਕ 8371 ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ 8136 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲਦਿਆਂ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ; ਤਾਂ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ।

1705 ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਸ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਉੱਪਰ ਸਹੁੰ ਲਿਖ ਕੇ ਸੈਨਾਪਤੀਆਂ ਨੇ ਵਾਅਦਾ-ਖਿਲਾਫੀ ਕੀਤੀ, 'ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ।' ਇਸ ਖ਼ਤ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਫਾਨੀ ਹੈ, ਰੱਬ ਸਖ਼ਤ ਜੱਜ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਬੋਦਾਰ ਮੁਨੀਮ ਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮਨਾਵੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਮੇਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਚਾਹੁਣ, ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਮਾਰਚ 1707 ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ) ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਅਠਾਸੀ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਫਰਵਰੀ 1707 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਫੌਜੀ ਕੈਂਪ

ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕੱਦ ਛੋਟਾ, ਨੱਕ ਲੰਮਾ, ਗੋਲ ਦਾੜ੍ਹੀ, ਜ਼ੈਤੂਨੀ ਚਮੜੀ, ਮਖਮਲ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਦਾ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਰੁੜਿਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ। ਕਈ ਕਦਾਈਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ।

ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਖਲਾਰੇ ਨੇ ਆਖਰ ਟੁੱਟਣਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ, ਜੱਟ, ਮਰਾਠੇ, ਪਖਤੂਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਮੂਡ ਵਿਚ ਸਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਜਮੀ ਸੁਭਾਅ ਕੀ ਕਰੇ ਜਦੋਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕੈਂਪ ਧਨ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸੁੰਨੀ ਇਸਲਾਮ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਆਬਾਦੀ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕੱਟੜ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਬੇਚੈਨ ਸਨ।

ਬੁੱਢੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉੱਪਰ ਉਦਾਸੀ, ਗਿਲਾਨੀ ਅਤੇ ਡਰ ਦੇ ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਛੋਟਾ ਲਾਡਲਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਅਕਬਰ ਮਰਾਠਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਸੈਨਾ ਨੇ ਦੱਖਣ ਕੂਚ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕਿਆ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਸਨ, ਮੁਅੱਜ਼ਮ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੁਜਬ ਕੈਦ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕਾ

ਸੀ, ਹੁਣ ਕਾਬਲ ਵਿਖੇ ਵਾਇਸਰਾਇ ਸੀ। ਆਜ਼ਮ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਛੋਟਾ ਕਾਮਬਖ਼ਸ਼ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਬੀਜਾਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸੀ।

ਕਾਮਬਖ਼ਸ਼ ਬੇਗਮ ਉਦੇਪੁਰੀ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਬੇਹੱਦ ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਹ ਬੇਗਮ ਕਾਕੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸੀ, ਇਸਾਈ ਸੀ, ਨਿੱਕੀ ਉਮਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ ਕੋਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦਾਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਰਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਕੱਲਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਲਾਚਾਰੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਵੱਡੇ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੇਗੀ। ਮੇਰੇ ਬੇਕਾਰ ਦਿਮਾਗ ਕਾਰਨ ਕਿਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਢਾਂਗਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਰੱਬ ਤੇਰਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਵਿਚ ਹਾਂ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਸ ਗਿਲਾਨੀ ਵਿਚ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦਾ ਕਿੱਨਾ ਕੁ ਹੱਥ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ, ਇਥੇ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਮੰਦਾ ਆਇਆ। ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਪੈਸਾ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪਈਆ ਡਿਗ ਪਏ।

ਤਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਖੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਇਮਰੋਜ਼

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਫੌਂਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਮਰੋਜ਼ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਘੀ ਲਿਖਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ-ਛੁਡਾ ਕੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਅਤੇ ਉਸ

ਰਾਜਬੰਸ ਕੌਰ

ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਘੱਟ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਇਮਰੋਜ਼ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਕੈਚ ਬਗੈਰਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸੀ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਰੱਖਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ, ਉਂਝ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਸਿਰਫ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਲਿਖਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਜੁੜਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੂਰੀਆਂ ਵਧਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਥਾ। ਦਿੱਲੀ ਵੱਸਦੇ ਦੋ ਉੱਘੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਨਾਵਲ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਂ 'ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਪੌੜੀ' ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਅਗਾਂਹ, ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਂ 'ਇਹ ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ' ਹੈ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਅਗਾਂਹ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਫਤੀ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੋ ਕਿਰਦਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿਰਦਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਪੌਰਨ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਲਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਇਕ ਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਕਾਰਨ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ ਕਦਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਇਮਰੋਜ਼

ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਬਿਰਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਸਕੈਚ।

ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ।

ਸੀ।
ਖੈਰ! ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਹ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਹਰ ਐਬ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਜ਼ਿਕਰ ਗੋਚਰਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਨੂੰਹ ਕੋਲ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ। ਇਸੇ ਨੂੰਹ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਜਿੱਥੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵੇਚ ਕੇ ਉਸ (ਇਮਰੋਜ਼) ਨੂੰ ਬੇਘਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੁੰਬਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

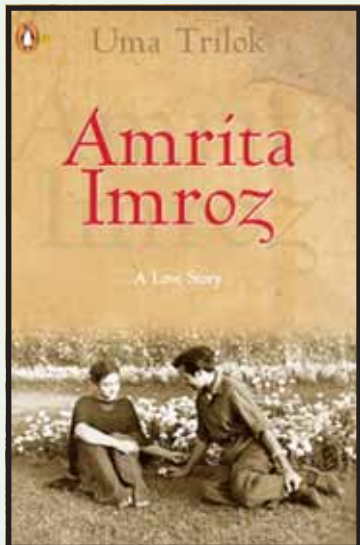
ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਉਸ ਉਤੇ ਰਸਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਜਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੈ', 'ਰਿਸ਼ਤਾ', 'ਖਿਆਲ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਖਤਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਵੀ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਇਕ ਖਤ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ 18 ਅਗਸਤ 1978 ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ:

ਅੱਜ ਰੱਖਤੀ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਕੰਦਲਾ ਰਾਤ ਦੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਉਹਨੇ ਨਵਰਾਜ ਨੂੰ ਰੱਖਤੀ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਆਰੋਹੀ ਨੇ ਕਾਰਤਿਕ ਨੂੰ ਪਰ ਇਮਰੋਜ਼ ਲਈ ਅੱਜ ਦੀ ਡਾਕ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਰੱਖਤੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਮਰੋਜ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ- 'ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ, ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਮੇਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਹੈ... ਉਹ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ- 'ਬਾਪ ਵੀਰ ਦੋਸਤ ਤੇ ਖਾਵੰਦ ਕਿਸੇ ਲਫਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਉਂਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਤੱਕਿਆ, ਸਾਰੇ ਅੱਖਰ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ... ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਸੋਚ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜੋ ਵੀ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਹੈ...' ਇਮਰੋਜ਼, ਕੰਦਲਾ ਤੇ ਮੈਂ - ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੱਸਦੇ ਰਹੇ...।

ਕਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਣਦੀ-ਸਰਦੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਮਰੋਜ਼ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਮਿਟਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਕਦੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੇਗੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਹਰ ਵਾਰ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗੀ। ਇਹੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਅ-ਹਾਸਲ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਹ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ!

ਉੱਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦੀ ਖਿੱਚੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਬਾਰੇ ਉਮਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 6 ਜਨਵਰੀ 2024 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-619

ਦੋਵੇਂ ਜੌੜੀਆਂ ਸੱਜ ਸੰਵਰ ਕੇ, ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀਆਂ, ਡੌਲਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਉਹ ਜਾਪਣ, ਦੇਖੋ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਸੁੱਝੀਆਂ। 'ਕੱਠੀਆਂ ਵੜ ਬੈਠੀਆਂ ਡੱਬੇ, ਮਾਨੋ ਬਲੁੰਗੜੇ ਲੱਗਣ, ਭੋਲੀ ਭੋਲੀ ਪਿਆਰੀ ਸੂਰਤ, ਮਨ ਨੂੰ ਬਾਹਲਾ ਠੱਗਣ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-617

ਜਦ ਉੱਨੀ ਸੀ ਮੁੱਕਣ ਲੱਗਿਆ ਕਰੋਨਾ ਦਾ ਤੂਫਾਨ ਸੀ ਆਇਆ। ਜਾਨ ਦੀ ਸਭ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਈ ਸੱਜਿਓ ਖੱਬਿਓ ਜੁਗਾੜ ਬਣਾਇਆ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਝਾੜਿਆ ਪੱਲਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਭਵਾਇਆ। ਸਮਾਨ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਲੱਦ ਲਦਾ ਕੇ ਵੱਲ ਵਤਨਾਂ ਦੇ ਫੇਰਾ ਪਾਇਆ। -ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਫੋਨ: 98783-3722

ਅਮਨ ਸਾਂਤੀ 'ਚ, ਲਾਓ ਪੂੰਜੀ ਜਿੰਨੀ ਸਰਦਾ। -ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਫੋਨ: 98784-69639

ਵੱਸਦੇ ਰਸਦੇ ਦੇਸ਼ ਰਹਿਣ ਸਭ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਪੈਵਣ ਵੰਡੀਆਂ, ਸਹਿਣਾ ਪਵੇ ਨਾ ਕਦੇ ਉਜਾੜਾ, ਨਾ ਮਾਂ ਧੀ ਹੋਵਣ ਰੰਡੀਆਂ। ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਹਜੇ ਨਾ ਭੁੱਲਦਾ, ਰਿਸਦੇ ਜਖਮ ਨਹੀਂ ਭਰਦੇ, ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦਾ ਸਿਆਪਾ ਡਰਾਂਦਾ, ਲੋਕ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਦੇ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਰੂਪੁਰੀ'

ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕ ਭੁਗਤਣ ਵਿਚਾਰੇ ਜੰਗ ਲੱਗਦੀ ਦੇਖ ਇਕੋ ਗੱਡੀ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਸਮਾਨ ਵਾਂਗ ਲੱਦ ਲਦਾ ਭਾਲਣ ਤੁਰ ਪਏ ਨਵੇਂ ਟਿਕਾਣੇ। -ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੰਧਾਵਾ

ਉਜਾੜਾ, ਬਟਵਾਰਾ ਦੰਗੇ ਫੁਸਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਡਰ ਸਹਿਮ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਨੱਠਦੇ ਭੱਜਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹ ਟਰੱਕ ਦੇ ਹਰ ਕੰਨੇ ਲਟਕ ਲਟਕ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਧੁਕੂੰ ਧੁਕੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਪੁੱਜੂ ਟਰੱਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੀ ਹੈ ਧੁੰਦਲੀ ਮੁਸਾ ਭੱਜਿਆ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮੌਤ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੀ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ: 847-359-0746

ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ- ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਲੋਕਦੋਖੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੀ ਮੌਤ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਚਰੀ ਜੋ ਪੂਰੇ ਸੌ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ। ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੈਮਿਅਰਿਕ ਰੀਅਲਪੋਲਿਟਿਕ ਸਿਆਸੀ ਪੈਂਤੜੇ ਦੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੌਰ ਕਮਾਇਆ। ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਨੇ ਤਾਕਤ ਦਾ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸੂਤਰ ਘੜੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਸਥਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਕੁੱਤਾ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਲੱਗਿਆ ਭੋਰਾ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ। ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ 52 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ

ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ, ਇਟਲੀ, ਮੋਰੋਕੋ, ਫ੍ਰਾਂਸ, ਅਲਜੀਰੀਆ, ਟਿਊਨੀਸ਼ੀਆ, ਲੀਬੀਆ, ਮਿਸਰ, ਭਾਰਤ, ਬਰਮਾ, ਮੈਕਸੀਕੋ, ਪਾਪੂਆ ਨਿਊ ਗਿਨੀ, ਸੋਲੋਮਨ ਟਾਪੂ, ਵੈਨੂਆਉਤੂ, ਆਸਟਰੀਆ, ਹੰਗਰੀ, ਜਾਪਾਨ, ਈਰਾਨ, ਉਰੂਗੁਵੇ, ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸੀ। ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਠੂਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜੰਗ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਉਛਾਲ ਆਇਆ ਜੋ ਖੁਦ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਭਿਆਂਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਵੇਚੇ ਜੋ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਇਥੇ ਇਹ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਅਤੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ ਯੂਰੋਪ ਵਿਚ 4 ਕਰੋੜ, ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ 5 ਕਰੋੜ, ਜਪਾਨ- ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਵਿਚ 1 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। 1942 ਤੋਂ 1945 ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕਾਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਤਲੇਆਮ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਗੂਣੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹੈਨਰੀ ਇਕੱਲੇ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਵਲੂੰਧਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਸਿਪਾਹੀ ਵਜੋਂ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਤਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਸੀ।

ਡਾ. ਅਮਨ ਸੰਤਨਗਰ
ਫੋਨ: +91-99918-54101

ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਕਹਿਰ ਢਾਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਰਿਹਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਅਫਰੀਕਾ, ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਕਨਪੁਤਲੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ। 70 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 800 ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੌਜੀ ਅੱਡੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਨੇ ਹਿਰੋਸ਼ੀਮਾ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਵਰਗੇ ਹਮਲਿਆਂ, ਵੀਅਤਨਾਮ ਜੰਗ, ਇਰਾਕ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤਬਾਹੀ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਹੋਣ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਨੋਬੇਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਪਰ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਚਾਕਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਲਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਭਾਅ। ਕਿਸਿੰਜਰ ਮਨੁੱਖਦੋਖੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਉੱਘੜਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਕੱਖੋਂ ਹੌਲੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਆਓ ਉਸ ਬਹਾਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸਰਸਰੀ ਝਾੜ ਮਾਰੀਏ ਜਿਸਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਇਸ ਅੰਗ ਵਿਚ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਲਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ।

ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸਿੰਜਰ ਨੇ ਹਾਵਰਡ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੰਗੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ “ਜਾਇਜ਼ਤ” ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ। ਇਹ ਹਾਰਵਰਡ ਡਿਫੈਂਸ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਐਸੋਸੀਏਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਿਹਾ। ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਰਿਸਰਚ ਦਫ਼ਤਰ, ਹਥਿਆਰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਨ ਏਜੰਸੀ, ਰਾਜ ਵਿਭਾਗ, ਅਤੇ ਰੈਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਜਿਹੀਆਂ ਬਦਨਾਮ ਅਤੇ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੀ ਰਿਹਾ।

1950 ਅਤੇ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜੀ “ਤਾਕਤ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ” ਵਿਚ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਇੱਕ “ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀ” ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਜਿਸਨੇ ਹਰ ਥਾਂ “ਅਮਰੀਕਾ ਪਹਿਲਾਂ” ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਹੇਠ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਉਭਾਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਚੀਨ, ਕੋਰੀਆ, ਪਨਾਮਾ, ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼, ਕਿਊਬਾ, ਪੋਰਟੋ ਰੀਕੋ, ਡੋਮਿਨਿਕਨ ਰੀਪਬਲਿਕ, ਜਰਮਨੀ, ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ, ਮਿਸਰ, ਫਲਸਤੀਨ, ਈਰਾਨ, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਲਿਬਨਾਨ, ਇਰਾਕ, ਲਾਓਸ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਕਾਮਬੋਡਿਆ, ਓਮਾਨ, ਜੇਅਰ (ਕਾਂਗੋ) ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫੌਜ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ ਕੀਤੀ।

1960 ਦੇ ਤਖਤਾਪਲਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ “ਸ਼ਾਂਤੀਦੂਤ” ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ 1964-1975 ਦਰਮਿਆਨ ਕੀਤੀ ਭਿਆਂਕਰ ਬੰਬਾਰੀ ਕਾਰਨ 11 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਕੰਬੋਡੀਆ ਵਿਚਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੁਕ ਕੇ ਕੀਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਉਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਿਚ 50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੇ 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ 1965 ਤੋਂ 1999 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 3 ਕਰੋੜ 30 ਲੱਖ ਵਧੇਰੇ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ “ਜਾਇਜ਼” ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਕਿ 1960 ਵਿਚ ਕਾਂਗੋ ਵਿਚ ਲੂਮੂਬਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1960 ਤੋਂ 1997 ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਲ ਵਿਚ 1 ਕਰੋੜ 65 ਲੱਖ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ 1994 ਤੋਂ 2005 ਦੌਰਾਨ ਘਰੇਲੂ ਜੰਗ ਵਿਚ 1 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼, ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਭਿਆਂਕਰ ਗਰੀਬ ਭੁੱਖਮਰੀ ਵੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਨੰਗਿਆਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

1923 ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ 1938 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ੀ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਯੂਰੋਪ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਫੌਜੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਦੌਰ ਸੀ ਜਦ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ 1940 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼, ਜਰਮਨੀ,

ਰੀਪਬਲਿਕ (1961, 1965), ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ (1964), ਅਤੇ ਫਲਸਤੀਨ (1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਥਾਪਤ ਨਾਲ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ) ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ।

ਆਖਰਕਾਰ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ (1969-1975) ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ (1973-1977) ਵਜੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਖੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ। ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੇ 1969 ਤੋਂ 1977 ਦੇ ਇਸ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ’ਤੇ ਢਾਢੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਵੀ ਥੋੜਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਵੀਅਤਨਾਮ (1955-1975), ਲਾਓਸ (1962-1975), ਕੰਬੋਡੀਆ (1969-1975), ਓਮਾਨ (1970), ਅਤੇ ਅੰਗੋਲਾ (1976-1992) ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਅਸਥਿਰਤਾ, ਖਾਨਾਜੰਗੀ, ਤਖਤਾਪਲਟ ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੈ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਕਾਂਗੋ, ਤਿਮੋਰ ਲੇਸਤੇ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਆਦਿ ਕੁਝ ਚੋਣਵੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਨੋਬੇਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜੇ ਇਸ ਅੱਤ ਦੇ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਵੀਅਤਨਾਮ ਜੰਗ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਲੰਮਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕ੍ਰਿਸਟੋਫਰ ਹਿਚਨਜ਼ ਵੱਲੋਂ ‘ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ’ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਿਚਨਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ 1971 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਜਬਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ 30 ਲੱਖ ਮਰਦ ਅਤੇ ਲੜਕੇ “ਲਿੰਗ ਹੱਤਿਆ” ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 3 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੰਗੋਲਾ (1955-2005) ਵਿਚ 85 ਲੱਖ, ਕਾਂਗੋ (1960-1997) ਵਿਚ 1 ਕਰੋੜ 65 ਲੱਖ, ਇਥੋਪੀਆ (1972-1974) ਵਿਚ 10 ਲੱਖ, ਇਰੀਟ੍ਰੀਆ ਵਿਚ 10 ਲੱਖ ਸੂਡਾਨ (1955-2005) ਵਿਚ 1 ਕਰੋੜ 24 ਲੱਖ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ (1979-1989) ਵਿਚ 29 ਲੱਖ ਸੀ। ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲੇ ਇਸ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੰਬੋਡੀਆ, ਚਿਲੀ, ਬੋਲੀਵੀਆ, ਇਥੋਪੀਆ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਅੰਗੋਲਾ, ਟਿਮੋਰ ਲੈਸਟੇ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਰੀਕਾ-ਸਮਰਥਿਤ ਤਖਤਾਪਲਟ ਹੋਏ।

ਕਿਸਿੰਜਰ (1977-2023) ਦੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਰਣਨੀਤਕ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤਬਾਹੀ, ਅਤੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਦਾਬੇ ਦਾ ਸਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਰਿਹਾ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਪਾਰ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਉੱਤੇ 9/11 ਨੂੰ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ 20 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਛੇੜਿਆ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਯੁੱਧ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ’ਤੇ ਇਰਾਕ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਸੀਰੀਆ, ਯਮਨ, ਸੋਮਾਲੀਆ, ਲੀਬੀਆ ਅਤੇ ਫਲਸਤੀਨ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਰਾਕ ਵਿਚ 30 ਲੱਖ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ 70 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ 9/11 ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵੀ ਇਰਾਕੀ ਜਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। 9/11 ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 3000 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਦ ਬੁਸ਼ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਜੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 20 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 3 ਕਰੋੜ 20 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਠੋਕੇਦਾਰ

ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇਰਾਕ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਤਲ ਨੇ ਕਦੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ’ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਤੱਕ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਦਕਿ ਖੁਫ਼ੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀ ਇਰਾਕ ਜੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੀ ਛਵੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਇੱਕ ਅੰਕੜੇ ਮੁਤਾਬਕ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਚੌਥਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1950 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 15 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਗੁਨੇਗਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ 3 ਦੇਸ਼ਾਂ (ਅੰਡੋਰਾ, ਲੀਚਟਨਸਟਾਈਨ ਅਤੇ ਭੂਟਾਨ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਚੌਥਰ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੋ ਹੋਰ ਇੱਥੇ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਡਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਜਵਾਦ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਜੋ ਰੀਅਲਪੋਲੀਟਿਕ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕੁਟਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਮੰਚ ’ਤੇ ਆਇਆ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਫ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ “ਬੇਰਹਿਮ” ਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਇਸੇ ਬੇਰਹਿਮ ਨੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਬੇਰਹਿਮ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਣਨੀਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਰੁਕਾਵਟ ਮਹਿਜ਼ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਕੁ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੋਖੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਗੂਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ “ਗੁਣਾਂ” ਦਾ ਪਾਰਨੀ ਸੀ। ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੀ ਰੀਅਲਪੋਲੀਟਿਕ, ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਉਸ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਜਦ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਡਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਡਰ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਣਮਨੁੱਖੀ, ਬੇਰਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲੱਗਿਆ ਭੋਰਾ ਝਿਜਕ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਦੀ ਇਸ ਬੇਰਹਿਮ ਰੀਅਲਪੋਲੀਟਿਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਤਾੜਣ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ।

ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੰਤਰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਖਹਿਭੇਤ ਲਗਾਤਾਰ ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਸਮੇਤ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕੂੜੇਦਾਨ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸਮਾਜ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅੱਜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ’ਤੇ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਮਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੈਨਰੀ ਕਿਸਿੰਜਰ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਇਸ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

ਕੌਮਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ, ਅਣਖ ਮਰੇ ਤੋਂ ਕੌਮ ਹੈ ਮਰ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੂਜੇ, ਬਿਪਤਾ ਹੋਸ ਕੇ ਕੌਮ ਜੋ ਜਰ ਜਾਂਦੀ।

ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸੂਲੀ ਉਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਅਥਾਹ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਦਰਿਆ ਫ਼ਰਾਤ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਰਬਲਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਿਆਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਰਬਲਾ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਯਦੀਦ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅਠਾਰਾਂ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ਰਤ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਉਮਰ ਅਠਵੱਜਾ ਸਾਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਰਬਲਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ

ਡਾ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸਕਰੋਦੀ
ਫੋਨ: +91-84276-85020

ਪੁੱਤਰਾਂ-ਅਲੀ ਅਕਬਰ ਦੀ ਅਠਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਲੀ ਅਸਗਰ ਦੀ ਉਮਰ ਕੇਵਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭਾਣਜੇ ਔਨ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਕੁਮਵਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦਸ ਮੁਹੱਰਮ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ੀਆ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮੁਹੱਰਮ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਫ਼ਸੋਸਨਾਕ ਸਮਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੁਹੱਰਮ ਦਾ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਸ਼ੀਆ ਫ਼ਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਤੱਕ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਸੋਗ ਵਜੋਂ ਸਿਆਹ ਰੰਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਭੋਜਨ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਗ਼ਮ-ਏ-ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਤ ਦੀ ਉਦਾਸੀ, ਸਾਦਗੀ, ਹਲੀਮੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੀਆ ਮੱਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦ ਤਾਜ਼ੀਆ ਕੱਢਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਛਾੜੀਆਂ ਪਿੱਟ-ਪਿੱਟ ਕੇ 'ਯਾ-ਹੁਸੈਨ ਯਾ-ਹੁਸੈਨ' ਪੁਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨੂੰ ਲਹੂ ਦਾ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰਬਲਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਇਸ ਦਰਦਨਾਕ ਮੰਜ਼ਰ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਇੱਥੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

“ਕਤਲ-ਏ-ਹੁਸੈਨ ਅਸਲ ਮੇਂ ਮਰਗ-ਏ-ਯਦੀਦ ਹੈ,
ਇਸਲਾਮ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਹਰ ‘ਕਰਬਲਾ’ ਕੇ ਬਾਅਦ।”
ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਰੁਬਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਲੜੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁਗ਼ਲ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਹਿੰਦੂ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ “ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ” ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਹਿ ਅਤੇ ਅਸਹਿ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ, ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਜ਼ਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸੱਚੀਆਂ ਸੁੱਚੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਸਕਣ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹਿੱਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ‘ਸਾਕਾ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

“ਧਰਮ ਹੋਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ॥
ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਹੁ ਨ ਦੀਆ॥”

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀਦਾਸ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਣਮੁੱਖੀ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਵਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਰਬਲਾ - ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਮਈ 1704 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਾਲਸਾ ਫ਼ੌਜਾਂ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਤ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲੜਾਈ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਇੰਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖ ਫ਼ੌਜਾਂ ਕੋਲ ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਚਲਦੀ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਤੜਕ ਤੋਂ ਆਤੁਰ ਹੋਏ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਵੀ ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਥੱਕ-ਟੁੱਟ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਊਆਂ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ਼ ਦੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਸਹੁਆਂ ਖਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਲਾਘਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਚੇਤੰਨ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ।

ਆਖਰ ਵਿਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਖਾਲਸਾ ਫ਼ੌਜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਛੇ ਪੰਚ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਰੋਪੜ ਵੱਲ ਚਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਵਹੀਰ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਰਸਾ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਗਹਿ-ਗੱਚ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਇਸ ਅਚਾਨਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫ਼ੌਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਸਾਹਿਤ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਵਿਚ ਵਹਿ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਕੇ ਬਿਖਰ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਪੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਰੋਪੜ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਬੀਬੀ ਬੀਬੇ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਭਾਗੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਸੇਵਿਕਾਵਾਂ ਵੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਚਮਕੌਰ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ।

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਵਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਵੱਖਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲੱਗੇ। ਪੰਚ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੱਡ ਚੀਰਵੀਂ ਠੰਢ, ਉਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਭਿੰਜਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮਾਸੂਮ ਬਾਲ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਉਗਲੀ ਫੜ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਔਕੜਾਂ ਭਰੇ ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਂਦੀਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਮਾਸੂਮ ਬਾਲ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ ਆਪਣੇ ਵੈਰਗਮਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਥੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ-

“ਦਾਦੀ ਸੇ ਬੋਲੇ ਅਪਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਕਯਰ ਗਏ।
ਦਰਯਾ ਪਿ ਹਮ ਕੇ ਛੋੜ ਕੇ ਰਾਹੀ ਕਯਰ ਗਏ।
ਤਤਪਾ ਕੇ ਹਾਇ ਸੂਰਤ ਮਾਹੀ ਕਯਰ ਗਏ।
ਅੱਬਾ ਭਗਾ ਕੇ ਲਸ਼ਕਰਿ ਸਾਹੀ ਕਯਰ ਗਏ।”

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ

ਪੱਤਣ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਸਾ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਪੱਤਣ ਉਤੇ ਕੁੰਮਾ ਨਾਂ ਦੇ ਮਾਸ਼ਕੀ ਦੀ ਕੱਖਾਂ-ਕਾਨਿਆਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਇੱਕ ਝੁੱਗੀ ਸੀ। ਬਿੱਖਰੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਪੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਝੁੱਗੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਕੁੰਮਾ ਮਾਸ਼ਕੀ ਨੇਕ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਖੋਫ਼ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਰੂਹਾਨੀ ਮੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛੰਨ ਵਿਚ ਵਿਸਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਰਾਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਕੁੰਮੇ ਮਾਸ਼ਕੀ ਦੀ ਛੰਨ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।

ਨੇਤਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਲੱਛਮੀ ਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਸਤਰੀ ਕੋਲੋਂ ਕੁੰਮਾ ਮਾਸ਼ਕੀ ਭੋਜਨ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਔਰਤ ਨੇ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗਰਮ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਲੱਛਮੀ ਆਪ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕੁੰਮੇ ਮਾਸ਼ਕੀ ਸਮੇਤ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ।

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਕੁੰਮੇ ਮਾਸ਼ਕੀ ਦੀ ਝੋਂਪੜੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ “ਪੰਚ ਦੀਆਂ ਰਾਤਾਂ” ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੰਨ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ ਵੀ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਢੇਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ, ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ, ਗੰਗੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੱਚਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕੁੰਮਾ ਮਾਸ਼ਕੀ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਢੇਰਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਲੱਛਮੀ ਨੂੰ ਦੋ ਮੁਹਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤੀ ਆਰਸੀ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਚੂੜੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕੁੰਮੇ ਮਾਸ਼ਕੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ।

ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਗੰਗੂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਨ ਦੌਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਡੋਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਜੰਗਲ ਬੀਆਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਪਿੰਡ ਕਾਈਨੌਰ ਪੁੱਜ ਗਿਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਮੋਰਿੰਡੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਤਲਾਅ ਉਤੇ ਸੰਘਣੀ ਝਿੜੀ ਵਿਚ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗੰਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸਹੇੜੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੋਲ ਕੁਝ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਇੱਕ ਪੋਟਲੀ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਹਿਣਿਆਂ, ਹੀਰਿਆਂ, ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਨੇ ਗੰਗੂ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀਰੇ-ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੋਹਣੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਰਸੋਈਆ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਉਪਕਾਰ ਵਿਸਰ ਗਏ। ਗੰਗੂ ਨੇ ਸਹੇੜੀ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੋਰਿੰਡੇ ਦੇ ਰੰਗਤ ਕਪਤਾਨ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਬੁਰਜ ਦੇ ਚਾਰ ਥੰਮ੍ਹ ਸਨ। ਉਪਰ ਛੱਤ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਰੀਏ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਨ। ਪੰਚ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੱਡ ਚੀਰਵੀਂ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਕਲੋਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਲੰਘਦੀ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾਦੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪੋਤੇ, ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਲ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬਹਾਦਰਾਂ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ, ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸਾਨੀ

ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬਾਤਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਖ਼ਮਲੀ ਬਿਸਤਰਿਆਂ 'ਤੇ ਸੌਣ ਵਾਲੇ, ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਭੁੱਖਣ-ਭਾਣੇ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਪਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਕੜਾਂ, ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਦੀ ਚਿੱਟੀ ਪਗੜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਮਕਾਇਓ। ਜੇਕਰ ਜਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਆਣ ਪਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸੀਸ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਟਵਾ ਦਿਓ, ਪਰੰਤੂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ, ਕੌਮ, ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ। ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਦਾਦੀ ਮਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਸਿਦਕ ਬਚਾਵਾਂਗੇ।”

ਆਖਰ ਉਹ ਮਨਹੂਸ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਅੱਲਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ “ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ ਵਫ਼ਾ” ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

“ਜਾਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਆਓ ਗਲੇ ਲਗਾ ਤੇ ਲੂੰ,
ਕੇਸੋ ਕੇ ਕੰਘੀ ਜਰਾ ਪੁਲਾ ਤੇ ਲੂੰ,
ਪਿਆਰੇ ਸਰੋ ਪੇ ਨੰਨ੍ਹੀ ਸੀ ਕਲਗੀ ਸਜਾ ਤੇ ਲੂੰ,
ਮਰਨ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਤੁਮ ਕੇ ਦੁਲਹਾ ਬਨਾ ਤੇ ਲੂੰ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੋਵਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈਣ ਆ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਪੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਨਿੱਘ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਬਾਲ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟੀ ਖਿੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰ ਝੁਕਾਅ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਮੁਗ਼ਲ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਝੋਲੀਚੁੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਦੀ ਇੱਕ ਚਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਬਦਨੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਨਵਾਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਝੁਕ ਜਾਣ। ਪਰੰਤੂ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਉਸ ਚਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਲ ਅੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਏ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਛੋਟੀ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਭਰੀ ਲਿਆਕਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਦੰਦ ਪੀਹ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ” ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਨਿੱਡਰ ਅਤੇ ਬੇਬੋਝ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦਰਬਾਰੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਤਦ ਦੀਵਾਨ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਝੁਕਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।”

ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕਿਆਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਦਰੋਹੀ ਬਾਪ ਦੇ ਵਿਦਰੋਹੀ ਬੇਟੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।” ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਾਜ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, “ਜਨਾਬ! ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲਵੋ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਤੋੜੇ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਤਦ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ, ਸਨੇਹ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਦੇਖੋ ਬੱਚਿਓ! ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਮੰਗੋਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।” ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਇਕੱਠੇ ਬੋਲੇ, “ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੀਨ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੇ।”

ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਅਤੇ ਭੈੜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ, “ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਵਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕੇਵਲ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਚੰਗਾ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਲਵੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।” ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ “ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼” ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ -

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਅਨੂਠੀ ਸ਼ਹਾਦਤ

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਦੁੱਤੀ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ - ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੱਯਦ ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ 'ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ' ਵਿਚ, ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਮਲਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਦਾ ਸੁਆਲ ਸੀ - 'ਅਗਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?'

ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਦਿੱਲੀ)

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸੀ - 'ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਂਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਾਂਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਫਿਰ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ - 'ਜੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?' ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ - 'ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਫੌਜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਕਾ ਦਿਆਂਗੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।' ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੁਆਬਾਂ ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਵਿਖੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੀਵਾਰ ਅੰਦਰ ਚਿਣ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਵੱਡੀ ਜੁਰੱਅਤ ਵਾਲੇ ਜੁਆਬ ਸਨ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ। ਲਾਮਿਸਾਲ ਦਲੇਰੀ

ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੁਆਬ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਇਕ ਪੂਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸੀਸ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਲੰਮੀ ਤਰਬੀਅਤ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਿਰ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਜਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਾਜ ਜਿਹੜਾ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਪਰ ਖੜੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਜਾਗ ਉੱਠੀ, ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਮੁਗ਼ਲ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਕਤਈ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਉਪਰ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਫੌਜੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਘਿਰੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਫਿਰ ਟਾਕਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬੜੀ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਹੋਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੜ ਗਿਆ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਗੰਗੂ ਰਸੋਈਏ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੇੜੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਅਤੇ

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੱਖਾਂ ਲਸ਼ਕਰੀ ਫੌਜਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਸਿੱਖ। ਆਖਰ ਜੰਗ ਦਾ ਦਬਾਅ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਨਾਜ਼ੁਕ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਵੈਰੀ-ਦਲਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਜੁਆਬ ਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ, ਛੋਟਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੱਦ ਪਿਆ। ਮੁਗ਼ਲ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਆਖਰ ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਚਿਰਾਗ ਪੂਰਾ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋ ਕੇ ਬੁਝ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਸਰਸਾ ਨਦੀ 'ਤੇ ਹੋਈ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਲਿਆ ਕੇ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਕੁਝ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੋਫ਼ਨਾਕ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਜਦੋਂ

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਦਾਦੀ ਮਾਂ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੌਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਧਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮਨੋਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਵੀ ਸੁਆਲ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਆਪਣਾ ਸਿਦਕ ਕਿੱਦਾਂ ਨਿਭਾਉਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜੇ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਅਡਿੱਗ ਹੌਸਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪਰਮਾਣ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਫੇਰ ਜਿਸ ਜੁਰੱਅਤ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ 9 ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਤੇ 7 ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹਰ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਉਦਾਹਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦਾਦੀ ਮਾਂ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਸਚਖੰਡ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਗਏ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲਾ ਤੇ ਗੌਰਵਮਈ ਮੁਕਾਮ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੌਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਿਣੀ ਰਹੇਗੀ।

-ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਰਬਲਾ - ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ
(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

“ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿ” ਪਿਤਾ ਤੁਹਾਰਾ॥
ਗਵ ਚਮਕੌਰ ਘੇਰ ਗਹਿ ਮਾਰਾ॥
ਤਹਿ ਤੁਮਰੇ ਦੈ ਭ੍ਰਾਤ ਪ੍ਰਹਾਰੇ॥
ਸੰਗੀ ਸਿੰਘ ਸਕਲ ਸੇ ਮਾਰੇ॥”

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪੋਤਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨਵਾਬ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਨਵਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਲਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਆਸਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਆਸਰੇ, ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ, ਸੂਰਜ ਪੁਰਬ ਦੀ ਥਾਂ ਪੱਛਮ ਵਿਚੋਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੱਛੀਆਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਤੇਰੀਆਂ ਗਿੰਦਤ ਧਮਕੀਆਂ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝੁਕਣਗੇ। ਸਗੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਅਤੇ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਆਖਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇੰਝ ਬੀਤਿਆ ਹੈ-

“ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ॥
ਜਗ ਮਹਿ ਕੋਨ ਸਕੇ ਤਿਹਿ ਮਾਰਾ॥
ਜਿਮ ਆਕਾਸ਼ ਕੇ ਕਿਆ ਕੋਈ ਮਾਰਹਿ॥
ਕੋਨ ਅੰਧੇਰੀ ਕੇ ਨਿਰਵਾਰਹਿ॥”

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲੈਣ। ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਗ਼ਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਦ ਦਾਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਉਗਲ ਲਾਉਣਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਤੇਰੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੱਥੋਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ 'ਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਪਰੰਤੂ ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਇਨਸਾਨ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ, ਜਦੋਂ ਵਕਤ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹੀ ਲਵਾਂਗਾ। ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਯਾ ਅੱਲਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚਾਈ।” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਜਨ-ਸਧਾਰਨ ਵਿਚ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਇੱਕ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬੱਚੇ! ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?”

ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਉਹੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਬਰ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਂਗੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜੱਥੇਬੰਦ ਕਰਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅੱਤਿਆਚਾਰੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲੜਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।” ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੀਵਾਨ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਬੋਲਿਆ, “ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਕਦੇ ਮਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੱਪ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਪੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਣਾ ਇਹ ਕਦੀ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।” ਦੀਵਾਨ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਲੂੜੀਆਂ ਦਾ ਨਵਾਬ ਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਆਏ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨਾ ਅਕਲਮੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਗ਼ੀ ਹੀ ਬਣਨਗੇ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵਿਦਰੋਹ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨਗੇ।” ਕਾਜ਼ੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ-ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੀ ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਫ਼ਤਵਾ ਪੜ੍ਹਿਆ, “ਬਾਗ਼ੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।” ਨਵਾਬ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਇਸ ਫ਼ਤਵੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲ ਸਕੇ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ। ਤਦ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਬਹਾਦਰੀ, ਦਲੇਰੀ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਾਇਆ ਹੈ।” ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਾਦੀ ਨੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਅਤੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਭੁੱਖਣ ਭਾਣੇ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿੱਘਾ ਕੱਪੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਤਦ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕੇ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਘੱਲ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਅਤੇ ਬਾਲਾਂ ਨੇ ਕੜਾਕੇ ਦੀ ਠੰਢ ਵਿਚ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੋਖੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਰੰਤੂ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਭਰਾ ਪੰਮੇ ਨੇ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ, “ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰੇ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।” ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ਪੀਲੇ ਹੋਏ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹਲੂ ਵਿਚ ਪੀੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਬਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰ ਤੇਰਾਂ ਪੋਹ ਦੀ ਸਵੇਰ ਚੜ੍ਹੀ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਪੋਤਿਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਮ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਫੇਰ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਗੋਂ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ” ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਹੌਸਲੇ, ਬੁਲੰਦ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੁਗ਼ਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਆਖਰੀ ਵਾਰੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਪੋਤਿਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਮਾਨਤ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕੰਧ ਉਸਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਬਾਲਕ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਉਸਰ ਰਹੀ ਕੰਧ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਬਲ ਮਿਲਿਆ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਜੱਲਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜੀ ਨਾਲ ਕੰਧ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਕੰਧ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬਾਲਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਤੱਕ ਆਈ ਤਾਂ ਕੰਧ ਧੜੱਕ ਕਰਕੇ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਤਦ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨਾਲ ਰੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋੜੇ ਵਰਸਾਏ ਗਏ। ਗੁਲੇਲ ਨਾਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਗਾ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ। ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।” ਭਾਈ ਦੁੱਨਾ ਸਿੰਘ ਹੰਡੂਰੀਆ ਦੀ ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕ੍ਰਿਤ “ਕਥਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸੁਤਨ ਕੀ” ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸ ਕਟਾਰ ਨਾਲ ਧੜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ ਚਾਬਕਾਂ, ਕੋਰਤੇ ਅਤੇ ਗੁਲੇਲੇ ਵੀ ਮਾਰੇ ਸਨ - “ਖਮਚੀ ਸਾਥ ਜੁ ਲਗੇ ਤਥੈ ਦੁਖ ਦੇਵਨ। ਏਹ ਸੁ ਬਾਲਕ ਫੂਲ, ਧੂਪ ਨਹਿ ਖੇਵਨ। ਤਬ ਮਲੇਰੀਏ ਕਹਯੋ, ਜਤਾ ਤਮ ਜਾਂਹਿ ਹੀ। ਇਹ ਮਸੂਮ ਹੈ ਬਾਲ ਦੁਖਾਵਹੁ ਨਾਹਿ ਹੀ।” “ਜਬ ਦੁਸ਼ਟੀ ਐਸੇ ਦੁਖ। ਬਹੁਰੇ ਫੇਰ ਸੀਸ ਕਢਵਾਏ॥ ਰਜ ਕੋ ਪਾਇ ਪੀਪਲਹ ਬਾਧੇ। ਦੁਸ਼ਟ ਗੁਲੇਲੇ ਤੀਰ ਸੁ ਸਾਧੇ॥” ਸ਼ਾਸਲ ਬੇਗ, ਬਾਸਲ ਬੇਗ ਦੇ ਜੱਲਾਦ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਹ-ਕੋਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ-ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਅੱਥਰੂ ਵਗੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇੰਝ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ - “ਸ਼ਾਸਲ ਬੇਗ ਅਰ ਬਾਸਲ ਬੇਗ। ਉਥੈ ਜਲਾਦਨ ਖਿਚ ਕੈ ਤੇਗ॥ ਤਿਸਹੀ ਠਉਰ ਖਰਿ“ ਕੈ ਸੀਸ। ਤੁਰਤ ਉਤਾਰੇ ਦੁਸ਼ਟੈ ਰੀਸ॥ ਤੇਰਾਂ ਪੋਹ ਖਾਂ ਮੰਗਲਵਾਰ। ਮਚਿ“ ਸਹਿਰ ਮੋਂ ਹਾਹਕਾਰ॥” ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਚੌਕੜੀ ਮਾਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਡੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਤੁਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਧਾ। ਪੋਹ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੱਡ ਚੀਰਵੀ ਠੰਢ, ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਲ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸੇ ਪਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਵੀ ਪਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਨ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਦੋਵਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਲਈ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਗਏ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਈ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਟ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਵਿਛਾਉਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ, ਤਦ ਹੀ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।” ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੀਵਾਨ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ਵੀ ਖੋੜੀ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਏਕੋਟ ਵਿਚ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨੂਰਾ ਮਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਰਾਏ ਕੱਲਾ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੀਰ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਘਾਹ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੱਤ ਨੂੰ ਪੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲੇ ਸਨ, “ਹੁਣ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਗਈ ਹੈ।”

ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚ ਅਰਾਜਕ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਖਤਰਾ

ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੀਆਂ 28ਵੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 'ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਦੀ' ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖਾਵੀਅਰ ਮਿਲੇਅ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਿਰਖੀਓ ਮਾਸਾ ਨੂੰ 44.3% ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 55.7% ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 'ਸਨਕੀ' ਤੇ 'ਮੈਡਮੈਨ' ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਖਾਵੀਅਰ ਮਿਲੇਅ ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਤਿੱਖੇ ਆਰਥਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਆਲਮੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ

ਸਰਕਾਰੀ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 18 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 9 ਕਰਨ, ਜਨਤਕ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ, ਸਾਇੰਸ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ, ਚਾਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨੁਸ਼ਖਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਔਸ਼ਧੀ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵੱਡੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਮੁਦਰਾ ਪੈਸੋ ਦੀ ਵੱਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 800 ਪੈਸੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਰਾਵਟ ਹੈ। ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੀ 40.1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਸੋਂ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ 160.90 (ਨਵੰਬਰ 2023) ਫੀਸਦ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਲਗਾਤਾਰ ਗਿਰਾਵਟ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਜਾਵਟੀ ਵਸਤਾਂ, ਖਿਡੌਣੇ, ਫਰਨੀਚਰ, ਆਟੋ ਸਨਅਤ ਆਦਿ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ; ਇਹ ਖੇਤਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਦੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਨ। ਤੇਲ, ਸੋਇਆਬੀਨ, ਮੱਕੀ, ਕਣਕ, ਗਾਂ ਤੇ ਸੂਰ ਦਾ ਮੀਟ, ਆਟਾ, ਦਾਲਾਂ, ਖੰਡ, ਪਾਸਤਾ ਆਦਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਰੇਟ ਅਸਮਾਨ ਫੂਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ 4.3% ਤੱਕ ਦੀ ਨਿਵਾਣ ਫੂਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਪੈਦਾਵਾਰ 0.8 ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਰ 8.4% ਤੱਕ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਮਨਫੀ 0.3% ਤੱਕ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਗਲੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 255 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵੇਚਣ ਤੱਕ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ 276.2 ਅਰਬ ਡਾਲਰ (ਕੁੱਲ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 45%) ਦੇ ਕੁੱਲ ਬਾਹਰੀ ਕਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ 46 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਇਕੱਲੇ ਆਈਐਮਐਫ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਲਈ ਵੱਡਾ ਬੋਝ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਕਰਜ਼ ਦਾ ਵਿਆਜ ਮੋੜਨ ਦੇ ਵੀ

ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ। ਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਜ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਡਰਲ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਵਧਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਕਾਰਨ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਕਰੰਸੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬੋਝ ਹੋਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਥਾਨਕ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ, ਆਰਥਿਕ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵੱਧ (133 ਫੀਸਦ)

ਕੁਲੀਨ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪੱਖੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸਕਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਚੋਖਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਜਿਆ; ਉਸ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ (60%) ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੱਥ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਸਮੇਤ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੀ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਿਲੇਅ ਨੇ 'ਮੀਡੀਆ ਮੈਨ' ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਖੱਬੀ ਉਪਰਾਮਤਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਪਿਛਾਖਤੀ ਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਰੁਝਾਨ ਦੀਆਂ ਅਰਾਜਕ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ

ਮਿਲੇਅ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਪੈਸੇ ਨੂੰ 50% ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਪੁਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਗੋਲੀ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ' ਦਾ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤਹਿਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ 'ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਪਿਛਾਣ' ਵਾਲੇ ਕੈਮਰੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਹਰ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਬਿੱਲ ਪੁਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਤਾਂਬਾ, ਜ਼ਿੰਕ, ਲੀਥੀਅਮ ਆਦਿ ਅਮੀਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਲੀਥੀਅਮ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਇਕੱਲੇ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨਾਂ ਤੇ ਬੈਟਰੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਲੀਥੀਅਮ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯਾਤ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲੀਥੀਅਮ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਸੀਮਤ ਹਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨਾਂ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅਰਬਪਤੀ ਐਲਨ ਮਸਕ ਨੇ ਮਿਲੇਅ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ'।

1990-95 ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ. ਨੇ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਅੰਦਰ ਮੁਕਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਖਤ੍ਰਾ ਕਰ ਕੇ ਤਿੱਖੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਅੰਦਰ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ, ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦਾ ਕਾਲ-ਖੰਡ ਇਕੋ ਹੀ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਖਾਨੇ ਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ, ਖੇਤੀ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੱਕ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਅ ਹੋਰ ਵੱਧ ਅਰਾਜਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਕਟ, ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ. ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੁਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਰਾਜਕ ਨਿਰਣਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਖਾਵੀਅਰ ਮਿਲੇਅ ਦੇ ਘਾਤਕ ਤੇ ਅਰਾਜਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਜਨਟੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਗੇ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੁਦਰਾ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵੱਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 800 ਪੈਸੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਰਾਵਟ ਹੈ।

ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੰਗਾਲੀ ਦੇ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਅਰਾਜਕ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨਾ ਕਈ ਖਦਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਘਰੇਲੂ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖਾਵੀਅਰ ਮਿਲੇਅ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਰਾਜਕ, ਚੁੱਖੇ ਤੇ ਸਨਕੀ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ 'ਪਾਗਲ' (ਐਲ ਲੋਕੋ) ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਨਕ ਤੇ ਅਰਾਜਕ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਉਸ ਦੇ ਜਨਤਕ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁੱਤਾ 'ਕੋਨਨ' ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜੂਨ 'ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ'। ਇਸ ਸਨਕ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਕੇ ਕੋਨਨ ਦੇ 5 ਕਲੋਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਪੰਜ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਨਾਮ ਉਸ ਨੇ ਮਿਲਟਨ ਫਰਾਇਡਮੈਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਹੈ: ਕੰਗਾਲੀ ਦੀ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟਰਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਤਜਰਬੇਕਾਰ, ਸਨਕੀ ਤੇ ਅਰਾਜਕ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁਣਿਆ?

ਕੋਵਿਡ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ, ਟੀਵੀ ਸ਼ੋਆਂ ਤੇ ਜਨਤਕ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਿਚ

ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾ ਕੇ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਤੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਕੱਟ ਲਾਉਣ, ਬਰਿਕਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ, ਪਿਛਾਖਤੀ ਜਾਇਰ ਬੋਲਸੋਨਾਰੋ ਤੇ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਅਗਸਤੋ ਪਿਨੋਸੇ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਅਤੇ 'ਅਰਾਜਕ ਪੂੰਜੀਪਤੀ' ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਭੂ-ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਨਵ-ਬਸਤੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਜਾਂ ਯੋਲੋਸਕੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰਾ, ਲੋਕ ਸਾਬਕਾ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਹਤਾਸ਼ ਸਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖਰੀ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਰਹੀ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਘਰਦੀ ਗਈ। ਤੀਸਰਾ, ਮਿਲੇਅ ਨੂੰ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੋਰੀਸੀਓ ਮਾਰਕੀ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਇਰ ਬੋਲਸੋਨਾਰੋ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਈਐਮਐਫ, ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਿਲੇਅ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਮਾਤ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਮਿਲੇਅ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਰੋਧ ਪੁਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਨਦੀਪ
ਫੋਨ: +1-438-924-2052

ਹਨ। ਗੁਲਾਬੀ ਵਾਅਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸਾਬਕਾ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜਕਾਲ ਸਮੇਤ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰੀ ਮਹਿੰਗਾਈ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਵਧਦੀ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰਜ਼, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰੰਸੀ ਦੀ ਕਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ, ਜ਼ਖੀਰੇਬਾਜ਼ੀ, ਵੱਧ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ, ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਦੀ ਕੀਮਤ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਵਾਂਗ ਚਿੰਬੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਮਿਲੇਅ ਵੱਲੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਰਾ ਫੜ ਕੇ ਕੀਤੇ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਅਰਾਜਕ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਾਹਤ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵੱਡੇ ਆਰਥਿਕ ਸਦਮੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਖੁਦ ਨੂੰ ਚਿਲੀ ਦੇ ਤਨਾਸ਼ਾਹ ਅਗਸਤੋ ਪਿਨੋਸੇ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਖਾਵੀਅਰ ਮਿਲੇਅ ਦੁਆਰਾ ਐਲਾਨੀ ਅਰਾਜਕ ਸਦਮਾ ਬਰੈਪੀ ਵਿਚੋਂ ਚਿਲੀ ਦੇ 1973 ਦੇ ਖੂਨੀ ਤਖਤਾ ਪਲਟ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਜਾੜਪਾਉ ਤਿੱਖੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਲੇਅ ਆਪਣੀ ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਖੜੋਤ ਕਾਰਨ ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮੰਤਰਮੁਗਧ ਕਰ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇਣ, ਸਮਾਜਿਕ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ, ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ 1976-83 ਦੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਪਾਰਕ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਅਤੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਕੱਟ ਲਾਉਣ, ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਡਾਲਰੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ, ਬਰਿਕਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ, ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਜੋਂ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਘਟਾਉਣ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਪੈਸੇ ਨੂੰ 50% ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਾਉਣ,

ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਚਾਹੇ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਵਕਤ ਤੇ ਚਾਹੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਹੋਰ ਮੌਕੇ ਹੋਣ, ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਨਤਾ ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰ ਪਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕੋਈ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਲੁੱਟਾਂ ਖੋਹਾਂ ਅਤੇ ਮੰਗਣਾ

ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ
ਫੋਨ: +91-84278-53313

ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਹੇੜ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੇੜ੍ਹਾਂ ਮੰਗਣ ਤੁਰ ਪਈਆਂ... ਦੁਆਰਾ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ, ਜੋੜੀ ਜੀਵੇ, ਪੁੱਤ ਪੋਤਰੇ ਖੇਡਣ ਵਗੈਰਾ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ 'ਜ਼ੋਰੀ' ਮੰਗੇ ਦਾਨ ਵੇ ਲਾਲੇ' ਵਾਂਗ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੱਟੇ ਕੱਟੇ; ਅਖੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਛੁਰੀਮਾਰ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਲਾਗ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਛੁਰੀ ਮਾਰ ਮਾਰ ਖੂਨ ਵਹਾ ਦੇਣਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਲੱਗੇ ਦੈਣ। ਅਸਾਂ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਅਖੇ, ਅਸੀਂ

ਤਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਉਹ ਚਾਰ ਜਣੇ ਸਨ ਤੇ ਚਾਰ ਸੌ ਦੇ ਕੇ ਜਾਨ ਛੁਡਾਈ।

ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਡਫਲੀ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਭੰਡ ਆ ਗਏ। ਉਚੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਲੱਗੇ ਮਾਰਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "100 ਰੁਪਏ ਵੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਆ। ਸੁਖ ਨਾਲ ਮੂੰਡੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਜਿਉਂਦੇ ਵੱਸਦੇ ਰਹਿਣਾ।" ਖੈਰ! ਸੌ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰੇ। ਉਹ ਗਏ ਤਾਂ ਹਿਜੜੇ ਆ ਗਏ। ਸੱਜੀ ਫੱਬੀ ਔਰਤ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਧੂਸ ਦੇਣੀ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ: "ਸੁਖੀ ਵੱਸੇ ਜੋੜੀ।"

ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈਸੇ ਬਟੋਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਨੱਚਣ ਲਗ ਪਈ। ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਪੰਜ ਸੌ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਹੱਥ ਮਾਰ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਡਿਓੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਕਹਿਣ, "ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ

ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਏ।"

"ਦੇਖੋ, ਉਹ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਹੋਣਗੇ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਡੀ ਇੰਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਮਸੀਂ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।" ਬੈਠੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ।

"ਅੱਛਾ ਲਿਆ ਭਰਾ ਇੱਕੀ ਸੌ ਹੀ ਕਰਦੇ।"

"ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਹ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਪਿਆ, ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਲਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਰਹੋ।" ਅਸੀਂ ਵੀ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। "ਅੱਛਾ ਕੋਈ ਮਿੱਠਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਆਟਾ ਤਾਂ ਨਾਲ ਦਿਓ।" ਅਸੀਂ ਕੋਲੀ ਆਟੇ ਦੀ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਭਾਂਜੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਲੈ ਕੇ ਤਿੱਤਰ ਹੋਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਪਰ ਬਾਹਰਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਫਿਰ ਖੜਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ 'ਦੁਆਰਾ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ' ਦੀਆਂ ਹੋਕਾਂ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਛੇ ਕੁ ਜਨਾਨੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਤਕੜੀਆਂ, ਡਿਓੜੀ 'ਚ ਆਣ ਵੜੀਆਂ ਤੇ ਥਪਤਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੂਹਾ ਫੜ ਕੇ

ਬੈਠ ਗਈਆਂ। ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਦਾ ਨੋਟ ਫਵਾਇਆ, "ਚਲੋ ਲਓ ਜਾਓ ਹੁਣ।" ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਕੁ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ- "ਉਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਸੱਖਣਾ ਤੋਰਨਾ ਈ? ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੁ, ਰੱਬ ਭਲਾ ਕਰੇ ਤੇਰਾ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਹ ਦਾ ਨੋਟ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਅਸਾਂ ਸੋਚਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਖੁੰਬਾਂ ਵਾਂਗ ਉੱਗੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਮੂੰਡੇ ਦਾ, ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ।

ਉਹ ਗਈਆਂ ਤੇ ਪੰਜ ਕੁ ਜਣੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਟੋਲਾ ਆਣ ਵੜਿਆ। ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਉੱਚੀ ਉਚੀ ਅਸੀਸਾਂ ਦੀਆਂ ਝੜੀਆਂ ਲਾਉਣਾ। ਐਤਕੀਂ ਸੋਚਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਹੱਥ 10 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰੇ। ਦਸ ਦਸ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਲਈ ਅਗਾਂਹ ਵਧੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਆਖਿਆ, "ਚਲੀਆਂ ਜਾਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੁਲੀਸ

ਬੁਲਾਉਣੀ ਪਉ।"

"ਅੱਛਾ ਵੀਹ ਵੀਹ ਕਰਦੇ।" ਤੇ ਅਸਾਂ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਵੀਹ ਵੀਹ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪੰਜ ਹੋਰ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਉਣਾ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਬਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਭਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।... ਇਉਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਮੁੱਕਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਉਂ ਸਵੇਰੇ ਛੇ ਵਜੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਇਕ ਵੱਜਣ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਸੋਟੀਆਂ ਫੜ ਲਈਆਂ- "ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇੱਥੋਂ। ਭਜ ਜਾਓ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਖਬਰਦਾਰ ਜੇ ਥੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਰੱਖਿਆ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ, ਤੇ ਮੁੜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਅਸਾਂ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਕੋਈ ਵਾਜਾ, ਘੋੜੀ, ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ, ਹੋਟਲ, ਫਾਰਮ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਧੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਲਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਟ ਦਾ ਡੀਜੇ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਚੈਨ ਹਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇ ਘੰਟੇ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਖਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਹਲਤਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ?

ਦੁਆਰਾ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ...

ਜਿਸ ਕੁਲ ਜਾਤੀ ਦੇਸ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ਯੋਂ ਬਲੀਦਾਨ।
ਉਸ ਕਾ ਵਰਤਮਾਨ ਕੁਛ ਭੀ ਹੋ ਭਵਿਸ਼ਯ ਹੈ ਮਹਾਂ ਮਹਾਨ।

Chaar Sahibzaade: The unforgettable history of Sikh heroism and sacrifice

Shaheedi Diwas of Sahibzade: The martyrdom of the four sons of Guru Gobind Singh Ji is one of the most tragic and heartbreaking events in the history of the world. On the one hand, this incident paints a disgusting picture of human brutality on the other hand, it reveals the peak of fighting spirit within the Sahibzada and the spirit of Sikh indoctrination. Gurudev's two eldest sons, Baba Ajit Singh and Baba Jujhar Singh were killed in the battle of Chamkaur, and two younger sons, Baba Zoravar Singh and Baba Fateh Singh were killed on the orders of Suba Sirhind.

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਦੁੱਤੀ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੌਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਿਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਹਰਮਨ ਬਿੰਦ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ
ਕੋਟਨਿ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ!

Hermin Thind
CEO/Founder of Vapor Maven

2024 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਐੱਸ ਵਾਈ ਐੱਲ ਦਾ ਰੋੜ੍ਹਕਾ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਐੱਸ ਵਾਈ ਐੱਲ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਫਿਰ ਗਰਮਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨਗੇ।

ਕੇਂਦਰੀ ਜਲ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਤਰੀ ਗਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੇ 28 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟੜ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ।

ਖੱਟੜ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਇਆਂ ਛੇ ਦਹਾਕੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕਿਸੇ ਕੰਢੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ 35 ਐਮ ਏ ਐਫ ਪਾਣੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਐੱਸ ਵਾਈ ਐੱਲ ਨਹਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸਦੇ ਅਧੀਨ ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਨਹਿਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਨਾ ਹੀ ਨਹਿਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਲਈ ਫਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਕੋਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ 4

ਅਕਤੂਬਰ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਐੱਸ ਵਾਈ ਐੱਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਗਰਮੀ ਉਸਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ।

ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖੱਟੜ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਮੀਟਿੰਗ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 2004 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2004 ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ 1 ਨਵੰਬਰ 1966 ਵਾਲੀ

ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਸਥਾਨ ਉਸਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉੱਝ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 18 ਅਗਸਤ, 2020 ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਇਹ ਮਸਲਾ ਵਿਚਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ 4 ਜਨਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਹੋਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ 1996 ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ 2002 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫੇਰ

ਹਰਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਵਿੱਢੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੰਨਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਇਆ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ 'ਧਰਤੁ ਮਹਤੁ' ਮਾਤਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਟੁਕੜੇ (ਹਿਮਾਚਲ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ) ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਚੂਪੀ ਪਿਤਾ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨ ਪਰ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਮੇਤ), ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਵਾਂਗ ਹਿਮਾਚਲ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਾਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸੰਨੂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ
ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸੰਨੂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੰਭਾਲੇ ਹੋਏ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਦੇ ਸਾਜੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸਾਜ਼ਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਦਾ ਲਈ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਇੰਜਨੀਅਰ ਤੇ ਐਮ.ਏ., ਐਮ. ਫਿਲ ਹੈ ਤੇ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਈ-ਰਿਕਸ਼ਾ ਵੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਹਰਿਆਣਾ, ਕਰਨਾਟਕ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਹ ਵਸਨੀਕ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਦੂਰ ਦੂਰੇਥੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੂਤਰ 'ਚ ਪਰੋਇਆ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੀਲੇ ਧੁੰਦੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਭੰਨੀ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਹੈ, ਦਮਿਤ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਨਤਾ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁੱਛ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਰਹੀ ਉਕਾਈ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ 'ਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅਤਲ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜਨਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ।

ਨਿੱਕੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਰਿਉਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ
ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਗਠਨ। ਕੌਣ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ, ਕੌਣ ਡਿਪਟੀ ਤੇ ਕੌਣ ਮੁਖੀ ਇਹ ਤਾਂ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਪਰ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਆ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਤਿੰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦੋ ਡਿਪਟੀ ਮੁਖੀ ਸਵਾਰ ਹਨ। ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਜੱਟ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਰਿਉਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਆਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਦਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਅੰਤਿਕਾ
—ਲੋਕ ਬੋਲੀ—
ਮੇਰੀ ਰੋਂਦੀ ਨਾ ਵਰਾਈ ਕਰਤਾਰੋ ਕੀ ਲੱਪ ਰਿਉਤੀਆਂ ਦੀ!

ਸਿਫਤ ਸੁਣਨਾ ਇਕ ਸੁਭਾਵਕ ਸ਼ਖਸੀ ਚਲਨ ਹੈ। ਸਿਫਤ ਸਭ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਿਫਤਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫਤ ਕਰੇਗਾ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫਤ ਕਰੇਗਾ।

ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਸਿਫਤਯੋਗ ਕੀਤਿਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਿਫਤ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ—“ਨਾਨਕ ਸੇ ਨਰ ਅਸਲਿ ਖਰ ਜਿ ਬਿਨੁ ਗੁਣ ਗਰਬੁ ਕਰੰਤਿ”॥ ਅੰਗ 1246 (ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਦੇ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਸਿਰੇ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ, ਖੇਤਾਗੀਰੀ ਹੈ!)।

ਇਹ ਬਸ ਚਮਚਾਗੀਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਚਮਚੇ/ਚਮਚਿਆਂ ਦਾ ਮੁਢਾਦ ਹੁੰਦਾ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਮਚਾ-ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੰਡਮ
ਫੋਨ: +91 98766-55055

ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਭਿਣ ਭਿਣਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਪਰਿਕਰਮਾ ਹੀ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੁੰਦਾ—ਜਿੱਥੇ ਦੇਖਾਂ ਤਵਾ ਪਰਾਤ, ਉਥੇ ਗਵਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ। ਆਖਿਰ ਜਿੱਥੋਂ ਬੁਰਕੀ/ਬੋਟੀ ਮਿਲੂ, ਪੂਛਲ ਵੀ ਤਾਂ ਓਥੇ ਹੀ ਹਿਲੂ। ਖਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਲੂ ਵੀ। ਬਲਕਿ 'ਹਰ ਸਾਖ ਪੇ ਉਲੂ ਬੈਨਾ ਹੈ, ਅੰਜਾਮ-ਏ-ਗੁਲਿਸਤਾਂ ਕਯਾ ਹੋਗਾ'।

ਸਿਫਤ ਤਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਲਤੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਬੰਦਾ ਭਲਾ ਕਿਸ ਖੇਤ ਦੀ ਮੂਲੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਘੁਰੋ ਜਾਂ ਪੁਚਕਾਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਝੱਟ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਜ ਤਾਂ ਬੜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹਨ ਜੋ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਜ ਜਿਹੇ ਢੰਗ

ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ

ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰੋ ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਲਤੂ ਸਮਝ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਬਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਲਤੂ ਜੀਵ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੁੱਤੇ, ਮਾਲਕ ਦਾ ਮੂਡ ਭਾਂਪ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਬਰਿੰਡਲ ਬਾਕਸਰ, ਜੋ ਉੱਜ ਬੜਾ ਆਕਰਮਕ ਨਸਲ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਹੈ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਆਪਣੀ ਫੀਡ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਮਾਲਕਣ ਉਸ ਨੂੰ 'ਗੁੱਡ ਬੋਇ' (ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ/ਪੁੱਤਰ) ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ! (ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚ ਸੋਚ ਚੁੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ 'ਸੁਲਤਾਨ ਸਰ' ਹੀ ਚੰਗੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਿਨ ਮੰਗੇ ਐਨਾਂ ਪਿਆਰ-ਦੁਲਾਰ ਮਿਲਦੇ! ਵਾਕਿਆ ਈ 'ਬਿਨ ਮਾਂਗੇ ਮੋਤੀ ਮਿਲੇ ਮਾਂਗੇ ਮਿਲੇ ਨਾਂ ਭੀਖ!)।

ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ 3 ਤਰੀਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫਤ ਕਰੇ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਫਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਫਤਯਾਫਤਾ ਸੱਜਣ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਇਸ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ-ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਸਿਫਤ ਉਸ ਖੁਦਾ ਕੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜਹਾਂ ਬਨਾਇਆ'! ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਬੰਦੇ ਦੀ ਭਲਾ ਕਾਹਦੀ ਸਿਫਤ?

ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫਤ ਨਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਲੱਦੀਆਂ ਸਿਫਤਯੋਗ ਪੰਡਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਸਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤ ਦੀਆਂ ਆਪ ਹੀ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨੋ! ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੀਆਂ ਮਿੰਨੂ ਬਣੋ! ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗੁਬਲੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਆਓ! ਬੇਸ਼ਕ ਇੱਠ੍ਹ ਦਾ ਨਾਂ ਕੋਕੋ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸੁਕਰਾਤ, ਅਰਸਤੂ, ਅਫਲਾਤੂਨ, ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਵੀ ਬਾਪ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਆਓ। ਬੱਸ ਜਾਂ ਰੱਬ ਤੇ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ! ਲਓ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਬ ਵੀ ਕੀ ਸ਼ੈਅ ਹੈ? ਰੱਬ ਦਾ ਕੀ ਬਣ੍ਹ ਜੋ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਨਾ ਹੋਏ? ਮੇਰਾ ਸੁਕਰ ਕਰ ਖੁਦਾਇਆ, ਤੁਝੇ ਮੈਂ ਖੁਦਾ ਬਨਾਇਆ/ਤੁਝੇ ਕੌਨ ਪੂਜਤਾ ਥਾ ਮੇਰੀ ਬੰਦਗੀ ਸੇ ਪਹਿਲੇ"!

ਹਾਂ, ਕਿਧਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਪ ਜਾਂ ਗੱਪੋਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭਰੇ ਚੋਰਾਹੇ ਵਿਚ ਨਾ ਭੱਜ ਜਾਵੇ, ਇਸ

ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ। ਐਵੇਂ ਨਾ ਕਹਿ ਬੈਠਿਓ ਕਿ 'ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ' ਵਿਚ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਵੀ ਗਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨਗੇ!

ਤੀਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਰੱਜ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ/ਬਦਖੋਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਓ। ਅਗਲਾ ਹਮਦਰਦੀ ਵਸ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਓਥੇ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁਨਰ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਬਹੁਤ

ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਅੱਗੇ ਕਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਸਮਝੋ ਕਿ ਅਗਲਾ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪਵੇਗਾ (ਪਰ ਮੇਰੀ ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਸਿਆਸੀ ਘਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਗਰੰਟੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਸਿਰਫ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਤਾਂ ਬਸ ਉਸ ਇਕੋ ਇਕ ਗਰੰਟੀ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ!)।

ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਹੀ ਕਰ ਮਾਰਦੇ। 1975 ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਸ਼ੇਲੇ ਵਿਚ ਜੈ (ਅਮਿਤਾਬ ਬਚਨ) ਜਦ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਵੀਰੂ (ਧਰਮਿੰਦਰ) ਦਾ ਬਸੰਤੀ (ਹੇਮਾ ਮਾਲਿਨੀ) ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਾਸੀ ਕੋਲੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਅੱਛਾ, ਨੇਕ ਲੜਕਾ, ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਭੋਲਾ ਦਸਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਐਸੇ

ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਕਿ ਰਹੇ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ। ਬੜੀ ਹੀ ਸਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀਰੂ ਦੇ ਜੁਆਰੀ, ਸ਼ਰਾਬੀ, ਲਫੰਡਰ ਤੇ ਆਵਾਰਾ ਹੋਣ ਦੇ 'ਗੁਣ' ਐਦਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਕਿ 'ਮੋਸੀ' ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਿਰਿਉਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਚਲੋ ਇਹ ਤਾਂ ਬੋਲੀਵੁੱਡ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਵਿਅੰਗ ਹੋਇਆ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਐਸੇ ਸਿਫਤੀਏ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੰਦਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ ਵਾਂਗ ਪੁਕਾਰ ਉਠਦੇ—'ਯੇ ਫਿਤਨਾ ਆਦਮੀ ਕੀ ਖਾਨਾ-ਵੀਰਾਨੀ ਕੇ ਕਯਾ ਕਮ ਹੈ./ ਹੁਏ ਤੁਮ ਦੋਸਤ ਜਿਸ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਉਸ ਕਾ ਆਸਮਾਂ ਕਿਯੂੰ ਹੋ'?

ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨੌਕਰੀ ਲਗਾ। ਬੜਾ ਪਤਲਾ-ਪਤੰਗ, ਸਰੀਰ ਜਿੰਮ ਜਾ ਕੇ ਸਲਿਮ ਤੇ ਨਰੋਆ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਬਾਬੂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦਾ ਬੋਲਿਆ, "ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸੁੱਕਾ ਸੀ, ਬਸ ਸਤਿਆ ਹੀ ਸਮਝੋ, ਸੜ-ਸੁੱਕ ਕੇ ਇਵੇਂ ਤੀਲਾ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਲੰਗੇ ਡੰਗ ਹੀ ਜੁੜਦਾ ਹੋਵੇ"! ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਆਪਣੀ ਇਹ ਸਿਫਤ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿੱਮੋਝੁਣਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ—'ਦਿਲ ਅਭੀ ਪੂਰੀ ਤਰਹ ਟੂਟਾ ਨਹੀਂ./ਦੋਸਤੋਂ ਕੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਚਾਹੀਏ'!

ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਫਤ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ— ਗੁਣ, ਲੱਛਣ, ਤਅਰੀਫ। ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚੋਂ ਟੁਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਸਿਫਤ/ਸਿਫਤੀ ਨੂੰ ਉਸਤਤਿ ਬਿਆਨਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਐ—'ਸਿਫਤਿ ਸਰਮ ਕਾ ਕਪੜਾ ਮਾਂਗਉ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਾਨਕ ਰਵਤੁ ਰਹੈ'॥(ਅੰਗ 1329)।

ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਐ—'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੈ ਕੋਇ'॥(ਅੰਗ 514)।

'ਸਿਫਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਿਫਤ ਤੋਂ' ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਟੁਕ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ—'ਸਿਫਤੀ ਗੰਢੁ

ਵਿਅੰਗ

ਪਵੈ ਦਰਬਾਰਿ"॥ (ਅੰਗ 143)। 'ਸਿਫਤਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਸਿਫਤਾਂ ਦਾ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੁਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—'ਸਿਫਤੀ ਭਰੋ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ"॥(ਅੰਗ 349) ਅਤੇ "ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ"॥(ਅੰਗ 5)।

ਕੁਝ ਹੋਰ ਟੁਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਲਾਹ/ਸਲਾਹੁਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪੇਸ਼ ਹਨ—'ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹੁਣੁ ਸਹਜ ਅਨੰਦ"॥(ਅੰਗ 352); "ਸਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਣਾ ਭੀ ਸਚਾ ਸਾਲਾਹਿ"॥ (ਅੰਗ 1413); "ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸਲਾਹ ਸਚੁ ਸਚੁ ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈ"॥ਅੰਗ (310)।

ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਸਿਫਤ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ।

ਸਿਫਤ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 'ਪਰੇਜ਼' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਫਰਾਂਸਿਸੀ ਦੇ 'ਪਰੇਜ਼ੀਅਰ', ਲੇਟ ਲਾਤੀਨੀ ਦੇ 'ਪਰੇਟੀਅਰ' (ਬਹੁਤਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ) ਅਤੇ ਲੈਟਿਨ ਦੇ 'ਪਰੇਟੀਅਮ' (ਭਾਵ ਪੁਰਾਈਜ਼, ਇਨਾਮ) ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਤਕ ਪੁੰਜਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਐ—'ਐ ਪੰਜਾਬ ਕਰਾਂ ਕੀ ਸਿਫਤ ਤੇਰੀ/ ਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਤੇਰੇ/ ਜਲ ਪੌਣ ਤੇਰਾ ਹਰਿਅੱਲ ਤੇਰੀ/ ਦਰਿਆ ਪਰਬਤ, ਮੈਦਾਨ ਤੇਰੇ...'

1964 ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਕਸ਼ਮੀਰ ਕੀ ਕਲੀ' ਵਿਚ ਵੀ ਗੀਤ ਦੀ ਇਸ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਘਰੋੜ ਕੇ ਉੱਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਗਿਐ—'ਤਾਰੀਫ ਕਰੂੰ ਕਯਾ ਉਸ ਕੀ ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਮਹੋ ਬਨਾਇਆ"।

ਚਲੋ ਆਪਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਾਰੀਫ/ਸਿਫਤ 'ਚੋਂ ਕੀ ਲੈਣੈ, ਸਮਝੋ ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਫਤਯੋਗ ਹੈ, ਨਾ ਸਮਝੋ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਿਫਤਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਰੰਗ-ਰਸ ਵੀ ਹਨ, ਝਗੜੇ-ਝੋੜੇ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੱਟੇ-ਮਿੱਠੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ।

ਉੱਝ—
"ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦਿਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਮੁਰਦਾ ਦਿਲ ਕਯਾ ਖਾਕ ਜੀਆ ਕਰਤੇ ਹੈ?"

Noblesville

Trucks & Trailer Repair Shop

15203 Stony Creek Way,
Noblesville, IN 46060

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair, And
Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air Dryer
Radiator Change

Sam Bhullar: 317-995-2020
Gurbaksh S Randhawa
Call: 317-800-2976

Reliable

Trucks & Trailer Repair Shop

7401 Brookville Road
Indianapolis, IN 46239

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair, And Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air Dryer
Radiator Change

Gurbaksh S Randhawa:
317-800-2976
Sam Bhullar: 317-995-2020

Reliable

Semi Trucks & Trailer Repair Shop

5520S Harding St., Suite : C,
Indianapolis, IN 46217

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair,
And Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air
Dryer
Radiator Change

Jasbir Singh: 317-702-6302
Gurbaksh S Randhawa:
317-800-2976

TRUCK PARTS KING USA

Heavy duty Trucks &
Trailer Parts

7401 Brookville Road
Indianapolis, IN 46239

We will sell Trucks & Trailers tires
as well.

COMING SOON...

Gurbaksh S Randhawa
Call: 317-800-2976
Sam Bhullar: 317-995-2020

ਕਹਾਣੀ

ਭੇਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ

ਵਿਹੜੇ ਦੀ ਵਲਗਣ ਉਤੋਂ ਉਤ ਕੇ, ਮੋਕਾ ਬਚਾਇਆ, ਜੈਲਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹਰਿਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਰਕਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵੱਲ ਤੱਕਦੀ ਕਿਤੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾ ਪਈ ਕਿ ਅਚਣਚੇਤ, ਮੋਤ ਉਤੋਂ ਆ ਧਮਕੇ, ਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਿਲਕੂ ਨੇ ਟੇਢੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਸ਼ਕ ਮੁਸਕ, ਲੁਕਾਇਆ, ਸਹੁਰੇ ਲੁਕਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਿਲਕੂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਝ ਲੱਭ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਬੋੜਾ ਬੋੜਾ ਖੰਘਦਾ ਅਤੇ ਮੁਸਕਰਾਂਦਾ ਉਹ ਆਇਰਨ ਹਾਲੀ ਆਇਆ। ਸੁੱਚਾ ਲੁਹਾਰ ਉਹਦਾ ਜਿਗਰੀ ਯਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਆਇਰਨ ਹਾਲੀ ਉਤੇ ਟੁੱਟ-ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਫਾਲੇ ਆਦਿ ਡੰਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੈਰ ਜਿਹੇ ਮਲਦਾ ਖਲੇ ਗਿਆ। ਭਖਦੇ ਲੋਹੇ ਉਤੇ ਘਣ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਬੰਮਦਿਆਂ ਸੁੱਚੇ ਲੁਹਾਰ ਨੇ ਐਵੇਂ ਜ਼ਰਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸੁਣਾ, ਕਿੱਧਰ ਆਇਆ ਵੈਲੀਆ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਬੜੇ

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ

ਦੰਦ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਮਿਲ ਗਈ?”
“ਉਏ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਆਂ ਮਿਸਤਰੀ, ਸਦਾ ਖੁਸ਼, ਤੇਰੇ ਮਾਂਗਣ ਧੰਦ ਨੂੰ ਪਿੰਟਦੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ।”

ਭਖਦੇ, ਸੂਹੇ ਲੋਹੇ ਉਤੇ ਹਲਕੀ ਜੇਹੀ ਛਾਈ ਦਿਸਣ ਲੱਗੀ, “ਨਾ ਮਖਾਂ ਗੱਲ ਐ ਕੋਈ?” ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਤਾਓ ਜਾਂਦਾ ਦੇਖ, ਹਾਸੀ ਨੂੰ ਛੱਡਦਿਆਂ, ਮਤਲਬ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ।

“ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰ ਹਾਲੇ, ਫੇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਐ ਗੱਲ, ਵਿਹਲ ਸਮੇਂ, ਆਹੋ...” ਤੇ ਤਿਲਕੂ ਸੈਨਤ ਜਿਹੀ ਸੁਟਦਾ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਤਿਲਕੂ ਬਾਰੀਏ ਨੇ ਸੁੱਚੇ ਲੁਹਾਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਤਕੜਾਈ ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ; ਪਰ ਸੁੱਚੇ ਲੁਹਾਰ ਲਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਆੜੀ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਭੇੜੀ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਸਾਂਝੀ। ਅਜੇਹੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਚੱਲਿਆ ਹੈ? ਜੇਹੀ ਗੱਲ ਉਹਦੇ ਕੋਲ, ਤੇਹੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ। ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਲੁਹਾਰ ਨੇ ਏਨਾ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ‘ਦੇਖੀਂ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹੇ...’, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਫੂਕ ਮਾਰ ਹੀ ਦਿੱਤੀ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣੋਂ ਮਸੀਂ ਦਿਨ ਲੰਘਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੁਝਾ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਹੈ; ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦਾ ਭਾਰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੋਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੱਲ ਲਵੇ, ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਭਾਰ ਝੱਲਣਾ ਇਹਦੇ ਲਈ, ਕਈ ਵਾਰ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਤੀਂ ਸੌਣ ਲੱਗਿਆਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਹੂਟੀ, ਹਰਭਜਨੇ, ਕੋਲ ਏਨੀ ਗੱਲ ਕਰ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਉਡਦੀ ਉਡਦੀ ਕੁੱਝ ਏਹੋ ਜਿਹੀ ਸੋਆ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਨ ਵਲੋਲ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵਹੂਟੀ ਕੋਲ ਤਾਂ ਏਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਹੂਟੀ ਤੇ ਗੱਭਰੂ ਵੀ ਜੇ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਕਰੇ? ਵਹੂਟੀ ਤੇ ਗੱਭਰੂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਕੇ ਹੋਰ ਕੌਣ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮਹਿਰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਸੁਣ ਕੇ, ਬੋੜਾ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆਂ, ਹਰਭਜਨੇ ਬੋਲੀ, “ਦੇਖ ਲੈ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ... ਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਲੋਂ ਮਾੜੀ ਜਿੰਨੀ ਖੁਨਾਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਪੈਰਿਆਂ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਖਾਖਾਂ ਪੁੱਟ ਆਓ ਸਾਰੇ।”

ਪਰ ਫੌਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਤਿਉੜੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ ਘੁਰਿਆ, “ਦੇਖ ਭਜਨੇ, ਮੈਥੋਂ ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਨੂੰ, ਜੇ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਗਈ ਐ।”

“ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਜੀ...”, ਵਹੂਟੀ ਨੇ ਨਹੋਰਾ ਕੀਤਾ, “ਕੋਈ ਅੱਗ ਖਾਵੇ, ਅੰਗਿਆਰ...।”

“ਬੱਸ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਖ਼ਬਰਦਾਰ...!” ਫੌਜੀ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਤਣ ਗਿਆ।

“ਨਾ ਬੀਰ ਦੀ ਸਹੁੰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਸਦੀ ਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ?” ਭਜਨੇ ਨੇ ਸੱਚੋਂ ਹੀ ਆਖ ਦਿੱਤਾ।

ਪਰ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਭਜਨੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੁਹਣ ਜੇਹੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ। ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਵੀ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ

ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ, ਪੱਠੇ ਲੈਣ ਚੱਲੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬੰਤੂ ਨੂੰ, ਗੁੜਾਵਾ ਕਰਦੀ ਭਜਨੇ ਨੇ ਵਾਜ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸੁਝਾ ਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦਿਓਰਾਂ ਜੇਠਾਂ ਨਾਲ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਪਤਲੇ ਪਤਲੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਮੁਸਕਾਂਦੀ ਭਜਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਲਤ ਭਰ ਕੇ ਤੱਕਣ ਲੱਗੀ।

“ਹਾਂ, ਕੀ ਕਹਿੰਨੀ ਐਂ ਭਾਬੀ...?” ਅੰਦਰ ਵਤਦਿਆਂ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁਦਗੁਦਾ ਬੰਤੂ ਬੋਲਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਤਾਂ ਭਾਬੀ ਦਿਆਲ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਖੁਰਲੀ ਕੋਲ, ਉਹ, ਕਿੱਲੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਧਰਦਾ ਭਜਨੇ ਉਤੇ ਨੂੰ ਬੋੜਾ ਉਲਰ ਕੇ ਖਲੇ ਗਿਆ।

“ਵੇ... ਬੱਕਰਿਆ... ਬੋੜਾ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਖਲੇ, ਹੁਣੇ ਭਾਵੇਂ ਤੇਰਾ ਬਾਈ ਆ ਜਾਵੇ ਉਤੋਂ।” ਬੁਠ ਮੂਠ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਜਨੇ ਬੋਲੀ। ਪਰ ਬੰਤੂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੋਲਿਆ ਹੀ ਨਾ, ਤੇ ਸਗੋਂ ਪੋਲਾ ਜਿਹਾ ਹੱਥ ਭਜਨੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਰੱਖਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਅੱਜ ਤਾਂ ਦੀਹਦਾ ਭਾਬੀ ਜਾਣੇ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਾਇੰਗੀ...”

ਭਜਨੇ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਬਰਕ ਉਠੀ, “ਚਲ ਵੇ, ਲੱਗਿਐ ਲਾਲਾਂ ਛੱਡਣ, ਦੇਖ ਲੈ, ਜਾਣਦਾ ਰਿਹੈਂ ਜੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਐ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਸੰਨ੍ਹੀ ਦਾ ਲਿੱਬੜਿਆ ਹੱਥ ਐ- ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਖਾਤਰ ਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ...!”

ਬੰਤੂ ਕੰਬ ਕੇ ਬੋੜਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿਰੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਕੱਚਾ ਹੋਇਆ ਕੰਨ ਉਤੇ ਖਾਜ ਜੇਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਪਰਤੀ ਉਹਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਤੇਜ ਤੇਜ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਸੀ।

ਭਜਨੇ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਹਾਲਤ ਉਤੇ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ, ਲੈ ਬੰਤੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਇ ਦੱਸੀਗੀ...!”

ਪਰਤੀ, ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਬੰਤੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਡੋਲ ਟਿਕ ਕੇ ਖੜੇ ਗਈ। ਭਾਬੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾ ਸੀ ਹੋਈ। “ਤੂੰ ਭਾਬੀ ਗੱਲ ਦੱਸ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਾਫੀ ਦੇਹ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਐਕਣ!”

“ਜਾਹ ਵੇ ਜਾਹ ਲੁੱਚਿਆ, ਹੁਣ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ।”

“ਬਈ ਮਿੰਨਤ ਨਾਲ ਭਾਬੀ, ਲੈ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਨਾ!”

“ਨਾ, ਹੁਣ ਨੂੰ ਦੱਸਣੀ ਤੈਨੂੰ।”

“ਨਾ ਭਾਬੀ, ਹਾੜ੍ਹੇ ਹਾੜ੍ਹੇ...।”

“ਤੇਰਾ ਕੀ ਐ ਵੇ ਹੋਛੇ ਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਖਿਡਾਉਂਦਾ ਫਿਰੇ।”

ਬੰਤੂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਅੱਚਰੀ ਲੱਗ ਗਈ, “ਬਈ ਭਾਬੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਕੀਨ ਦੁਆਮਾਂ...?”

ਭਜਨੇ ਬੁਠੇ ਨਹੋਰੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕੀ; ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਬੋਲੀ, “ਪਹਿਲਾਂ ਸਹੁੰ ਖਾ ਵੇ ਮੇਰੀ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਗਾਹਾਂ ਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰੇਗਾ?” ਉਹਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿੱਕਾਂ ਨਿੱਕਾਂ ਹਿਲਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਬੰਤੂ ਦਾ ਦਿਲ ਧੱਕ ਧੱਕ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, “ਬਈ ਭਾਬੀ, ਤੇਰੀਓ ਸਹੁੰ, ਮੈਂ ਐਡਾ ਈ ਮਰ ਜਾਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਾਹ ਵੀ ਕੱਢਾਂ!”

“ਹਾਏ ਹਾਏ ਵੇ ਚੰਦਰਿਆ, ਦਫੇ ਹੋਣਾ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਖਾਂਦੈ...!” ਪਿਆਰ ਦੀ ਝਲਕ ਨਾਲ ਭਜਨੇ ਬੋਲੀ, ਤੇ ਫੇਰ ਮੁਸਕਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਕਦੀ ਤੇ ਬੁਲ੍ਹ ਮਰੋਤਦੀ ਭਾਬੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ਦਿਓਰ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਚੋਆ ਦਿੱਤੀ।

ਘਰ ਨੀਰੇ ਦੀ ਭਰੋਟੀ ਸੁਟ ਕੇ ਚਾਓਲਾ ਚਾਓਲਾ ਤੁਰਦਾ ਬੰਤੂ ਚਾਚੀ ਕਿਰਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜਿਆ। ਚਾਚੀ ਕਿਰਪਾਲੋਂ ਐਵੇਂ ਇੱਕ ਬੰਮ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਚਾਚੀ ਬਣ ਕੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹਦਾ ਬੜਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਖੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਿੱਝਕ ਕਰਦੀ ਤੇ ਹੱਸ ਤੁਸ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਪੱਚੀਆਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਬੁਲਬੁਲ ਵਰਗੀ ਜੱਟੀ ਪੰਜਾਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਢੇਡਰ ਕਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਪਈ ਸੀ। ਚਾਚਾ ਵਰਿਆਮਾ ਬੁੱਢਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰੇ ਦਾ ਅਡੀਮੀ ਪੋਸਤੀ ਵੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਅਡੀਮ ਦੀ ਪੀਨਕ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਗਦਾ ਸੋ ਘੋਰੀਆਂ ਦਾ ਘੋਰੀ ਚਾਚਾ ਜਦ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾਲ ਨੂੰ ਵਾਜ ਮਾਰਦਾ ਤਾਂ ਚਾਚੀ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ ਧੁੜਧੁੜੀ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ

ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਦਿਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਚਾਚੀ ਫੁਕ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਫੁਕੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਜੀਉਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ, ਫਾਟਕ ਦੀ ਬੁਲ ਚੀਕੀ ਤਾਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕੱਲੀ ਕਪਾਹ ਵੇਲਦੀ ਚਾਚੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਕਿਸਨੇ ਬਲਿਆਣੇ ਦਾ ਬੰਤੂ ਕਾਲੀ ਗਾਨੀ ਦੀ ਤਵੀਤੀ ਉਤੇ ਨਿੰਮ੍ਹਾ ਨਿੰਮ੍ਹਾ ਮੁਸਕਾਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, “ਆ ਵੇ ਬੰਤਿਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਈਦ ਦਾ ਈ ਚੰਦ ਬਣ ਗਿਆ ਦੋਜਕੀਆ, ਅੱਖ ‘ਚ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਕਿਤੇ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਡੁਲ੍ਹ ਡੁਲ੍ਹ ਜਾਨੈ ਵੇ, ਕੁਸ ਲੱਥ ਗਿਆ ਕਿਤੇ?”

ਗਾਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ।”

ਝੱਟ ਵੇਲਣਾ ਬੰਮ ਕੇ ਚਾਚੀ ਬੋਲੀ, “ਅੱਗੇ ਤੇਰੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਵੇ ਗਾਹਾਂ?” ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਅਸਲ ਨਾਲੋਂ ਹੋਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣਾਉਂਦੀ ਬੋਲੀ, “ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਚਾਈਆਂ ਅਸੀਂ ਸੋਹਣਿਆਂ! ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹਾਜਮਾ ਕੀਹਦਾ ਹੋਣੈ? ਬੁਰਦ ਮਾਂਗਣ ਭਰੀ ਪਈ ਐ ਹਿੱਕ ਮੇਰੀ...।” ਕਹਿੰਦਿਆਂ, ਠੰਡਾ ਜਿਹਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਚਾਚੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ।

ਇੱਕ ਪਲ ਰੁਕ ਕੇ ਬੰਤੂ ਬੋਲਿਆ, “ਸੱਚ, ਚਾਚਾ ਕਿੱਥੇ ਐ?”

“ਹੁਣੇ ਗਿਐ ਬਾਹਰ ਨੂੰ, ਡੋਡੇ ਪੀ ਕੇ।”

“ਬਈ ਚਾਚੀ, ਬਈ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਸ ਨੂੰ, ਬਈ ਕਹੀ ਗੱਲ ਦੂਰ ਤੱਕ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਐ...।”

“ਲੈ ਤੂੰ ਨਾ ਦੱਸ ਵੇ, ਰੱਖ ਆਪਦੇ ਈ ਕੋਲ...।” ਤੇ ਹਰਖ ਨਾਲ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਚਾਚੀ ਦਾ ਵੇਲਣਾ ਚੀਕੂੰ ਚੀਕੂੰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

“ਨਹੀਂ ਚਾਚੀ...”, ਬੰਤੂ ਨੇ ਚਾਚੀ ਦਾ ਹੱਥ ਰੋਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਹੀ ਕਹਿੰਨਾ, ਬਈ ਜਿੰਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੜਦਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇ, ਓਨਾ ਚੰਗਾ।”

“ਦੇਖ...”, ਚਾਚੀ ਨੇ ਗਰਦਨ ਉਤੇ ਉਂਗਲੀ ਫੇਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਆਹ ਸਿਰ ਭਾਵੇਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਸਿਦਕ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਸ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਆਂ। ਸਾਡੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਮੱਲਾ, ਭਾਵੇਂ ਖੁਹ ਪੁੱਟ, ਮਜ਼ਾਲ ਐ ਦੂਜੇ ਕੰਨ ਖਬਰ ਵੀ ਹੋਵੇ।” ਚਾਚੀ ਨੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਰਮ ਬਣ ਕੇ ਆਖਿਆ। ਕਾਸ਼ਣੀ ਦੁਪੱਟੇ ਹੇਠ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰਬਤੀ ਡੋਰੇ ਹੋਰ ਗੂੜੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬਦਾਮੀ ਠੰਡੀ ਉਤੇ ਖੁਣਿਆ ਗੂਹੜਾ ਨੀਲਾ ਤਿਲ ਹੋਰ ਪਿਆਰਾ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗਾ।

“ਨਹੀਂ ਚਾਚੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਸਮਝੀ ਐ, ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।”

“ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਹੜੀ ਐ ਵੇ? ਦੱਸਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਗੱਡ ਹੋਣਾ, ਛਿੱਕਲੀ ਦੇਈ ਬੈਠੈਂ ਮੂੰਹ ਨੂੰ।”

“ਲੈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਨਾ ਛਿੱਕਲੀ...।”

ਤੇ ਫੇਰ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਬੰਤੂ ਨੇ ਬੋੜਾ ਬੋੜਾ ਹੱਸਦਿਆਂ ਤੇ ਰਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ।

ਚਾਚੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠਾ ਮਿੱਠਾ ਗੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਬੰਤੂ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਈਰਖਾ ਦੇ ਅਚੇਤ ਭਾਵ ਨਾਲ ਬੋੜਾ ਚੱਬ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਦੇਖ ਲੈ, ਬੜੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਬਾਪ ਜੈਲਦਾਰ ਕਹਾਉਂਦੇ, ਧੀ ਐਹ ਚੱਜ ਕਰਦੀ ਐ।”

“ਬੱਸ ਬੱਸ, ਦੇਖ ਚਾਚੀ, ਗੱਲ ਐਥੇ ਈ ਰੱਖੀ, ਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਆਪਾਂ।” ਬੁਠੇ ਉਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਤੱਕਦਿਆਂ ਬੰਤੂ ਨੇ ਉਂਗਲੀ ਮਾਰੀ।

“ਨਾ ਐਂ ਤਾਂ ਬੇ-ਚਿੱਤ ਰਹੁ, ਐਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੱਚੀ।” ਚਾਚੀ ਨੇ ਹਾਮੀ ਓਟੀ।

ਬੰਤੂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਚਾਚੀ ਦੇ ਦਿਲ

ਵਿੱਚ ਧੁਖਧੁਖੀ ਲਗ ਗਈ। ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਉਹ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਈ।

ਚਾਚੀ ਦਾ ਘਰ ਕੀ ਸੀ, ਕਬੂਤਰਖਾਨਾ ਸੀ। ਚਾਚਾ ਤਾਂ ਡੋਡਿਆਂ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਅਫੀਮ ਦਾ ਮਾਵਾ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚੌੜੇ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉੱਪਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ, ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਬੂਤਰ ਉਡ ਕੇ ਚਾਚੀ ਕੋਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਦੋ ਪਲ ਗੁਟਕਦਾ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਲਾ ਫੁੱਲ ਹੋ ਕੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਾਚੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਖਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਦਮਤੀ ਦਾ ਸੱਕ ਮਲ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਵੀਤੀਆਂ ਵਾਲੇ

ਉਸਨੇ ਮੋਹ ਲਏ ਸਨ। ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਉਤੇ ਜਿਵੇਂ ਭੰਬਟ ਡਿਗ ਡਿਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਗਭਰੀਟ ਮਰ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਬੋਲਦੀ, ਜਾਨ ਕੱਢ ਲੈਂਦੀ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਲੱਖ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੱਲ ਨੂੰ ਢਿੱਡੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੱਢੇ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਪੋਟਲੀ ‘ਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਗੁੱਠਾਂ, ਕੋਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ਼ਕ ਹੁਸਨ ਦੇ ਭੇਤ ਇੱਕ ਮਿੱਠੀ ਜਿਹੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਚਾਚੀ ਕੋਲੋਂ ਖਿੱਲਰ ਹੀ ਗਈ ਤੇ ਖਿੱਲਰੀ ਵੀ ਏਕਣ ਜਿਵੇਂ ਦੀਵੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ।

ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿਚੜੀ ਪੱਕਣ ਲੱਗੀ:

ਮੁਸਕੇ ਹੋਏ ਗਭਰੀਟ ਕੰਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡੁਲ੍ਹਦੇ ਹਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰੋਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਿਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਸੁੱਟਦੇ, “ਨਵੇਂ ਚੰਨ ਦੀ ਰਾਮ ਬਈ...।” ਤੇ ਫੇਰ ਨਿੱਕੀ ਜੇਹੀ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰ ਮਾਰਦੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ।

ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਬੀਬੜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਉਏ ਆਪਾਂ ਨੇ ਰੋਲਾ ਕਾਹਨੂੰ ਪਾਉਣੈ, ਭੇਲੀ ਫੁੱਟ ਤਾਂ ਗੁੜ ਦੀ ਰੋੜੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ।”

ਬੁੱਢੇ ਠੇਰੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹਉਕਾ ਭਰਦੇ, “ਕਲਜੁਗ ਆ ਗਿਆ ਕਲਜੁਗ, ਅਸੀਂ ਵੀਹ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੇ ਕੁੜੀਆਂ ਮੁੰਡੇ ਨੰਗੇ ਹੀ ਖੇਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਰਲਕੇ, ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਗੱਲਾਂ।”

ਤੇ ਬੁੱਢੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਸਿਰ ਜੋੜ ਜੋੜ ਬੁਰਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਹੱਥ ਫਿਟਕਾਰਦੀਆਂ ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰਦੀਆਂ, “ਨਾ ਭਾਈ, ਖਲਾਉਣ ਦਾ ਲਾਡ, ਪਨ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਲਾਡ, ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਧੀ ਦਾ ਤਾਂ ਜੰਮਦੀ ਦਾ ਹੀ ਗਲ ਘੁੱਟ ਦੇਵੇ। ਐਹ ਨਤੀਜੇ ਨੇ ਦੋ ਦੋ ਗੁੱਤਾਂ ਦੇ। ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਸਮੀਆਂ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਬੱਈਆ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣੈ!”

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕੀਂ, ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਉਤੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਸਨ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਕੋਈ, ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।

ਤਾਂ ਵੀ, ਰੂ ਵਾਂਗ ਪੋਲੇ ਪੋਲੇ ਪੈਰ ਧਰਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੰਦੀ ਸਮਰਾਲੇ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਨੰਦੀ ਸਮਰਾਲੇ ਜੈਲਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰੀਕਣੀ ਸੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋ ਕੇ, ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠਣ ਮਗਰੋਂ ਅਖੀਰ ਬੁੱਢੇ ਪੈਨਸ਼ਨੀਏ, ਜੈਲਦਾਰ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤ, ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਜਮਾਦਾਰ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਈ ਨੂੰ ਵੀ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਾਲੇ, ਜਮਾਦਾਰ ਦੇ

ਘਰ ਨੰਦੀ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ, ਨੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਜਮਾਦਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਨੰਦੀ ਵਰਗਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ ਗਿਣਦੇ ਸਨ: “ਖਬਰੇ ਕਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਉੱਪਲ ਕੇ ਆਈ ਐ, ਚੁਹੜੀ ਐ ਕਿ ਚਮਾਰੀ, ਕੋਈ ਸਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ...!” ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਖੁਆਰੀ ਤੇ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਨਾਲ ਨੰਦੀ ਦਾ ਦਿਲ ਅੰਬਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਕਦੇ ਕੋਈ ਛੇਤ ਛਿੜ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਨੰਦੀ ਦਿਲ ਦਾ ਗੁਬਾਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬਾਹਾਂ ਉਲਾਰ ਉਲਾਰ, ਚਿਣਗਾਂ ਛੇੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅੱਗਾ ਪਿੱਛਾ ਪੁਣਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸ਼ਰੀਕਾ ਬਰ ਬਰ ਕੰਬਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਰੀਕਣੀਆਂ ਨੇ ਭੰਡ ਭੰਡ ਉਹਨੂੰ ‘ਛੱਟੀ ਹੋਈ’ ਧੁਮਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਨੰਦੀ ਏਨੀ ਬੁਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿੰਨੀ ਉਹਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜੈਲਦਾਰਾਂ ਦਾ ਘਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਨੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਹਥਿਆਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਬੜੇ ਨੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੁਣ ਨੱਕ ਭੰਨ ਸਕੇਗੀ। ਪਰ ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮਸੀਂ ਆਏ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਤੱਤ ਭੜੱਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਕੇ ਹੀ ਖੁੰਢਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤੇਲ ਦੇਖੋ, ਤੇਲ ਦੀ ਧਾਰ ਦੇਖੋ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਕੋਈ ਸੌਦਾ ਲੈਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬਿਰਜੂ ਬਾਹਮਣ ਦੀ ਹੱਟੀ ਉਤੇ ਆਈ। ਬਿਰਜੂ ਬਾਹਮਣ ਜਮਾਦਾਰ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨੰਦੀ ਸਮਰਾਲੇ ਦਾ ਵੀ ਮੁਲਾਹਜ਼ੇਦਾਰ ਸੀ। ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਓਹਲੇ ਖੜੇ ਕੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਬਿਰਜੂ ਬਾਹਮਣ ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਬੀਰ ਨੂੰ ਪੂਜਦਾ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਗਾਇਤਰੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀਰ ਅਤੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿੱਸੇ ਵੀ ਬੜੀ ਲਟਕ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਨੰਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸੰਘਣੀਆਂ ਸਲੇਟੀ ਮੁੱਛਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਸਕਾ ਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, “ਦੇਖ ਨੰਦ ਕੁਰੇ, ਕਚੀਰਾ ਨਾ ਕਰੀ, ਧੀ ਭੈਣ ਸਭ ਦੀ ਸਾਂਝੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਈ ਮੁਲਾਹਜ਼ੇ ਪੂਰਦੀ ਐ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਐਵੇਂ ਕਿਤੇ ਨਿਆਣੇ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲ ਪਏ।”

“ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਦਾਦੀ ਦਾ ਚੁੰਡਾ ਗੁਲੂਣ ਕੇ ਛੱਡਣੈ...!” ਨੰਦੇ ਅੰਗੂਠਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਮੁੱਕੀ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਬੋਲੀ, “ਬਈ ਫਿਰਦੀ ਐ ਰਕਾਨ, ਦਾਨੀ ਦੁਆਰਕਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਐ, ਜਈ ਖਈ ਨੂੰ ਬੁਲ੍ਹ ਕੱਢਦੀ ਐ, ਨੱਕ ਹੇਠ ਇ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਕੋਈ, ਹੁਣ ਫੇਰੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ ਹੇਠ ਸੋਟੀ...!” ਨੰਦੇ, ਜੈਲਦਾਰ ਦੇ ਘਰਵਾਲੀ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਰੀਕਣੀ, ਹਰ ਕੋਰ ਬੋਥੇ ਉਤੇ ਘੁਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

“ਨਾ ਬਈ ਸਰਦਾਰਨੀ, ਤੱਤ ਨਾ ਕਰ ਬਹੁਤਾ, ਦੇਖ ਸਿਆਣੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ: ਅਖੇ, ਵਾਰੇ ਸਾਹ ਨਾ ਭੇਤ ਸੰਦੂਖ ਖੁਲ੍ਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਜਾਨ ਦਾ ਜਿੰਦਰਾ ਟੁੱਟ ਜਾਏ... ਬੱਸ, ਐਨੀਓ ਅਰਜ ਹੈ ਸਾਡੀ।” ਬਿਰਜੂ ਬਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦਾ ਆਸ਼ਕ ਮਿੰਨਤਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ।

“ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਅਰਜ ਰਹਿੰਦੀ ਐ, ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਮੰਨਾ?”

“ਹੁਣ ਤਾਂ ਐਨੀਓ ਮੰਨ ਲੈ, ਨੰਦ ਕੁਰੇ, ਕੁੜੀ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋ ਜੂ!”

“ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹਰ ਕੁਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਜਰੂਰ ਕਰਨੀਆਂ!”

“ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿੱਕਣ ਮਰਜੀ ਆੜ ਰੱਖ, ਪਰ ਗਾਹਾਂ ਵਾਜ ਨਾ ਕੱਢੀ!”

“ਚਲ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ,” ਨੰਦੀ ਅੱਧੇ ਕੁ ਦਿਲ ਨਾਲ ਬੋਲੀ, ਤੇ “ਐਨਾ ਵੀ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਐ ਪਰ “ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਚਲੀ ਗਈ।

ਨੰਦੇ ਸਮਰਾਲੇ ਨੂੰ ਲਲੂਕ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਉੱਠੀ ਕਿ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਵੇ ਬਿਰਜੂ ਬਾਹਮਣ, ਐਨ ਚੁਰਾਹੇ ਵਿੱਚ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨ ਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਜੈਲਦਾਰੀ ਦਾ ਭਾਰ ਹਲਕਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਮੌੜ ਦਿੰਦਾ, ‘ਕਾਹਨੂੰ ਅੱਗਾ ਮਾਰਨੈ ਸਿਆਣੀ ਧੀ ਦਾ।’ ਪਰ ਨੰਦੀ, ਆਪਣੀ ਜੇਠਾਣੀ, ਹਰ ਕੋਰ ਜੈਲਦਾਰਨੀ ਨਾਲ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਜਰੂਰ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਇੱਕ ਦਿਨ ਘਗਰਾ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਜੈਲਦਾਰਨੀ ਵਲ ਚਲੀ ਹੀ ਗਈ, “ਪੈਰੀ ਪੈਨੀਆਂ ਬੋਥੋ।”

“ਸਾਈਂ ਜੀਵੇ, ਬੀਰ ਜੀਵੇ, ਦੇਹ ਨਰੋਈ, ਬੁਢ ਸੁਹਾਗਣ...।” ਹਰ ਕੋਰ ਨੇ ਬੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਧਾਰਾ 370- ਕੁਝ ਤੱਥ, ਕੁਝ ਸਵਾਲ

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਪ੍ਰੈੱਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ, ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵੰਡ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ, ਰਾਜਪਾਲਿਕਾ, ਵਿਧਾਨਪਾਲਿਕਾ, ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਖਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਫਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਹੀ
ਫੋਨ: +91-98158-02070

ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸੰਘੀ ਘੱਟਣ ਦੇ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਉੱਠ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ ਸਾਬਕਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜੱਜ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣਾ ਫਿਕਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਪਰੰਤ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਲਾਗੂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 370 ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 4 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਸੂਖ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੈਲਿੰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਸਟਿਸ ਨਰੀਮਨ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 370 ਨੂੰ ਮਨਸੂਖ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ

ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਮਦਨ ਲੋਕਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਸਬੰਧੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 370 ਨੂੰ ਮਨਸੂਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਗਲਤ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ।

5 ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 370 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 370 ਸਥਾਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਐਗਰੀਮੈਂਟ (ਕਰਾਰ) ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 370 ਆਰਜ਼ੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ।

ਧਾਰਾ 370 ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਸਬੰਧੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਨੇ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਤਾਈਦ ਜਸਟਿਸ ਸੂਰੀਆ ਕਾਂਤ, ਜਸਟਿਸ ਬੀ.ਆਰ. ਗਵੱਈ, ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਜੱਜ ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੋ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ "ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ" ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕਵੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਮਾਤਰ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਦੂਜੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਤਾਈਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਧਾਰਾ 370 ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਹਨ:

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 368 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਤਰੀਕੇ 'ਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਆਰਟੀਕਲ 368 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਕੇ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 367 (ਵਿਵਸਥਾ ਖੰਡ) ਵਿਚ ਖੰਡ (4) ਜੋੜਨ ਦੇ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 370

(1) (ਡੀ) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਆਰਟੀਕਲ 370 (3) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿਚ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਲਈ 'ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ, ਆਰਟੀਕਲ 370 ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧੀ ਧਾਰਾ 370 (3) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਜਟਿਲ ਅਭਿਆਸ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਿਉਂ ਸੀ:-

ਪੈਰਾ-389- ਹਾਲਾਂਕਿ 'ਵਿਆਖਿਆ' ਖੰਡ

ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਰਥ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੋਧ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਪੈਰਾ-400 - ਮਾਧਵ ਸਿੰਧੀਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 366 (22) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਆਰਟੀਕਲ 368 ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 370 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ 367 ਦੀ ਵਰਤੋਂ 370 'ਚ ਸੋਧ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਰੂਪ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਆਰਟੀਕਲ 370 ਦੀ ਸੋਧ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਆਰਟੀਕਲ 370 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 370 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 370 ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 370 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ:- ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਬਹਿਸ ਯੋਗ ਹਨ।

ਧਾਰਾ 370 ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੁਝ ਮੁੱਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ (ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ), ਉਹ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਕਾਨੂੰਨਦਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਤਿੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਖੇਤਰ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸੰਘ ਰਾਜ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿੱਲ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ, ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਲੈਂਦੇ।

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ 19 ਦਸੰਬਰ 2018 ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਸੰਸਦ (ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ) ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਮੰਗੀ। ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ। ਇਹ ਸੰਸਦ ਦਾ ਅਜੀਬ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਨੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ।

ਜੇਕਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਇਸ ਸਬੰਧੀ

ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਹਾਨੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 370 ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੁਛੇਦ ਸੀ, ਜੋ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੁਵੰਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਗ-21 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 370 ਦੇ ਬਰਖਾਸਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ 2-3 ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ ਫੈਲਿਆ। ਇਥੇ ਚੋਣ ਅਮਲ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰੁਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 370 ਧਾਰਾ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਚੋਣ 30 ਸਤੰਬਰ 2024 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਰਾਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਂ ਨਿਯਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 370 ਦੇ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਮਰੋਤ ਕੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘਵਾਦ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ?

ਭੇਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਸੀਸ ਬੁਝਬੁਝਾਈ, "ਪੀੜ੍ਹੀ ਲੈ ਲੈ ਨੰਦ ਕੁਰੇ!" ਪੀੜ੍ਹੀ ਉੱਤੇ ਬਹਿੰਦਿਆਂ, ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਨੰਦ ਕੌਰ ਹੌਲੀ ਵਾਜ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ, "ਇਕ ਗੱਲ ਕਰਨ ਆਈ ਆਂ ਮੈਂ ਤਾਂ... ਤੈਂ ਨੂੰ ਕੁਸ ਸੁਣਿਆ ਬੋਝੇ?"

"ਨਾ ਬੁਝੂ...!" ਹਰ ਕੌਰ ਬੋਝੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਡੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ।

"ਦੇਖ ਬੋਝੇ, ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਜੇ ਦੁੱਖ ਮੰਨੀਦੈ ਤਾਂਹੀ ਆਹ ਨਿਕਲਦੀ ਐ, ਆਪਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹੀਏ, ਪਰ ਧੀ ਜੇਹੀ ਤੇਰੀ, ਜੇਹੀ ਮੇਰੀ..."

ਹਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਾਲਜਾ ਪੱਕ ਪੱਕ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, "ਲੈ ਕਿਤੇ ਦੋ ਤਾਂ ਨੂੰ ਕਮਲੀਏ।" ਉਹਨੇ ਖੁਸ਼ਕ ਹੁੰਦੇ ਸੰਘ ਵਿਚੋਂ ਮਸੀਂ ਆਖਿਆ।

ਨੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸੁਣਕੇ ਜ਼ੈਲਦਾਰਨੀ ਉਲਟਾ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਈ ਤਾਂ ਅੱਜ ਉਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਦੀ ਛੋੜ ਝਾੜ ਕੇ ਹੀ ਛੱਡੇਗੀ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬੋਲ ਕੇ, ਅਪਣੱਤ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਭੇਤ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਸਾਰੀ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ।

ਹਰ ਕੌਰ ਬੋਝੇ ਨੇ, ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ, ਸਿਰ ਦਾ ਦੁੱਪਟਾ ਲਾਹ ਕੇ ਨੰਦ ਕੌਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, "ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ, ਦੇਖੀਂ ਨੰਦ ਕੁਰੇ, ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕੂਰ ਕੂਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।"

ਨੰਦੀ ਸਮਰਾਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ, ਉਹ ਬਿੜਕੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ,

"ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪਾਪ ਨਾ ਚੜ੍ਹਾ ਬੋਝੇ, ਮੈਂ ਕਾਹਨੂੰ ਕਹਿਣੈ ਕਿਸੇ ਕੋਲ, ਮੇਰਾ ਘਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨੂੰ ਮੱਚੁ। ਇੱਕ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਚੱਲ ਕੇ ਜਰੂਰ ਆ ਗਈ।"

"ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚੱਲ ਕੇ ਤੂੰ ਜੰਮ ਜੰਮ ਆ, ਆਹ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰਾ ਧੌਲਾ ਝਾਟਾ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕੰਨੀ ਗੱਲ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ, ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਮੇਰੇ ਭਾਮੇਂ ਸੌ ਛਿੱਤਰ ਮਾਰ ਲੈ।"

"ਐਂ ਨਾ ਕਹੁ ਬੋਝੇ, ਐਂ ਨਾ ਕਹੁ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੀਖਾਂ ਉੱਤੇ ਭੁੱਜਦੀ ਰਹੀ ਆਂ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਜਾਣਦੈ, ਕਿੰਨਾ ਸੱਲ ਹੁੰਦੈ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਜੀਉਣ ਦਾ।"

"ਨੰਦ ਕੁਰੇ, ਤੂੰ ਬੜੀ ਮੈਂ ਛੋਟੀ..."

ਹਰ ਕੌਰ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ।

"ਮਾਹਾਂ ਮੇਰਾ 'ਚ ਕੌਣ ਬੜਾ ਛੋਟਾ ਬੋਝੇ।"

"ਨੰਦ ਕੁਰੇ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ!" ਹਰ ਕੌਰ ਵਰਗਾ ਨਿਮਾਣਾ ਅੱਜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

"ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਵਿਸਾਹ ਕਰ ਬੋਝੇ- ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਣ- ਬੱਸ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਣ..." ਭਰੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਿਆਂ, ਨੰਦੀ, ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਵਗ ਤੁਰੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਘਰਾਲਾਂ ਪੂੰਝਣ ਲੱਗੀ।

ਲੱਖ ਰੰਜੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਤਰਸਦੀ ਨੰਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਵਿਸਾਹਘਾਤ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਵਿੱਚੋਂ ਵਿੱਚ ਸੁਲਘਦੀ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ; ਪਰ ਅਜਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਧੁਖਦੀ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਵਾਹ ਲਗਦੀ, ਇਹ ਭੇਤ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ

ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਚ ਚਿਠੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਗੜਕਦੇ, ਦੇ ਸੁਰਬੀਰ ਅਜੀਤ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਦੇ ਵਢਿਓ ਸਰੀਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿੱਕਾਂ 'ਚ ਖੁਭਿਓ ਤੀਰ।

ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਨਿੱਕਲਿਆ ਉਹ ਹਿੰਦ ਦਾ ਪੀਰ ਮਾਛੀਵਾਤੇ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ 'ਚ ਸੁੱਤਾ, ਉਹ ਉੱਚ ਦਾ ਪੀਰ ਯਾਰਤੋਂ ਦੇ ਸੱਬਰ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਉਹ, ਜਾਂਬਾਜ਼ ਫਕੀਰ।

ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਫਰਮਾਨ, ਕਾਹੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਕੇ ਕੀਤੇ, ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟਣ ਦੇ ਐਲਾਨ। ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਪਾਤੇ ਉਹ ਬਦਾਵੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਰੇ, ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਕਲਾਵੇ। ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਦੀ ਲਲਕਾਰ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਛਤਾਵੇ।

ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਕਮਰ ਕੱਸਾ ਖੋਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਅਰਾਮ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮੁੜਨਾ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਂਸੀ ਛੱਡ, ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਤੁਰਨਾ।

ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਨੰਦੇਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੰਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲਾਣਾ।

ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਲੋਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਲਿਆਂ 'ਤੇ ਤੁੱਲਦੇ, ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਸ ਮਰਦ ਅਗੰਮਤੋਂ ਦੀ, ਲਾਸਾਨੀ ਦਾਸਤਾਨ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੇਤੂ ਮੈਦਾਨ।

ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਥਾਪੜਾ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰਿਆ, ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦਲੇਰ ਮਸਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਿੱਕਾਂ 'ਤੇ ਮੇਹਲਦਾ ਉਹ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ।

ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨੇ ਉਹ ਲਾਸਾਨੀ ਤਵਾਰੀਖਾਂ, ਛੇ ਪੌਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, 14 ਪੌਰ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨਗਾਰੇ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਸਰਸਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

ਸਾਡੇ ਜੁੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਬਣੀ ਛੇੜਦੀ ਹੈ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਕੰਧ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਹੱਡਾਂ ਨੂੰ ਠਾਰਦੀ, ਬੁਰਜਾਂ ਦੀ ਠੰਡ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਤੋਰੇ, ਉਹ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਮੌਤੀ ਮਹਿਰੇ ਦੇ ਅਹਿਸਾਨ ਤੇ ਗੰਗੂ ਦੇ ਧੋਧੇ।

ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਜੋ ਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਨੱਚੇ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਤੇ ਸਿਰਤਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਬਿਜਲੀਆਂ ਵਰਗੇ ਸਨ, ਉਹ ਜਾਬਾਜ਼ ਰੰਗ ਰੱਤੇ।

ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰਹਿਣਗੇ

ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਖੜਕਿਆ ਖੰਡਾ, ਗੰਗੂ ਦੇ ਨੱਕ 'ਚ ਪਾਈਆਂ ਨਕੇਲਾਂ ਤੇ ਮੁੜ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਝੰਡਾ ਸਾਡੇ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚ ਵਸਿਆ ਹੈ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨੇ ਸੁੱਖੇ ਤੇ ਮਹਿਤਾਬ ਮੱਸੇ ਰੰਗਤ ਦਾ ਗਾਟਾ ਲਾਹ ਕੇ ਉੱਡੇ ਉਹ ਬਾਜ।

ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਹੇਗੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਾਨ ਮੱਤੀ ਹਿਸਟੋਰੇ ਸਚਾਈ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਉੱਤੇ ਵਿਚਟੋਰੇ ਸਾਨੂੰ ਦੁੱਪਟਿਆਂ ਤੇ ਦਸਤਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ ਡਾਣਸੀਵਾਲੀਆ ਇਹ ਸਾਡੀ ਪਛਾਣ ਹੈ।

ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਾਗਰਾਂ ਨੂੰ, ਤਰ ਕੇ ਲੰਘੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ 'ਚੋ, ਲੜ ਕੇ ਲੰਘੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਐਂਥੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ, ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੰਘੇ ਇਤਿਹਾਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ 'ਚੋ, ਮਰਕੇ ਲੰਘੇ ਇਤਿਹਾਸ।

ਹਥੇਲੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾਨ ਅਤੇ ਸੀਸ ਧਰ ਕੇ ਲੰਘੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ 'ਤੇ, ਸੜ ਕੇ ਲੰਘੇ ਇਤਿਹਾਸ ਠੰਡਿਆਂ ਬੁਰਜਾਂ 'ਚੋ, ਠਰ ਕੇ ਲੰਘੇ ਇਤਿਹਾਸ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਨਾਲ, ਅੜ ਕੇ ਲੰਘੇ ਇਤਿਹਾਸ। ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਹਿਣਗੇ ਡਾਣਸੀਵਾਲੀਆ ਇਹ ਬਾਗ ਸਦਾ ਆਬਾਦ ਰਹਿਣਗੇ।

-ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਾਨਸੀਵਾਲ
ਫੋਨ: 778 863 2472

ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ

ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੌਖਾ ਅਤੇ ਦਿਲ ਖਿੱਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਐਂਕਰ, ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਅਤੇ 'ਚੋਣ ਮਾਹਿਰ' ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ 'ਮੋਦੀ ਦੇ ਜਾਦੂ' ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੋਰ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਖਾਸਕਰ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਥਾਹ ਉਰਜਾ, ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਜਨਤਕ ਅਪੀਲ ਸਦਕਾ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ ਵਰਗੇ ਸਥਾਨ

ਵਾਲਾ ਆਲਮ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਰਲੇ ਆਗੂ ਦੀਆਂ 'ਅਲੌਕਿਕ' ਖੂਬੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਲ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮਹਿਜ਼ ਬੰਦੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (ਬ) ਟਰੋਲ ਆਰਮੀ (ਆਨਲਾਈਨ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕਰਨ ਤੇ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ) ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨਫਰਤ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਇਹ ਜ਼ਖਮ ਇੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੁਨਰ-ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਦਲਵੀਂ/ਆਜ਼ਾਦ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਢੁਕਵੀਂ ਅਤੇ 'ਰਣਨੀਤੀਆਂ' ਜਾਂ 'ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ' ਰਾਹੀਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣ।

ਆਧਾਰ ਕਾਫ਼ੀ ਫੈਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਓ.ਬੀ.ਸੀਜ਼ (ਹੋਰ ਪਛੜੇ ਵਰਗ) ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਦੀਵਾਸੀ/ਕਬਾਇਲੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੱਤਾ ਦੇ ਖਾਹਿਸ਼ਮੰਦ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਉਸ 'ਜੋਤਨ ਵਾਲੀ' ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਕਰੀਬੀ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਆਪਣਾ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਸਟੇਟ/ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹਰਮਨਪਿਆਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ, ਮਹਾਤਮਾ ਜੋਤੀਰਾਓ ਫੂਲੇ ਤੇ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਮੋਲਾਨਾ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਆਜ਼ਾਦ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰਥਕ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਕਿਆਵੇਲੀਅਨ 'ਰਣਨੀਤੀਆਂ' ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਰਜੀ ਗਈ 'ਵੱਡ ਆਕਾਰੀ' (ਲਾਰਜਰ ਦੈਨ ਲਾਈਫ) ਦਿੱਖ, ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ ਉਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਹਾਲੀਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ 'ਮੋਦੀ ਮੋਦੀ' ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਇਆ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਸਾਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਡਿੱਗਦੀ ਹੋਈ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਾਂਝੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ; ਇਹ ਸੰਵਾਦ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਦਇਆਵਾਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਸੰਵਾਦਮਈ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਨਿਘਾਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਕੀਲੇ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਗਰੂਕ ਤੇ ਚੇਤਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਜੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦੀ ਪੂਜਾ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿਆਸਤ (ਜਿਹੜੀ ਸਿਆਸਤ ਸਟੇਟ/ਰਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਭਲਾਈ ਨੀਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮੁਫ਼ਤ ਵੈਕਸੀਨ ਜਾਂ ਮੁਫ਼ਤ ਰਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁੰਗੋੜ ਕੇ ਮਹਿਜ਼ ਦਾਨ/ਖੈਰਾਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ 'ਮਸੀਹਾ' ਦੀਆਂ ਸੋਗਾਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ) ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੀਰਜ ਤੇ ਦਇਆ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਰਚਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ; ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਆਧਾਰਿਤ ਮੁਫ਼ਤਖੋਰੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਜ਼ਾਮ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੀ ਦੋਸਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਲੜਾਈ ਹੈ।

ਅਵਿਜੀਤ ਪਾਠਕ

ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੱਕ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੋਣ ਮਾਹਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਧਿਰ ਮੰਨ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਇਸ ਸਰੂਰ ਅਤੇ ਹਾਰ ਗਿਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਹੋਰ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ: ਭਾਜਪਾ ਜਿਸ ਸਿਆਸੀ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰਾਹੀਂ ਵਾਜਬ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਸੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਸਾਡੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣ!

ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਤੱਤੇ/ਉਗਰ (ਮਿਲੀਟੈਂਟ) ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਰਾਹੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਰਮ ਹਿੰਦੂਤਵ ਵਰਗੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਮਲ ਨਾਥ ਵਰਗੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਾਤ ਆਧਾਰਿਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਾ ਤਰਕ ਵੀ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਪ੍ਰਤੀ ਖਿੱਚ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਟੀਕ ਰਣਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਜਪਾ ਹੁਣ ਮਹਿਜ਼ ਉੱਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਕੁਲੀਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਾਲ ਫੈਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੱਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਿਆਰ, ਕਰੁਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਜੋਂ ਮੁੜ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਅਤੇ ਨਾਰਾਇਣ ਗੁਰੂ ਵਰਗੇ ਸਾਡੇ ਮਹਾਨ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਹਿਨੁਮਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਬਹੁਲਵਾਦ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਅਤੇ ਦਿਆਲੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾ ਕੇ ਚੱਲ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ

ਤਰੀਕੇ ਸਾਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਡਿੱਗਦੀ ਹੋਈ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਾਂਝੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ; ਇਹ ਸੰਵਾਦ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਦਇਆਵਾਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਸੰਵਾਦਮਈ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਨਿਘਾਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਕੀਲੇ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਗਰੂਕ ਤੇ ਚੇਤਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਸਲਨ, ਹਾਵੀ ਸਿਆਸੀ ਵਿਖਿਆਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰੀ ਖੂਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ: (ੳ) ਹਿੰਦੂਤਵ-ਪਿਆਰ ਤੇ ਕਰੁਣਾ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ, ਰਾਸ਼ਟਰ/ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ ਵਜੋਂ; (ਅ) ਵਿਅਕਤੀ ਪੂਜਾ

ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਪ੍ਰਤੀ ਖਿੱਚ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਟੀਕ ਰਣਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਜਪਾ ਹੁਣ ਮਹਿਜ਼ ਉੱਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਕੁਲੀਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਾਲ ਫੈਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੱਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਿਆਰ, ਕਰੁਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਜੋਂ ਮੁੜ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਅਤੇ ਨਾਰਾਇਣ ਗੁਰੂ ਵਰਗੇ ਸਾਡੇ ਮਹਾਨ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਹਿਨੁਮਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦੀ ਪੂਜਾ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿਆਸਤ (ਜਿਹੜੀ ਸਿਆਸਤ ਸਟੇਟ/ਰਿਆਸਤ

ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ?

ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਦ, ਗਊ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਜਾਂ ਦੇਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੰਦਰ ਭਲਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ! ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਭੀੜ ਮਾਣਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਪੂਜਨੀਕ ਗਊ ਮਾਤਾ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਮੇਰੀ ਲਿੰਚਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਅਹੁਲੇ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਦੇਵਤਾ ਬਹਿਸ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਤਰ

ਸੰਸਦ 'ਚ ਬਹਿਸ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ

ਰਾਜੇਸ਼ ਰਾਮਚੰਦਰਨ

ਮੌਖਿਕ ਦਵੰਦ ਹੈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਵਟਾਂਦਰਾ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਏ ਹੋਏ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੁਜਾਰੀ ਭਾਵ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਇਸ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੁਜਾਰੀ ਬਾਹਰ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਗਰਾਨ ਅਫਸਰ, ਭਾਵ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਲਾਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਹਲੇ ਧੁੱਪੇ ਬੈਠੇ ਹੋਵੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੈਲਫੀਆਂ ਲੈਣ ਜਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਤੇ ਹਾਸੇ ਠੱਠੇ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਬਦਬੇ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ 146 ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਬਹਿਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਝਟਕਾ ਹੈ।

ਦੇ ਬੈਚ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੀ ਹੈ? ਜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੰਡਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੀਖਿਅਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਦ 2.0 ਮਜ਼ਾਕ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਮੂਰ ਹੈ? ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਟੋਕਾ ਟਾਕੀ, ਕਾਂਟ ਛਾਂਟ ਅਤੇ ਹੋ-ਹੱਲਾ, ਵਾਕਆਉਟ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਕਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨਸ਼ਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਾਜਬੀਅਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤਿੱਖੇ ਬਹਿਸ-ਮੁਬਾਹਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੱਕਤ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਨਵਾਂ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨਸ਼ਾਸ਼ੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਮਲ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਜਲੌਅ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਬਣਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਭਵਨ ਤਦ ਨਕਾਰਾ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਤਲਿਆਂ ਵਿਚ ਧੁੰਧੇ ਵਾਲੇ ਕਨੱਸਤਰ ਛੁਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਵਿਜ਼ਟਰ ਗੈਲਰੀ 'ਚੋਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਾਡੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਮਲਾ ਸੀ। 13 ਦਸੰਬਰ 2001 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਭਵਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗਹਿਗੱਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਅੱਠ ਬਹਾਦਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਤਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਐਲਕੇ ਅਡਵਾਨੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ

ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੀ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਖਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਇੱਕਸ਼ਾਫ ਹੀ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ 'ਸਟੋਰੀ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਹਿਸ-ਮੁਬਾਹਿਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈਣ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਇੱਕਸ਼ਾਫਾਂ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਤਸੱਵਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਨਾਅਰੇ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭਾਪਤੀ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੁਰਖੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਦਬਾਓ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਓਨਾ ਵੱਡਾ ਹੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਂਝੀ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਚ ਬਿਠਾਉਣ ਤੱਕ ਵੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਜਾਂ ਛਿੱਬੀ ਪਈ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਦਬਾਓ ਥੱਲੇ ਝਿਪਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਸੰਸਦੀ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਸਰਪਟ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬੀ ਪੈਂਤੜਾ ਵਿਉਂਤ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਠੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗ਼ੈਰ-ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ਪਰ ਇਥੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਰੰਕੁਸ਼, ਬੇਕਿਰਕ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੈਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਦਿੱਖ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਂਦੀ ਸਗੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲਕਬਾਂ ਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦਤ ਹੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ।

ਬਹੁਗਹਲ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਸੰਨ੍ਹ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਬੈਠ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਆਦਤ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕੀ। ਤਦ ਮੰਦੇਭਾਗੀ 'ਮਜ਼ਬੂਤ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਮੁੜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਬੋਲਣਾ ਯਾਨੀ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚਰਚਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕਾਰਨ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਦੇ ਰੋਲੇ ਰੱਪੇ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੋਲੇ ਰੱਪੇ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਲਾਭ ਆਪ ਘੱਟ ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਬੋਲ ਕੇ ਹੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
ਫੋਨ: 825 925 4032

ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਬੋਲੇਤੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਅਤੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਦਿਮਾਗੀ ਉਰਜਾ ਵੀ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵੀ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਘੱਟ ਬੋਲਣਾ ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਪੇਸ਼ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉੱਥੇ ਵੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਘੱਟ ਬੋਲਣਾ ਜਾਂ ਹੌਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਣਾ, ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕੀ, ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਔਖਾ ਬਹੁਤ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਬੋਲਣਾ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਚੁੱਪ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਕੱਲਾਪਨ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬੋਲਣਾ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਠਾਂ ਬੈਠੇ ਰੋਲੇ ਰੱਪੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜੇਕਰ ਬੁਲਾਰਾ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਖਲੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਵੀ

ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬੋਲਣ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ ਰਹਿ ਕੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰ ਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਅ ਘਟਦਾ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਸੁਚੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਬਾਅ ਜਾਂ ਡਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸ਼ਾਂਤ, ਅਰਾਮਦਾਇਕ ਅਤੇ ਸੁਖਾਵੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਜਾਂ ਅਕਾਉਪਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵੇਲਾ ਵਿਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਰੋਲੇ ਰੱਪੇ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਕਸਰ ਦੁਜਿਆਂ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੋਲਣਾ ਨਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁੱਸੇ ਸਮੇਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਜਦ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਜਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਦਾ ਹੱਲ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜਵੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਭਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸੁਹਿਰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਸਿਆਣਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗਾਲੀ ਗਾਲਚ, ਭੱਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਬੋਲੇਤੀ

ਖੱਪ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਲਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਗੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਚੁੱਪ ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਥਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸਰੋਤਾ ਵੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਚੁੱਪ ਹੀ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮੁਰਖ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੋਧਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸਦੀ ਚੁੱਪ, ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਸਿੱਠੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨੋਂ ਵੀ ਲੱਥ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮਸ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲਣਾ ਕਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣਾ ਕਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਵੀ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਕਿ ਕਦੋਂ, ਕੀ, ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਬੋਲਣਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਦੁਜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੇ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੁਚਿਤੀ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਲੜਾਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜਦ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੜਾਕਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਮਸ਼ਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਾਵੀਂ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਰਹਿਤ ਚੁੱਪ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਚੰਗੇ ਸਰੋਤਾ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਈ ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਜਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਢੱਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਘੱਟ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੀਮਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਟਾਫਟ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤਾ ਤੇ ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਜੀਵਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜੀਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪਤਾਪਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਚੈਲੇਂਜ ਨੂੰ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਚੈਲੇਂਜ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਤੇ ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲਣ ਕਰਕੇ ਕਲੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਘੱਟ ਅਤੇ ਠਰੇਮੇ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿਆਣਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲਣ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਝਗੜਨ ਅਤੇ ਗਾਲੀ ਗਾਲਚ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਸਿਆਣੇ ਮਨੁੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਕਈ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲੋਂ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜੱਜ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਆਣਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਫਤਰ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਫਜ਼ੂਲ ਬੋਲਣਾ ਨਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵੱਲ ਸੰਜੀਦਗੀ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਹਾ "ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰ ਤੇਰਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਮੈਂ ਕੱਢਦਾ ਹਾਂ।" ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਏ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਇਹ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਿੰਗਾ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਡਿਸਕਾਊਂਟ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।" ਗਾਹਕ ਨੇ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ, "ਜਨਾਬ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?" ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਢਿੱਲਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ "ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ

ਕਿਹਾ ਹੈ।" ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਢਾਬੇ 'ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਅੱਜ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?" ਢਾਬੇ ਵਾਲੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਹਾ, "ਕਿਉਂ ਤੈਨੂੰ ਜੋ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਦਸ, ਉਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।" ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੋਲੇਤਾ ਜਵਾਬ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਝਿੜਕਦਿਆਂ ਮਾਪੇ ਕਈ ਫਜ਼ੂਲ ਧਮਕੀਆਂ ਤੇ ਡਰਾਵੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਡਰਾਵੇ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੋਲੇਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਰਕ ਰਹਿਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਸਭਾ, ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸੱਥਾਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਢਾਬਿਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇਕੱਠਾਂ, ਦਰਖਤਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠੇ ਵਿਹਲਤਾਂ ਜਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਬੋਲੇਤਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗਾਲੀ ਗਾਲਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਮੰਤਰੀ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਇਵੇਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਕੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੇ। ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤੇ ਘਟੀਆ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤ ਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨਾ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀਆਂ ਨਾਂਹ ਪੱਖੀ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜੁਬਾਨ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਬੋਲੇਤੀਆਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਦਰ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿੱਥੇ ਫੋਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਉੱਥੇ ਸੁਚੱਜੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਫੋਰਨ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦਾ ਸਫਲ ਨਾਵਲ - 'ਇੱਕ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਕਾਸ਼ਟੀ...'

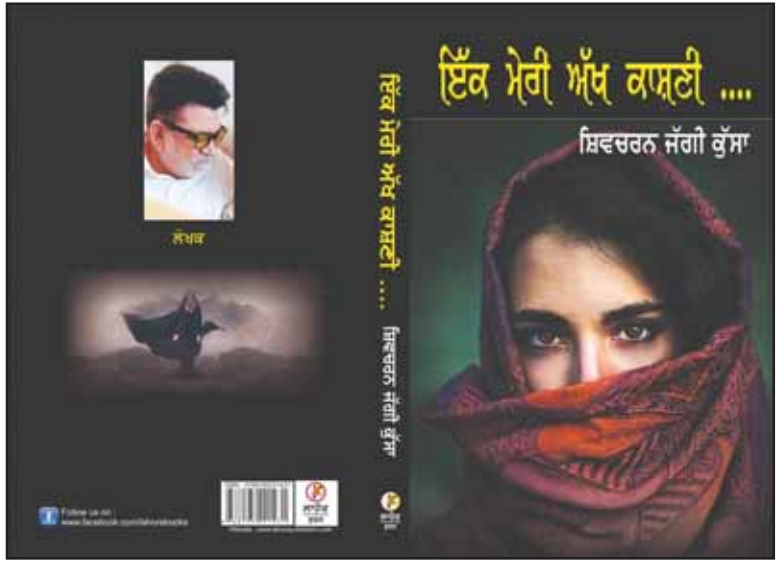
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੌੜ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ਸਾਡੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਗੰਢਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਨਾਵਲਕਾਰ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਦੇਵਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪਰਖ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹਥਲਾ ਨਾਵਲ "ਇੱਕ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਕਾਸ਼ਟੀ..." ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੀੜਤ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਖੁੰਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ

ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਭੰਮਰਾ
ਫੋਨ: +91-98156-93449

ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਅਜੋਕੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਬੇਬਸੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਖੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਲਾਲਚੀ ਵਤੀਰਾ ਅਜੋਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੋਝਾ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੌੜ ਵਿਚ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਲਿਸਮੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵੀ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਸਰ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ

ਗਈ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਨਾਵਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖਿਡਾਰਨ ਬਣਨ ਦਾ ਅਧੂਰਾ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਦੀ ਅਮਨ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਬੇਗ਼ੈਰਤ ਦਾਦੀ ਸਦਾ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਬੇਬੇ ਮੇਰੀ ਇੱਕ...! ਥੋੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਚਾਅਵਾਂ ਮਲੂਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਅਤੀ

ਸੀ, ਜਣੇ ਖਣੇ ਦਾ ਆਖਾ ਮੰਨ ਕੇ, ਸੀਲ ਕੁੱਕੜ ਬਣ ਕੇ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ...। ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਧੀ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਮੈਂ ਇਸ ਸ਼ਰਾਬੀ ਤੇ ਲੁੱਚੇ ਰਿੱਛ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਣੈ...। ਥੋੜੀ ਖਾਤਰ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਬੜੇ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰ ਲਏ, ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਮੰਨ ਲਿਆ

ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਹੰਢਾ ਲਿਆ...। ਪਰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਦੇ ਚਾਅਵਾਂ ਮਲੂਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ...। ....ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖਿਡਾਰਨ ਬਣਾਉਂਗੀ...। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਝਾਕ ਨਾ ਰੱਖਿਓ ਤੇ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਿਓ...! ਅਮਨ ਨੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ

ਸੁਧਰ ਜਾਂਦੀ। ਬੈਰ ਅਜੋਕੀ ਔਰਤ ਦੀ ਇਸ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਲਾਮ ਹੈ! ਹੁਣ ਤਾਕਤ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਹੀ ਮਾਅਨੇ ਉਸ ਲਈ ਕੀ ਹਨ... ਉਹ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਮਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਏਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ!

ਨਾਵਲਕਾਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਪਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਕੋਹੜ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ, ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ, ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਗ਼ੈਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਆਖਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਝੱਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਵਲਕਾਰ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਰ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਤਕੜਾ ਹੱਕਾ ਦੇ ਕੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਧਰ ਜਾਂਦੀ। ਬੈਰ ਅਜੋਕੀ ਔਰਤ ਦੀ ਇਸ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਲਾਮ ਹੈ! ਹੁਣ ਤਾਕਤ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਹੀ ਮਾਅਨੇ ਉਸ ਲਈ ਕੀ ਹਨ... ਉਹ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਮਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਏਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ!

ਨਾਵਲਕਾਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਪਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਕੋਹੜ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ, ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ, ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਗ਼ੈਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਆਖਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਝੱਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਵਲਕਾਰ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਰ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਤਕੜਾ ਹੱਕਾ ਦੇ ਕੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ 40 ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਰਚੇਤਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 25 ਨਾਵਲ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ "ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਯਥਾਰਥ" ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ 19 ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਛੇ ਨਾਵਲ ਹੋਰ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਥਲਾ ਨਾਵਲ ਉਸਨੇ ਦੋ-ਢਾਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮਰਹੂਮ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਟੀ "ਲਾਲੀ" ਦੀ

ਪੁਸਤਕ ਸਮੀਖਿਆ

ਲੰਮੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ ਹਿੰਦੀ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ "ਐੱਨ.ਆਰ.ਆਈ" ਬਣਨ ਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਾਵਲ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਇਲ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੈਰੀ ਵਰਗੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੋਝੇ ਅਨਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ' ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਵਰਣਨ ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰਕਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਏਨੀ ਸਿੱਦਤ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। 'ਲਾਹੌਰ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ ਲੁਧਿਆਣਾ' ਦੁਆਰਾ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਨਾਵਲ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਕੱਢ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਪੁੱਝਤਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਔਰਤ ਦੀ ਨਵੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਨਾਵਲ "ਇੱਕ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਕਾਸ਼ਟੀ..." ਬੜੇ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਨਾਵਲ ਹੈ। ਸ਼ਾਲਾ ਉਸ ਦੀ ਕਲਮ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰੋਸਾਈ ਰਹੇ!

ਫਿਲਮ 'ਜੋਰਮ' ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰ ਮਨੋਜ ਬਾਜਪਾਈ।

ਜੋਰਮ ਦਾ ਜੋਰ

ਉਘੇ ਅਦਾਕਾਰ ਮਨੋਜ ਬਾਜਪਾਈ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਜੋਰਮ' ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਓਨੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿੰਨੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਸੰਜੀਦਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਦੇਵਾਸ਼ੀਸ਼ ਮਖੀਜਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਬਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮਨੋਜ ਬਾਜਪਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਨੀਸ਼ਾ ਚੈਟਰਜੀ, ਸਮਿਤਾ ਤਾਂਬੇ, ਮੁਹੰਮਦ ਜੀਸ਼ਾਨ ਅਯੂਬ, ਮੇਘਾ ਮਾਥੁਰ, ਰਾਜਸ਼ਿਰੀ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ 2023 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੋਈ ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਜਦੋਂ 8 ਦਸੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਰਿਵਿਊ ਤਾਂ ਬਥੇਰੇ ਚੰਗੇ ਹੋਏ ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਫਿਲਮ 'ਜੋਰਮ' ਬਾਪ ਅਤੇ ਧੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਨਿਜ਼ਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੂਝਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਅੰਧਾਧੁੰਦ ਕਟਾਈ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮਨੋਜ ਬਾਜਪਾਈ ਨੇ ਜੋ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਤਨੂਜਾ: ਬੀਤੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤਾਂ

ਬੀਤੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਉਘੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਕਾਜੋਲ ਦੀ ਮਾਂ ਤਨੂਜਾ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਬਾਰੇ ਫਿਲਮੀ ਚਰਚਾ ਇਕ

ਜਗਜੀਤ ਸੇਖੋਂ

ਵਾਰ ਫਿਰ ਛਿੜ ਪਈ।

ਤਨੂਜਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਤਨੂਜਾ ਸਮਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸ਼ੋਭਾ ਸਮਰਥ ਅਤੇ ਉਘੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੁਮਾਰ ਸੇਨ ਸਮਰਥ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂਤਨ ਵੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਸਤੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਨੂਜਾ ਦੀ ਦਾਦੀ ਰਤਨ ਬਾਈ ਵੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੀ। ਤਨੂਜਾ ਦੀ ਦੋਨੋਂ ਧੀਆਂ ਕਾਜੋਲ ਅਤੇ ਤਨੀਸ਼ਾ ਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਜੋਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਪਰ ਤਨੀਸ਼ਾ ਨੂੰ ਓਨੀ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ।

ਤਨੂਜਾ ਨੇ ਬੰਗਲਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ 'ਮੇਮ ਦੀਦੀ', 'ਚਾਂਦ ਔਰ ਸੂਰਜ', 'ਬਹਾਰੇਂ ਫਿਰ ਭੀ ਆਏਗੀ', 'ਜਿਊਲ ਬੀਫ', 'ਨਈ ਰੋਸ਼ਨੀ', 'ਜੀਨੋ ਕੀ ਰਾਹ', 'ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ', 'ਹਾਥੀ ਮੇਰੇ

ਸਾਥੀ', 'ਅਨੁਭਵ', 'ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ', 'ਦੋ ਚੋਰ' ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਜੋੜੀ ਅਦਾਕਾਰ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਅਤੇ ਉਤਮ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਖੂਬ ਜੰਮੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤਨੂਜਾ ਨੇ ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਤਨੂਜਾ ਦਾ ਜਨਮ 23 ਦਸੰਬਰ 1943 ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ 80 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 1973 ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ਼ੋਮੂ ਮੁਖਰਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਸ਼ੋਮੂ ਮੁਖਰਜੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ 'ਨੰਨੂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ', 'ਫਿਫਟੀ ਫਿਫਟੀ', 'ਲਵਰ ਬੁਆਏ', 'ਪੱਥਰ ਕੇ ਇਨਸਾਨ' ਅਤੇ 'ਸੰਗਦਿਲ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ: 'ਏਕ ਬਾਰੇ ਮੁਸਕਰਾ ਦੋ' ਅਤੇ 'ਛੋਲਾ ਬਾਬੂ'। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ। 10 ਅਪਰੈਲ 2008 ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਤਨੂਜਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ 1950 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਹਮਾਰੀ ਬੇਟੀ' ਨਾਲ ਆਪਣੀ

ਭੈਣ ਨੂਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਤਨੂਜਾ ਦਾ ਰੋਲ ਬਾਲ ਕਲਾਕਾਰ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ 1960 ਵਿਚ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਛਬੀਲੀ' ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਰੋਲ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਤਨੀਸ਼ਾ ਦੀ ਮਾਂ ਸ਼ੋਭਾ ਸਮਰਥ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀਰੋਇਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂਤਨ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਉੱਝ, ਬੜੇਰ ਬਾਲਗ ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਹਮਾਰੀ ਯਾਦ ਆਏਗੀ' ਸੀ ਜੋ 1961 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਕਿਦਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਕਪੂਰ, ਮਧੂਬਾਲਾ ਅਤੇ

ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਵਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮੀ ਪਰਦੇ ਉਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਤਨੂਜਾ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਚਰਚਾ ਫਿਲਮ 'ਬਹਾਰੇਂ ਫਿਰ ਭੀ ਆਏਗੀ' ਨਾਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀਰੋਇਨ ਵਾਲੇ ਰੋਲ ਮਿਲਣੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਫਿਰ ਚੱਲ ਸੋ ਚੱਲ। ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ 'ਜਿਊਲ ਬੀਫ' ਲਈ ਫਿਲਮਫੇਅਰ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਸਹਾਇਕ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ। ਤਨੂਜਾ ਨੇ ਬੰਗਲਾ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਖੂਬ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ।

ਖੱਬਿਓ: ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਤਨੂਜਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਤਨੀਸ਼ਾ ਤੇ ਕਾਜੋਲ ਨਾਲ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਦਿਲਕਸ਼ ਤਸਵੀਰ।

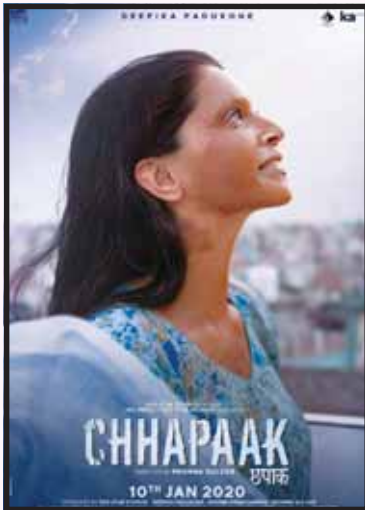
ਮੇਘਨਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦਾ ਦਰਦ ਛਲਕਿਆ

ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਸੈਮ ਬਹਾਦੁਰ' ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮੇਘਨਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦਾ ਦਰਦ ਛਲਕ ਪਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ 'ਛਪਾਕ' ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਆਮਨਾ ਕੌਰ

ਉਸ ਨੇ ਸਾਫ-ਸਪਸ਼ਟ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਛਪਾਕ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਣ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਫਿਲਮ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ।

ਫਿਲਮ 'ਛਪਾਕ' ਤੇਜ਼ਾਬ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਬੜੀ ਮਾਰਮਿਕ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਖਦੇਤਨ ਲਈ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਣ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ 'ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ' ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਕੋਲ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਦੌਰਾਨ

ਖੱਬਿਓ: ਮੇਘਨਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ, ਫਿਲਮ 'ਛਪਾਕ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਣ।

ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੱਤਾਧਿਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਹੀ ਔਖੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਣ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਜੀ ਹੀ ਕਿਉਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਛਪਾਕ' ਨਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ-

ਧਮਕਾਇਆ ਵੀ ਗਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਈ.ਟੀ. ਸੈੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਟਰੋਲ ਆਰਮੀ ਇਕਦਮ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਖਿਲਾਫ ਖੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮੇਘਨਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਉਸ ਅਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਲੇਖਕ ਅਤੀਕਾ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਬਚ ਰਹੀ ਕੁੜੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅਗਰਵਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ 10

ਜਨਵਰੀ 202 ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਕੁੱਲ ਬਜਟ 50 ਕਰੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਦੇ ਨੈਗੇਟਿਵ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਿਰਫ 56 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਕਮਾ ਸਕੀ। ਮੇਘਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਫਿਲਮ ਨਾ ਚੱਲਣ ਦਾ ਮਲਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਹੇਗੀ; ਇਹ ਮਲਾਲ ਵੀ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਾ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਘਨਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਉਘੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਤੇ

ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਰਾਖੀ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੇਰ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਫਿਲਮ 'ਫਿਲਹਾਲ' ਨਾਲ 2002 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 2007 ਵਿਚ 'ਜਸਟ ਮੈਰਿਡ' ਤੇ 'ਦਸ ਕਹਾਨੀਆਂ', 2015 ਵਿਚ 'ਤਲਵਾਰ', 2018 ਵਿਚ 'ਰਾਜ਼ੀ', 2020 ਵਿਚ 'ਛਪਾਕ' ਅਤੇ 2023 ਵਿਚ 'ਸੈਮ ਬਹਾਦੁਰ' ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਫਿਲਮ 'ਤਲਵਾਰ' ਅਰੁਸ਼ੀ ਕਤਲ ਕੇਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਰੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੇਘਨਾ ਨੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੀ ਧੀ ਕਰ ਕੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ 'ਸੈਮ ਬਹਾਦੁਰ' ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੀਲਡ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸੈਮ ਮਾਨਿਕਸ਼ਾਅ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸੈਮ ਵਾਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਉਘੇ ਅਦਾਕਾਰ ਵਿੱਕੀ ਕੋਸ਼ਲ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਬਜਟ 55 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ 116 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਮੇਘਨਾ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਤਾਰੀਫ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ ਉਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਉਹ ਗੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜੀ ਦੱਸਦੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਨੇ ਰਚਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਮਹਾਨ।

DaasHarjitSingh

ਪਿਆਰੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮੌਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ

ਭਾਈ ਕੁੰਮਾ ਮਾਸਕੀ ਜੀ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਕੁੰਮਾ ਮਾਸਕੀ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਰਾਤ ਕੱਟੀ ਸੀ

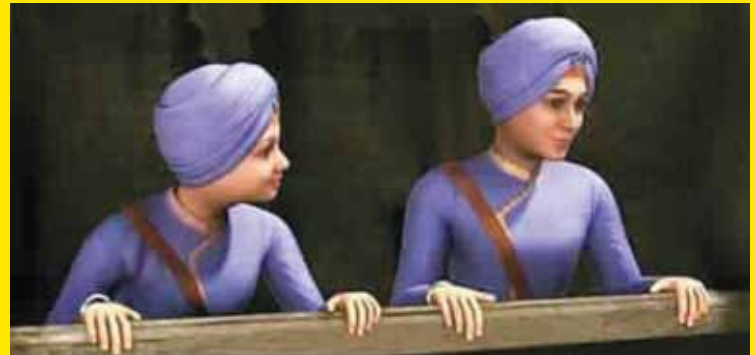
ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੰਗੂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ

ਭਾਈ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਕਪੜਾ ਆਦਿ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਸੂਬੇ ਨੇ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਚ ਕੇ, ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਭਾਈ ਦੀਵਾਨ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਜੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁੜਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਅੰਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਮੁਗਲੀਆ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਮੁਤਾਬਕ ਧਰਤੀ ਤੇ ਖੜੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਵਿਛਾ ਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਣਾਮ
ਸ਼ਹੀਦਾਂ
ਨੂੰ..

ਬੱਚੇ ਸੀ ਮਾਸੂਮ ਭਾਂਵੇ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਸੀ..
ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਾਬੰਦ ਸੀ..
ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਮੌਤ ਵੱਲ ਹੱਸ ਹੱਸ ਦੇਖਦੇ ਸੀ..
ਬੜੇ ਹੀ ਮਹਾਨ ਦਾਦਾ ਤੇਰੇ ਫਰਜੰਦ ਸੀ..
ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਿੰਦਗਾਣੀ ਵਾਰ ਗਏ..
ਸੋਚੋ ਜ਼ਰਾ..! ਸੋਚੋ ਜ਼ਰਾ..!
ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਸਿੱਖੀ ਕਿਉਂ ਵਿਸਾਰ ਗਏ..

www.fb.com/GuruRoakha

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਖਦਾਈ, ਦਿਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਡੋਲਣ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜੂਝ ਮਰਨ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਨੇ ਨੀਂਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾ ਦਿੱਤਾ।

**ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਰੱਖੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ
ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ
ਕੋਟਨਿ-ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ।**